

muusika

Nr 6
juuni 2003

Hind 25.90

ESTER MÄGI

Muusikatööstuse
kurjem pool ja
alternatiivid

Helista mulle
mobiilile

PÄRNU 2003

28. juunist 20. juulini

21 kontserti Pärnu Kontserdimajas, Eliisabeti kirikus, Raekojas ja Kõlakojas.

Esinevad 6 orkestrit, 3 koori ja ligi sada solisti ning ansamblisti rohkem kui kümnelt maalt, nende seas ka David Oistrakhi õpilased Liana Issakadze ja Gidon Kremer.

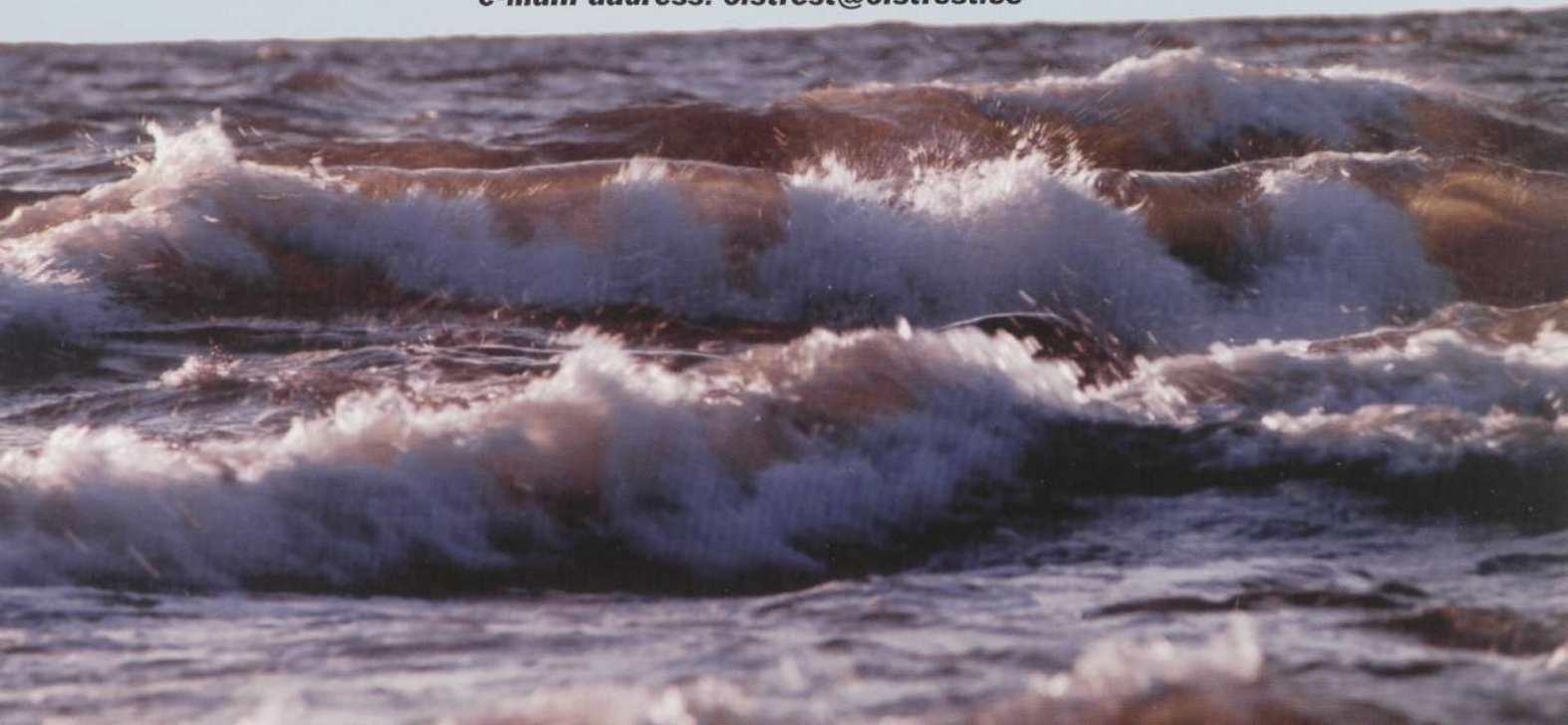
Festivali lahutamatuks osaks on saanud Neeme Järvi Suveakadeemia. Valik noori andekaid dirigente, kes paljudest maadest tulevad siia end täiendama meisterdirigentide Jorma Panula ja Neeme Järvi käe all ning kes esinevad mitme kontserdiga ka kuulajate ees, annavad suvise Pärnu muusikaelule erilise sära.

DAVID OISTRAHHI FESTIVAL Pärnus pole mitte lihtsalt kontsertide rida, vaid rahvusvaheline MUUSIKASÜNDMUS, kus kohtuvad, sõbrunevad ja musitseerivad interpreetid ning heliloojad kogu maailmast.

David Oistrakhi Festival on tänava laiendanud oma rahvusvahelist koostööd Euroopa Liidu raamprojekti Culture 2000 egiidi all ning osaleb üheksal kontserdil St. Peterburi 300. aastapäeva pidustustel ning festivalil "St. Petersburg Palaces".

Jälgige meie kontserdiprogrammi ja erireklaame!

**David Oistrakhi Festivali kodulehekülg internetis: www.oistfest.ee
e-maili aadress: oistfest@oistfest.ee**

KAVA

SOOLO

2 Virve Normet. Dialoog Ester Mägiga

BAGATELLID

8 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOON

11 Joosep Sang. Virr ja varr jazzi kaare all

12 Elena Lass. Kevadkülv. Reval Ensemble'i kontserdist "Visioonid III"

13 Ants Johanson. Viljandist uusi värve muusikasse. Muusikatriaad 2003

14 Mirjam Tally. Underground A Le Coqi tööpükstes. Ansamblid Phlox, Beggars Farm, Luarvik Luarvik ja Mesi Kanuti gildi saalis

14 Mirjam Tally. Ebafolklorism ja "met-satölld". Eriti Kurva Muusika Ansamblist

BAGATELLID

15 Uudiseid Eestist

KADENTS

18 Lootestaadiumis uus orel. Muusika intervjuu Tartu Jaani kiriku oreliehituse projekti juhi Aare-Paul Lattikuga

EKSPOSITSIOON

21 Annika Metsala. Kes käib Eestis kontserdil? Publiku-uurimus agentuuri Concerto Grosso kogemuste põhjal

MUUSIKAL

23 Raili Sule. Otsa kooli veetlev leedi. Asjaosaliste usutlus

SKERTSO

25 Lauri Levo. Vähetuntud defitsiitbänd Memoriaalansambel

RETRO

27 Vladimir Igošev. Adolf Henselti (1814–1889) taassünd. Keila-Joa lossiga seotud pianistist ja heliloojast

POP & ROCK

31 Margus Kiis. Kevad 2003 II: rock Jazzkaarel, Suplinna folk ja rõõmus-tavaid uudiseid elektroonilise muusika rindelt

EKSPRESSIOON

33 Kristina Kõrver. Philippe Herreweghe – geniaalsuse ja inimlikkuse kordumatu kooslus

ETNO

36 Anu Sõõro. Kümnene Viljandi folk

MELOMAAN

39 Heliplaatide tutvustused

COLLAGE

40 Valik juunikuu muusikasündmusi

Intro 6/2003

Levinuima arusaama järgi peaks kirik olema rahu koht ja hinge puhastamise paik. Samas võib kirik olla ka kirgede koht, kui pidada silmas näiteks usulist ekstaasi. Meie ajal tekitavad kirikud aga ka selliseid kirgi, milleks eelmistel sajanditel oli vähem põhjust. Kire allikas – kirikute taastamine. Täpsemalt, eriarvamused, mis teevad renoveerimistöde ümber. Vahel vaieldakse ka kiriku funktsiooni üle – Nigulistet nimetatakse ju praeguseni muuseum-kontserdisaaliks, kuigi leidub neidki, kes teeksid hoonest jälle koguduse kogunemise koha. Mingil juhul ei tahaks kaotada Nigulistet kui üht Tallinna parimat kontserdisaali ("parim" oleneb muidugi muusikast, mida seal mängitakse). Rootsi-Mihkli kirik kuulub nii kogudusele kui ka muusikale, kuigi endise spordisaali aroomid ja aura on visad majast lahkuma.

Hetkel käivad vaidlused uue oreli ehitamise üle taastatavasse Tartu Jaani kirikusse. Põhiküsimus on, kuidas ehitada Jaanile orel, mis paikneks akustiliselt parimas kohas, oleks mõõdetult üks "asjalik" pill ja samas ei varjaks 14. sajandist pärinevaid terrakottaskulptuure, mis restaureerimise käigus krohvi alt välja ilmusid.

Kellel kirik hinge ei puhasta, sellel teeb seda ehk Memoriaalansambel.

Anneli Remme

muusika

Peatoimetaja **Anneli Remme** anneli@ema.edu.ee

Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee

Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee

Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee

Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee

Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja **EV Kultuuriministeerium**

Väljaandja **Eesti Muusikanõukogu** Suur-Karja 23, 10148 Tallinn

Toimetuse aadress: Rävåla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

kodulehekülg: muusika.kul.ee

Reprotööd **KO Repro**

Trükikoda **Printon**

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind

tel (0) 640 85 97, (0) 640 85 99

faks (0) 640 85 98

e-post: kirilind@estpak.ee

kodulehekülg: www.kirilind.ee

Tellimisindeks **00679**

Otsekorraldus **21** krooni number

3 numbrit **63** krooni

6 numbrit **126** krooni

Aastatellimus (11 numbrit) **230** krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

Ester Mägi
FOTO
UNO OKSBUSCH

SOOLO

Dialog **Ester**

VIRVE NORMET

Ester Mägi nimetab end asjalikuks inimeseks. Asjalikkuse piirsesse jääb ka käesolev intervjuu. Vaid kerge lõbusus aeg-ajalt ning targa ja enesega rahu teinud inimese lihtsus on see põhitonaalsus, milles meie tunnid mööduvad. Ometi tunnen end ülendatuna, et ta mulle endast jutustab.

Seinalt vaatab Leili Muuga maalitud Ester Mägi portree. Pastelsetes toonides. Mahe. Mõtlen omaette: see pole päris SEE...

Erkpunases kleidis Ester, sama kunstniku teine maal helilooja teises toas lisab värve ja kontraste. Ja ma mõistan, et nagu Leili Muuga ei mahutanud Ester Mägi olemust tihte portreesse, ka mitte kahte ega kolme, nii püüan minagi ju tegelikult tabamatut. Aga ehk toob käesolev vestlus siiski meid kõiki heliloojale pisut lähemale.

Me teame teist nii vähe. Teist, teie pe-rest, lapsepõlvest, noorusest...

Olen sündinud Tallinnas Toompeal. Minu vanemad said kokku Keava mõisas, kus nad mõlemad töötasid ja kust nad tulid ära 1905. aasta revolutsiooni ajal. Tulid Tallinna ja jäidki siia. Isast sai kuldsete kätega käsitöölise, ema jäi koduseks. Meil oli peres kolm last: mina-pesamuna, vend Paul, kes õppis laulmist ja hakkas hiljem lavastajaks, ning temast veel vanem õde Hilda, kellest sai suure pere pereema ja kelle tütar on meile tuntud pianist Vilma Mallene.

Toompea oli minu lapsepõlves väga rahulik ja romantiline koht. Harva sõitsid seal voorimehed, veel harvemini autod. Ringi jalutasid baltisakslased ja mõnikord kõndis seal ka president Päts, kes tuli Riigikogust ja läks oma erakor-terisse. Tegin talle kniksu, nagu õpetas isa.

Mängumaad olid meil laiad, sest maja, kus elasime, oli väga suur. See oli

Stackelbergide pärijate maja, ja kui me peitust mängisime, võis peidukoht olla ülevalt põõningult alla kuni sügavate keldriteni välja. Toompea maja vanas tõlakuuris tegi minu vend ka oma esimesed lavastused.

Oma esimesed muusikalised elamused sain samuti Toompeal. Meie majas oli välja üüritud kaks suurt korterit Leedu ja Tšehhoslovakkia saatkonnale. Ja viimane Tšehhoslovakkia saadik enne sõda oli muusikaprofessor, kes mängis tihti oma saalis klaverit. Käisin teda akna taga kuulamas. Minu meistrimehest isa tegi tollal ise meile detektor-raadioaparaadi, mille kaudu jõudis minuni kaugem muusika. Toomkirikust kuulsin orelimuusikat, kuna me elasime otse kiriku taga. Kontsertidel me palju ei käinud, aga käisime laulupeol, kus ma vaimustusin Miina Härmas.

Toompeast kui kaunimast kohast Tallinnas võiksin veel palju rääkida. Oma kiindumust, mis kestab tänaseni, olen väljendanud partiitas "Vanalinn".

Kas teil kodus mängiti ka pille?

Vanemad ise sellega ei tegeelnud, aga nende kiituseks peab ütleva, et nad ei takistanud laste taotlusi selles suunas. Klaveri ostmise perekonda oli õe soov, kes hakkas oma sõbratari eeskujul klaverimängu õppima. Minu osa seisis tema repertuaari järelemängimises kuulmise järgi, lihtsalt oma lõbuks. Nii et ma olin kuni 16. eluaastani täiesti iseõppija. Esimesed näpunäited andiski mulle mu oma õde, hiljem sain koolidest ühte-teist juurde. Käisin 18. algkoolis ja Tütarlaste Kommertsikoolis, kus oli muusikaõpetaja helilooja Juhan Jürme. Mõlemas koolis oli orkester ja koor. Ja kui ma siis kuueteistaastaselt läksin esimest korda klaveritundi, mängisin ette Beethoveni Esimese sonaadi I osa. Klaveritundi

Mägiga

mineku kauplesin välja ema käest. Mind pole muide kunagi sunnitud ega suunatud muusika õppimisele. Olen seda lapsest saadik ise väga tahtnud.

Poole aasta pärast soovitas minu klaveriõpetaja Karin Prii mul minna Tallinna Konservatooriumi. 1938. aastal ma astusingi konservatooriumi klaveriosakonda ja sinna jäin võrdlemisi pikaks ajaks. Et ajad muutusid varsti keeruliseks, tuli sõda, on mul klaveriõpetajaid olnud üsna mitu. Alguses läksin Helmi Viitol-Mohrfeldi juurde, lühikest aega olin Artur Lemba õpilane, siis tuli Anna Klas ja lõpuks Erika Franz. Õppisin üheaegselt nii muusikat kui ka keskkoolis üldharidust. Keskkooli lõpetasin 1941. aasta juuni algul ja paar nädalat hiljem algaski sõda. Sõjaaeg oli raske. Olid olmemured, olid masendavad rindeuudised, head sõbrad-tuttavad mobiliseeriti... Et tänavail valitses pimendamine, olid kuupais-telised õhtud kuidagi eriti romantilised, kui tulime kontsertidelt, kus mängiti palju Bachi ja klassikuid... Olav Rootsi juhatusel kanti ette kõik Beethoveni sümfooniad, välja arvatud Üheksas. Et Roots haigestus, lõpetas Beethoveni-tsükli Juhan Aavik.

See oli siis mu muusikutee algus. Olid keerulised, rasked ja huvitavad ajad, aga ma õppisin ala, mida ma olin ihaldanud. Ja ma olin noor!

Aga 1945. aastal toimus minu muusikaõpingutes murrang. Haigestusid käed. See oli mulle väga ränk aeg, sest näis, et ma ei saa enam muusika alale edasi jääda. Siis aga otsustati konservatooriumis, et ma võiksin ajutiselt minna mõnda teise kateedrisse, näiteks muusikateadusse. Õnneks ütles tark inimene Karl Leichter, et ma sellele erialale üldsegi ei sobi, ja pani ette minna kompositsiooni õppima. Teda toetas ka Alfred Karindi, kelle juures olin harmooniat õppinud ja kes oli juba varem paar korda soovitanud minna kompositsiooni erialale. Tol korral, kui ta mulle sellest rääkis, ei pööranud ma sellele tähelepanu, aga nüüd, kui oli häda käes, julgesin ma astuda selle sammu ja tegingi eksami kompositsioonikateedrisse. See oli võrdlemisi formaalne eksam. Loomingut mul ju polnud. Tegin eelmisel päeval ainult kaks laulu, esitasin need Heino Ellerile ja mind võeti vastu. Kuna töö juba käis, see oli 1946. aasta septembri lõpul, pandi mind Mart Saare klassi – nähtavasti oli temal veel natuke ruumi – ja nii algaski õppimine komponistiks.

Vend Pauliga, kes tegi oma esimesed lavastused perekond Mägi Toompea maja töllakuuris.

1943.

Mart Saar kui õpetaja ja juhendaja?

Mart Saare osa minu heliloojaks kujunemisel on ääretult suur. Nii nagu ma sinna pooljuhuslikult, ajutiselt sattusin, oli just

Ma kahtlen, kas mind armastatakse. Austatakse, jah, seda küll...

tema see, kes oma isiksuse ja õpetamismeetodiga, mis oli küllaltki aeglane ja põhjalik, mind arendama hakkas. Tema meetodid ja isiksus sobisid mulle hästi ja ma hakkasin loomingulist tööd armastama. Tema õpetas ja juhtis esmakordselt minu tähelepanu ka rahvamuusikale ja üldse rahvuslikkusele. Ta rääkis rahvaviiside kogumise ekspeditsioonidest, millest ta osa oli võtnud, ja ma ise käisin hiljem neljal suvel ekspeditsioonidel ning korjasin viise. Pärast konservatooriumi lõpetamist 1951. aastal läksin kolmeks aastaks Moskvasse aspirantuuri. Ma ütlesin nii: põhiõpetus oli ikka Mart Saare juures ja aspirantuur oli viimistlemise aeg, hariduse ja harituse täiendamine. Kui Mart Saar lihvits eriti teoste harmoonilist külge, siis Vissarion Šebalin pööras rohkem tähelepanu vormile – nähtavasti oli mulle seda vaja. Minu muusikalisse keelde Šebalin ei sekkunud.

Algus ei olnud mul Moskvas sugugi kerge. Ma tundsin, et ma ei oska kohe mitte midagi, et ma ei julge ühtegi nooti kirja panna! Oma klaverikontserdi II osast tegin kolm varianti, enne kui see jäi nii, nagu on. Mul tekkis isegi konflikt õppejõuga, sest tema ei saanud nagu aru, milles probleem on. Aga mul oli raskusi elutingimustega, ma polnud harjunud kirjutama ühiselamu miljöös, kus oli palju rahvast. Selle olukorra lahendasin ma nii, et tulin lihtsalt Tallinna kirjutama, ja Moskvas tüürisin endale töötoa ühes erakorteris.

Moskva andis aga väga palju oma muusikaeluga. Kontserte oli palju ja väga huvitavaid. Külalisesinejaid samuti. Ikka-gi metropol. Oli võimalus kuulata sellist muusikat, mida ma enne ei olnud kuulnud.

Aspirantuuri ajal lõpetasin oma Klaverikontserdi ja kirjutasin “Kalevipoja” kantaadi.

Kas sissepääs kontsertidele oli üliõpilastel vaba?

Ei olnud. Aga probleeme sissesäämisega ka ei olnud.

Igal inimesel on oma salapool. Kas see tuli ka teie loomingusse? Teid on heliloojana nimetatud nii mõnigi kord lüüri-lisepoolseks...

Seda lüürika arvamust ma päris ei jaga. Näiteks, kas minu Sümfoonia on lüüri-line? Ma ei ütles seda. Või “Dialogid”,

või Variatsioonid klaverile, klarnetile ja keelpilliorkestrile? Ma ei ütleks, et ma lüüriline olen. Ma olen palju karmim ja kargem, ja võib-olla asjalikum...

Ka inimesena?

Ka inimesena. Ma olevat olnud lapsena väga elav, aga seitsmeaastaselt jäin ma sarlakitesse ja pärast seda muutusin teiseks: kinniseks, introvertseks. Selliseks oleni jäänud.

Ma ei ole võitleja. Karjäärihimuline? Ma ei tea... Ma olen Kaljukits. Öeldakse, et need on järjekindlad ja auahned. Aga karjäärihimuline...? Mingil määral olen ma ju karjääri teinud, aga mitte väga kõrgelt (naerab). See-est eneseteostuse soov on olnud küll väga suur, see on selge. Ja see lüürilisus? Et miks selline arvamus on tekkinud? Mul on tunne, et minu looming ei avane kohe. Sest ma olen niisugune introvertne, nagu eespool jutuks oli, ega avane kergesti. Võib-olla esimene mulje on lüüriline, aga see ei jää nii. Ka interpreedid on öelnud, et minu muusika sisuni ei jõua nad ei kiiresti ega kergesti.

On teil "südamevaluteoseid"?

On, kuid ma ei reklaami nende sisu üldsele. Muusika liigne äraseletamine võtab kuulajalt võimaluse tõlgendada seda oma muljetest ja ettekujutusest lähitudes. Aitab pealkirjalisest vihjest.

Aga sõpradega olete seltsiv?

Ega ma päris nohik ei ole. Mul on sõpru, kuid ma ei ütleks, et mul neid palju on. Kõigepealt on mul väga häid sõpru-interpreete, kes on mind abistanud loomingu- ja muusikateostuse töös, mängides kunagi ka minu esimesi ja mitte eriti häid töid. Olgu tänatud nad kõik, kelle kaudu on mu muusika hakanud kõlama!

Veel sõpradest rääkides: on neid, kellega saab rääkida muusikast, elust, kellele võib südant puistata, kellega võib klatšida ja kellega on tennist mängitud. Mõningad sõbrad olen ma kaotanud – kahjuks oma süü tõttu. Kes mul aga on, on väga head sõbrad. Püsivad.

Kas te nendega ka muusikast räägite ja kas te olete karm kriitik, kui te kontserditel käite ja pärast teiste heliloojate teoseid arvustate?

Noh, saab ikka välja öeldud seda, mida on vaja öelda. Aga ma pean tõdema küll, et mul ei ole kahjuks olnud sõpra

Tark mees Karl Leichter soovitas Estril käte haigestumise järel klaveri erialalt heliloojastuudiumi üle minna.

Aeglane ja põhjalik Mart Saar osutas Ester Mägile vähemalt kaks hindamatut teenet: andis heliloojariiduse aluse ja nakatas eesti rahvamuusikaga.

FOTOD ERAKOGUST

heliloojate hulgas. Vahel olen sellest päris puudust tundnud. Mu sõbrad on ikka olnud interpreedid või mittemuusikud, kellega ma ei saa kõikidest asjadest rääkida. Aga vahel tahaks heliloomingu küsimusi arutada.

Ütlete, et mitmed sõbrad on interpreedid. Tallinna muusikute ring on ju üldse suhteliselt väike. Kas olete kirjutanud ka tellimise peale meie solistidele, ansambelitele või kooridele ja kuidas te üldse suhtute tellimustesse?

Tellimuste suhtes olen olnud ettevaatlik. Omal ajal ma päris kartsin neid. Näiteks riiklikud tellimused olid tihti seotud

Ma ütleksin nii: põhiõpetus oli ikka Mart Saare juures ja aspirantuur oli viimistlemise aeg, hariduse ja harituse täiendamine.

nõudmist ja teemadega, mis mulle ei sobinud. Kartsin, et ma ei suuda neid tellimusi täita ei õigeaegselt ega sisuliselt. Mulle sobis rohkem ise midagi valida ja siis otsida interpret. Hilisemal ajal on tellimused olnud individuaalsed ja mõnes mõttes on need päris head. See "nööbi-keeramine" on kasulik. Paneb tööle ja tekivad uued ideed, uued võimalused ja vormid.

Missugune on teie töörütm?

Teostes, mille puhul ma ise olen algataja, püüdsin valida vorme, mis hoiaksid loomingu värskena, et ei oleks enesekordamist. Otsisin uusi ansambleid, uusi koosseise, uusi žanreid. Minu loominguline töö on toimunud ikka põhitöö kõrvalt, õppejõuna konservatooriumis. Nii-öelda vabal ajal. Üldiselt olen ma aeglane kirjutaja, lausa väga aeglane kirjutaja. Ma hoian töid kaua oma käes. Nad peavad mind ennast täielikult rahuldama, enne kui ära annan. Aga paratamatult tuleb ka valminud teoseid vahel viimistleda. Ma olen selle poolest kuulus. Aga neid paratamatult tuleb! Kuigi ma hoian teost kaua käes ja on tunne, nagu oleks see valmis, ometi teatud aja järel, kui kuulan seda uuesti, midagi plahvatab jälle, mõne koha pärast on justkui piinlik ja ma lihtsalt pean selle ära parandama. Teatud ajavahe loomise ja esitamise vahel on vajalik, et sellest lõplikult aru saada.

Kui veel loomingust kui tööprotsessist rääkida, siis tunnid konservatooriumis olid mul ju hommikupoolse ja oma töö jäi õhtupoolikule ja laupäevadele-pühapäevadele. Mul pole vabu päevi palju olnud... Kui sul on midagi teoksil, siis on see sinuga kogu aeg kaasas. Mõttevälgatusi võib tulla tänaval kõndides, unetuil öödel, metsas hulkudes. See on juhuslik ja vahel ettearvamatu. Kirja panen aga klaveri taga. Ma ei pea mängima kõike, mida kirjutan. Aga klaveri taga istumine tähendab mulle keskendumist. Võib-olla sellepärast, et olen nii kaua klaverimängija olnud. Kui ma juba klaveri taha istun, tähendab see, et ma hakkam tõiiselt tööle, tegema materjalist lõplikke valikuid. Ma imetlen heliloojaid, kes kirjutavad laua taga, kellel on nii hea mälu. Minul seda ei ole.

Kas peate päevikut või mingit arvet oma teoste käekäigu kohta?

Pea arvet oma loomingu esitamise üle ja kogun ajakirjanduses ilmunud kriitikat.

Loomulikult pole see arvestus täielik ja hoopis puudub mul täpne ülevaade ettekannetest välismaal. Küll aga võin öelda, et kõik minu kirjutatud muusika on kunagi ette kantud. On õnnelikke teoseid, mida mängitakse korduvalt, ja on ka päris äraunustatuid, mida ihkaks kuulda. Minu teoste esitamise geograafiline ring on tunduvalt avardunud seoses Saksa-maa kirjastuste (Eres, Edition 49) tegevusega.

CD-autoriplaat on mul üks, üksikuid teoseid on laiali mitmetel teistel CD-del. Aga olulisi teoseid, mis on kunagi vinüülplaadile mängitud, samuti oma uuemaid teoseid, sooviksin küll näha uutel CD-del.

Kas te pole kunagi tahtnud kirjutada ooperit? Valdate ju nii orkestri, koori kui ka ansamblike-solistide spetsiifikat?

Kunagi tegi Estonia teater mulle ettepaneku kirjutada ooper "Kõrboja pere-mees" Tammsaare ainetel. Pärast pikka mõtlemisaega otsustasin vastata jaatavalt. Aga varsti öeldi mulle kultuuriministeeriumist, et keegi minu kolleegidest juba kirjutab sellel teemal. Nii see plaan katki jäigi.

Kas te olete olnud ka ise kompositsiooniõpetaja? Te rääkisite Mart Saarest nii soojalt, mida te ise oleksite tahtnud oma õpilastesse sisendada?

Kompositsiooni olen lühikest aega õpetanud Heliloojate Liidu juures toimunud noorte heliloojate seminarist osavõtjatele. Ma ise olen saanud koolituse, mis suunas mu helikeele rahvuslikule, eestilisele pinnale. Hakkasin ka rahvaviise oma loomingus kasutama. Mul on teoseid, kus nad on säilitatud autent-sel kujul, minult ainult minimaalne lisand seade jaoks. Rohkem on aga teostes intonatsioonilist lähedust ja vihjeid rahvaviisile. Tean, et rahvuslikkus muusikas ei ole praegu eriti moes, aga nii kaua kui rahvused veel säilivad, ei maksaks oma juuri varjata. Loomulikult pole rahvaviis ainuke rahvuslikkuse näitaja ja minulgi on teoseid, kus neid pole.

Heliloojate Liidus olete pikki aastaid olnud?

Jah, Heliloojate Liitu võeti mind varsti pärast seda, kui lõpetasin konservatooriumi. Minu meelest suhtusid nad minusse hästi, kui nad ikka päris ausad olid.

Kas te kahtlustate, et nad olid lihtsalt galantsed?

Ma ei usu... (naerab). Naisi oli Heliloojate Liidus vähe – kolm. Aga aeg on edasi läinud ja komponistide hulka on naisi palju juurde tulnud. Praegu ei kõl-bagi enam rääkida naisheliloojast. Nad pole enam erandid, neid on palju ja häid, meie riigis ja maailmas. On ka tipud: Bacewicz, Saariaho, Gubaidulina... Mina hindan heliloojat ikka teoste headuse, mitte soo järgi.

Ma hoian töid kaua oma käes. Nad peavad mind ennast täielikult rahuldama, enne kui ära annan. Ja paratamatult tuleb vahel tahtmine ka valmis teoseid viimistleda. Ma olen selle poolest kuulus.

Ja ega maailmgi tee hinnaalandust, ei kolleegid, ei publik, ei ajalugu...

Vist mitte. Aga mingisugune erinevus meeste ja naiste loomingus on. Ma usun seda päris kindlasti. See võiks olla üsna huvitav teema mõnele muusikateadlasele, kes uuriks, milles see erinevus õieti seisneb. See peaks olema neutraalne inime-ne, kes niisuguseid üldistusi võiks teha.

Kui palju te üldse kuulata muusikat? Milliseid kunste armastate veel?

Käin tihti kunstnäitustel. Neid on palju ja õige mitmesuguseid. Mõnegi puhul tekib mõte, kas see ikka ongi kunst. Ise ma eelistan maali ja värvilist graafikat. Viimane ilus mulje oli näitus jääst: klaas + Fred Jüssi videod.

Raamatuid loen viimasel ajal palju: Önnepalu, Kivirähk, Šostakovitši raamat, ja päris viimane oli raamat härra Hansenist.

Aga muusikat?

Oi, elus on palju muusikat kuulatud! Väga palju! On teoseid, mida kuulan uudishimust kui helilooja. Niisuguse kõrva-ga, et kuidas see lugu on tehtud. Aga siis on veel muusika, mida ma kuulan naudinguga pärast. Ma lasen muusika endast läbi, ei kontrolli, kuidas see on tehtud... On olnud püsivaid lemmikuid

LEILI MUUGA MAALID

läbi aastakümnete, need on niisugused, mis mõjuvad hingele. Ka neid on palju. Noorusest peale on mulle meeldinud näiteks Brahmsi sümfooniad, kontserdid; Chopini klaverimuusika... See oli veel siis, kui Brahmsi peale vaadati natuke viltu. Aga mulle on Brahms jäänud. Ta lihtsalt liigutab mind.

Ta on ka tohutult siiras. Kas teie heliloojana olete siiras kirjutaja?

Ma mõtlen, et iga helilooja on mingil määral siiras. Ka tehniline komplitseeritus ja teadlikkus läheb ju ikka läbi looja. Kas saab päris kunstlikult midagi juurde pan-

na? Ma ei tea. See on keeruline küsimus.

Kuulaja aspektist siiski on erinevus: mõni muusika läheb läbi hinge, teine – küll huvitav, aga justkui illustratiivne – libiseb mööda pinda maha...

Mul on tunne, et minu looming ei avane kohe. Sest ma olen niisugune introvertne.

Mul on tunne, et viimasel ajal ongi palju just niisugust muusikat, mis on tehniliselt tõesti täiesti perfektne, väga huvitav ja ka siiras, ja atraktiivne. See viimane on nagu nõue praeguse aja muusikale. Aga hinge jätab vahel tühjaks. Võib-olla ma olen vanamoodne.

Enamik kuulajaid on vanamoodsad. On seda alati olnud...

Kas teie enda heliloojakäekiri on aastate jooksul muutunud?

Mingi muutus on ikka olnud, kuigi mulle on öeldud, et mitte väga suur. Tõenäoliselt ikkagi on, arvestades seda, et ma hakkasin nii tühja lehena peale. Ma loodan, et mingi progress on ikka olnud. Kõik ümbritsev jätab ju oma jälje. Ka kuuekümnendad aastad, mis ilmselt mõjutasid minu sümfoonia sündi pöördeelisena mu loomingus.

Kas olete leidnud piisavalt tunnustust?

Piisavalt. Ülearugi! (Naerab.)

Õnnetunne?

Õnnetunne? Jaa: kui töö laabub. Mõni nimetab seda tunnet ka inspiratsiooniks. Kui uus teos on valmis saanud, veel enam, kui see on ettekande edukalt läbi teinud. Kui ilm on nauditav. Kui sõbrad on lähedal. Kui tervis on hea.

Kahjutunne on teadmisesest, et olin noor sõja ajal, mis on võtnud minu isiklikust elust osa õnne.

Aga kui oleksite praegu noor, veel üliõpilane, mida naudiksite, millest tunneksite rõõmu?

Kasutaksin maksimaalselt kõiki võimusi, mida EMA oma suurepärasest majas praegu pakub. Ma ei peaks õppima poliitökonoomiat ega sõjandust, vaid ainult erialaga seotud aineid. Ma õpiksin muusika kirjutamise uusi tehnikaid ja püüaksin, et uus tehnika tooks teostesse mitte ainult huvitavat ja eksperimentaalset, vaid ka ilu ja midagi hingele.

Teie viimase aja teoste kohta on öeldud, et need on nagu noore inimese teosed.

Mis mõttes?

Te ei eraldu praegusest ajastust, olete igas mõttes eluga kaasa tulnud.

See on väga ilusasti öeldud. Kui see nii oleks, oleksin ma väga õnnelik.

Kired Rameau viimase ooperi ümber * Auhind Rostropovitšile * Dirigent Wolfgang Savallisch: enam ei kirjutata inimehäälele sobivat muusikat * Kolm tenorit ja Caballé jätkavad laia joonega * Ideaalansambel elavatest ja surnud muusikutest

■ Täni pole teada, miks omal ajal ei lavastatud Jean-Philippe Rameau viimast teost, 1763. aastal Pariisi Kuningliku Muusikaakadeemia tellimisel valminud ooperit "Les Boréades". Põhjendusi on mitmeid: banaalseim seostab lavastuse ärajäämise Rameau surmaga (1764), usutavaim aga ooperi libretisti Louis de Cahusaci vabamüürlusega ning teoses varjamatult propageeritava moraaliga "vabadus kui ülim hüve". Kõnekas ajalooline seik on seegi, et Camille Saint-Saëns ei lisanud ooperit Rameau loomingu koguväljaandesse ning üldse suhtuti viievaatuselisse ooper-balletti "Les Boréades" kui nurisünnitisse. Umbes kolmkümmend aastat tagasi müüs Prantsuse Rahvusraamatukogu õnnetu autograafi lõpuks kirjastusele Still, aga et teost polnud veel kunagi trükitud avaldatud, võttis ootamatult tuld autoriõigusteteemaline poleemika. Ent vaidlus süttis ka uudishimu ja huvi. Ajapikku avastasid uued hindajad, et teos peidab endas põnevaid leide, intrigeerivat dramaturgiat ning barokktantsud võimaldavad imetabast silmailu – lavale toomiseks seega igati väärt tükk. Pariisi Rahvusooper kutsus lavastajaks Robert Carseni ning usaldas muusikalise külje William Christie'le. Valik pidi kindla peale edu tagama. Pärast hiljutist esietendust (8. aprill, Palais Garnier; kordusetendused 17. aprillini) selgus aga, et kriitika ei pillugi Carseni-Christie valitud teele sülemite viisi roose. Konkreetse ütlemisega Alessandro Di Profio loobib kuulsuste kapsaaeda vaid kive. Ameeriklane Christie tegelevat ligi viietunnise etenduse jooksul üksnes detailidega ning uppuvat ornamentidesse lausa ära. Reeglina tüüri ta oma laeva (ehk siis Les Arts Florissants'i koori-orkestrit) vaid siinsamas, ei püüdvatki kauge silmapiiri poole, silmapiiri tagusest rääkimata. Ning lõpptule-

musena ei jõudvatki Christie kuhugi välja. Kui Christie seilavat vaid ranavetes, siis lavastuse põhjaviimise eest hoolitsevat Carsen. Kanadalane Carsen, kes tavaliselt "lausa pakatab ideedest", piirduvat seekord vaid võtetega, mis kõik juba ära nähtud. "Surmahoobi" andvat lavastusele aga koreograaf Edouard Lock: hiilgavad barokktantsud "lahustu- vad mõningatesse stereotüüpsetesse, tehniliselt ebakindlalt sooritatud liigutustesse". Vaid solistid on tasemel (eriti Barbara Bonney ja Paul Agnew),

José Carreras ei karda, et tõusud ja mõõnad lauljate tasemes ooperikultuuril tooli alt ära tõmbaksid.

kuid ainuüksi neist etenduse päästmiseks ei piisa. Ning kokkuvõtteks leiab Di Profio, et pärast 240 aastat kestnud ootamist oleks asja huvides võinud siiski pisut rohkem pingutada.

Agga äkki võinuks see teos hoopis rahus edasi puhata?

■ Arturo Benedetti Michelangeli auhind, mis siiani on ringelnud vaid pianistide sfääris (Martha Argerich, Maurizio Pollini, Vladimir Ashkenazy), läheb sel hooajal tšellist Mstislav Rostropovitšile. Nagu tavaks, antakse auhind üle Brescia-Bergamo klaverifestivalil. Festivali asutaja ja kunstilise juhi Agostino Orizio sõnul ei tunnustata Benedetti Michelangeli auhinna mitte üksnes interpret Rostropovitšit, vaid ka avaliku elu tegelast Rostropovitšit, kes tšellomänguga on mõjutanud jõuvahekordi isegi poliitilisel areenil.

Brescia-Bergamo festival (27. aprill – 12. juuni) toimub juba neljakümnendat korda. Kas festival väsinud ei ole? Vastuse asemel loetlegem esinejaid: Gerhard Oppitz, Dezső Ranki, András Schiff (kui keegi üldse on publiku lemmik, siis just tema), Rudolf Buchbinder, Maurizio Pollini, Stanislav Bunin, Martha Argerich duos Lilya Zilbersteiniga (viimane on Itaalias kõikjale jõudev üliväle-näpp), Arkadi Volodos (tema puhul on kriitika loobunud kasutamast sõna "super" ja otsustanud opereerida vaid "ultra" abil), Murray Perahia (mõni aeg tagasi Roomas kõlanud Bach'i kava kord uinutas, kord pühkis une jäägitult), Grigori Sokolov (kui jutt läheb pianistidele-titaanidele, on Sokolov valitute hulgas), Olli Mustonen jne. Loomulikult on Brescias-Bergamos ka noored, lapseohtu üllatussolistid – uued arvatakse publikunaelad.

Ühtekokku toimub 32 kontserti ning klaverifestivali kaunistavad Amsterdami

XVIII Sajandi Orkester Frans Brüggeni juhatusel, Mstislav Rostropovištš (kavas Haydn, Gubaidulina), Leedu Filharmoonia löökpillimängijad, dirigent Lorin Maazel...

■ Dirigent Wolfgang Savallischi sõnul siduvat teda Santa Cecilia Akadeemia orkestriga sentimentaalne side, Rooma kultuurieluga aga pool sajandit väldanud kontserditsükli traditsioon. Kaks hiljutist kontserditsükli Rooma uues kontserdimajas Beethoveni ja Schumanni loomingust (Savallisch on siiani olnud muuseas ainus, kes leiab, et uue keskuse imehead akustikat annab veel kõvasti täiustada) mängisid ajakirjanikele kätte ainulaadse võimaluse Savallischi küsimustega rünnata, et saaks kord juba selgeks räägitud, miks maestro enam ooperit ei dirigeeri. Ikkagi juba kümme aastat! Ja kas hüvastijätt muusikateatriga on ajutine või haub Savallisch ehk tagasituleku mõtteid? Dirigendi vastus on resoluutne: ei, ja lõplikult ei. Tsiteerime Savallischi: "(...) ooper on ülistigavas kriisis. Ooper elab tänu laulule, kuid inimhäälele sobivaid teoseid ju enam ei kirjutata; selles osas valitseb lausa traagiline pöud (...)” Savallischi meelest on süüdlaseks dodekafooniline muusika, mis moonutab inimhääle, tundmata selle loodusliku iseärasuse vastu vähimatki austust. Ent koos vägivallaga inimhääle kallal kuulutati surmaotsus ka *cantabile*’le – laulval fraasil ei olevat enam kohta ega eluõigust. Kuid Savallisch ei deserteeru ooperimajast mitte üksnes dodekafoonia diktaadi tõttu, vaid toob veel ühe põhjenduse: “Verdi ja Wagneri ooperite ettekandmiseks ei leidu täna enam võimsaid hääli. Ja mind ajavad närvi lavastajad, kes teose sisuga lihtsalt löbu pärast manipuleerivad, paigutades ajaloolist olustikku oma suva järgi ümber ning pöörates teose tähenduse pea peale.” Kas siis Savallisch, kes praegu huvitub peamiselt 19. sajandi sümfoniilisest muusikast, uumat helikunsti sugugi ei armasta? Savallisch: “(...) uues muusikas on palju sellist, mille mõte libiseb mu eest ära, ja tunnistan, et jagan suurema osa publiku umbusku.”

Nii arvab Wolfgang Savallisch, “saksa dirigeerimiskooli viimane varahoidja”, kes tundekuristikele eelistab vormitervikut ja ammupühitsetud traditsioonide keelt.

■ Mis on lauljatega lahti? Miks küll ei kerki neid nagu seeni pärast vihma? Kas

U-kahelane Bono: aukülaline heategevuskontserdil “Pavarotti & Friends” ja solist uues unelmate rockbändis, milles kitarril mängib juba aastal 1970 üledoosi surnud Jimi Hendrix.

suurtel ooperihäältel on tõesti kuri karjas? Seda laadi küsimustega pommitati hiljaeagu José Carrerast, kes juhtis Bussetos konkursi Voci Verdiane žürii tööd (lõppkontsert 14. aprillil). Carrerase arvates pole hädaldamiseks põhjust ning ooperilavasid ei ähvarda tühjaks jäämine. Oma tõusud-mõõnad esinevad igas vallas ning kui konkursil rõuseb tubli keskmise tasemega massi hulgast (Bussetos näiteks 155 osalejat, neist 45 Lõuna-Koreast) esile üks ennekuulmatu anne, tasub võistlus end ära. Carrerase meelest ei ole tegemist hääle akkdefitsiidiga – küll aga pedagogiliste probleemidega, vigadega, mis lauljate koolitamisel kerged sisse lipsama, ent mida hiljem on võimatu heastada. Keegi peab olema, kes hääle “seab ja paika paneb”, kuid seda, mida oma häälelt nõuda ja millise piirini seda pingutada, peab iga laulja küll ise tajuma. Lauljal peab jätkuma enesekindlust minna oma teed, ent tuleb endale aru anda, et edasimineki ei toimu ohvriteta. Ja mida sisukam karjäär, seda rängem

eneseohverdamine.

Carrerase enda plaanid lähitulevikuks? Põhiliselt sooloesineemised keelpillikvarteti ja klaveri saatel; aastal 2005 tuleb Madridis, Barcelonas ja Washingtonis välja katalaani helilooja Angel Guimerà ooper “Madal maa”. Ning veel pole end ammandanud ka kuraditosina jagu aastaid kestnud kolme tenori “seiklus”. Pavarotti–Carreras–Domingo sihivad Kuala Lumpurit.

Kuna jutt läks kolmele tenorile, siis paar sõna ka Domingost ja Pavarottist.

Marco Tutino on helidesse valanud paavst Johannes Paulus II “La Preghiera della Pace” (jaanuar 2002 Assisi); Tutino “Canto di Pace” (tenorile, koorile ja orkestrile) esmaesitusel 28. aprillil Anconas laulis soolopartiid Placido Domingo.

Lausa käeulatuses, 27. mail on Modenas aga heategevuskontsert “Pavarotti & Friends”, kus aukülalisteks Bono, Eric Clapton, Ricky Martin; kontserdi sissetulek läheb ÜRO algatatud “S.O.S. Iraak” heaks.

■ Legendaarne Verdi- ja Donizetti-hääl Montserrat Caballé retkleb oma äsjasel CD-l “Songs of the Spanish Renaissance” (Rca Red Seal) ajaloooperioodis 1492–1554, avastades vihuelamängija Manule Cubedo seltsis kõrgrenassansiaegse Iberia poolsaare muinasjutuliselt rikast ja poolanonüümset helipärandit.

Ma kujutan juba ette, kuidas nüüd mõnigi lugeja oigab: Caballé..., kas ta ikka veel laulab! Just neile, kelle eelarvamused lähtuvad arvnäitajast, tahan kinnitada, et 12. aprillil 70. sünnipäeva tähistanud katalaanlanna Montserrat Caballé uus plaat ei ole vanainimese üritus.

■ Tänu muusikakanalile BBC 6 on *Dream Team*’ide nimekiri täienenud – kuid mitte korvpallimeeskonnaga. BBC 6 fännid on loonud nn unelmate rockbändi: lauljaks põline dublinlane Bono Vox (U2), kitarrid Jimi Hendrixi ja Flea kätte (Red Hot Chili Peppers), löökriistad Keith Moonile (The Who) ja klahvpillide taha Chris Martin (Coldplay).

Nagu selgub, on *Dream Team*’is kohta nii manala teed läinutele kui ka neile, kes alles hullava elu keskel.

sinu selle suve kontsert...

RÖÖSTEVARABAD!

RANNAPI LAULE ESITAVAD

MAARJA

JASSI ZAHHAROV

MARKO MATVERE

MAATÜTRED

LASTEKRAANI MUUSIKASTUUDIO

JUUNI

25. KOLMAPÄEV VILJANDI UGALA TIIGIÄÄR

26. NELJAPÄEV TALLINNA LAULULAVA

28. LAUPÄEV PÄRNU VALLIKÄÄR

29. PÜHAPÄEV HAAPSALU LOSSIHOOV

30. ESMASPÄEV RAPLA LAULULAVA

JUULI

3. NELJAPÄEV VÖRU-KUBJA LAULULAVA

5. LAUPÄEV KURESSAARE LOSSIHOOV

7. ESMASPÄEV TARTU LAULULAVA

INFO: WWW.RANNAP.EE JA EKSPRESS HOTLINE 1182

IMPRESSIOONID

Jazzkaar / Reval Ensemble / Muusikatriaad / Tallinn Underground / Eriti Kurva Muusika Ansambel

Virr ja varr jazzi kaare all

JOOSEP SANG

Poolsada eriilmelist kontserti, elav publikuhuvi, üliaktiivne meediakajastus ja liberaalne programmipoliitika – need on märksõnad aprillis toimunud Jazzkaarel, mis vältas seekord kokku 15 päeva ning pakkus küllusliku valiku jazzist ja sellega lähemalt või kaugemalt seotud muusikast. Tõesti, seekord juba niivõrd küllusliku, et neid kuulajaid, kes igale kontserdile jõudsid, on raske ette kujutada.

Järgnevalt veidi tagasipilke, ja esmalt suurematest elamustest. Üks liigutavamaid kontserte oli poola trompetisti Tomasz Stanko kvarteti esinemine, milles avaldus kogu tõeliselt isikupärase akustilise jazzi ilu: mõttetihedus ning rikkalik värvide ja meeleolude gamma nii ansambli juhi kui ka tema kaasmaalastest saatemuusikute mängus. Samasugust integratsiooni ja erinevate tasandite koostõimet võis nautida ka trummar Bobby Previte'i ansambli Counterclockwise kontserdil, kus rockiliku energiaga esitatud kava (poolteist tundi *attacca*) pakkus ansambli liikmetele võimaluse raamidest väljumata oma panust demonstreerida. Niisugune koostöö ühise eesmärgi nimel nõuab tarkust ja lahtist kõrva ning sellistel meestel nagu Steve Swallow, Mat Maneri, Brandon Ross ja Wayne Horwitz sellest puudu ei jää.

Hea oli ka festivali avakontsert, kus tänase päeva klaveritäht Brad Mehldau näitas oma mitmetest allikatest inspiratsiooni ammutavat mängustiili. Samal õhtul oli veel eesti klaverijazzi maraton, tänuväärne ettevõtmine, mis pakkus siiski üsna vahelduva kvaliteediga etteasteid. Jan Garbarek tõi täissaalid ja vaimustas küllap paljusid, kuigi siin kirjutajat hoopis vähem. Ka Richard Bona oli kindla peale minek ja kuigi tema kava ja *show*-nipid olid täpselt samad mis selles saalis aasta eest, on Bona vähemalt Eestis veel nii värske fenomen, et tema kahe ja

Isikupärase akustilise jazzi kehastus Tomasz Stanko.
FOTO KAUPU KIKKAS

poole tunnine kontsert teenis võib-olla veelgi elavama vastuvõtu kui eelmisel Jazzkaarel. Hortus Musicust võib pidada festivali üllatajaks – Mustonen esineb alati ülienergiliselt, kuid seekord oli ta lausa lendu tõusmas. Ta on sageli erinevas sõnastuses väljendanud mõtet, mida ka kontserdi eel korraliti – stiilidelvooludel pole põhimõttelist vahet, sest kusagil kõrgemal saavad nad kõik üheks. Hortuse ja kuueliikmelise löökpilli-orkestri ühisesinemise alusmüüriks oli kõige ehtsam *groove*; keskaegsed ja uue-
mad, sageli orientaalset värvinguga tantsuviisid pakkusid trummaritele tänuväärset materjali, sest siin oli nende jaoks palju huvitavat: vahelduvaid taktimõõte, ebakvadraatseid vorme ja muud sellelaolist.

Ülejäänud heast juba loetelu vormis: prantslaste NoJazz sidus loominguliselt klubimuusika ja hip-hopi elemente elava akustilise jazziga; Nick "Brownman" Ali esitles ahhetama panevat sõnavara trompetil; Peter Fessler hoidis oma vokaal-efektide ning seda toetava kitarrimänguga publikut enam kui tunni üksinda lum-

muses. Nagu öeldud, jäi üht-teist programmi tiheduse süül nägemata.

Tõusud ja mõõnad on igal suuremal festivalil paratamatud. Miinusmärgiga esinemistest kerkivad esile kaks, mis kummalisel moel publikule just meeldisid. (Publiku maitse suvalisuse põhjust arvan end hästi teadvat – puhast jazzipublikut Eestis puudub ja aastast toimub vaid üks tõeline talveunest ärkamine, mille põhjustab Jazzkaare geniaalselt välja töötatud imidž.) Öeldagu mida tahes, kuid Victor Davies on puhast haip, armetu vari sellest, kuidas tõeliselt elus, elastne *soul/funk* kõlab. Ja Hiram Bullock astus oma rohmaka *bluesrock*'iga liiga sageli üle hea maitse piiri, mis mõjus seda hämmastavamalt, et tema reputatsioon hinnatud (jazz)kitarristina on üle maailma teada. Raske oli jälgida seda, mis toimus Sakala öölaval. Tegin ühel õhtul katset, kuid loobusin, kui selgus, et midagi pole korralikult ei kuulda ega näha. Samamoodi loobus (eriti nurisemata), silmaga hinnates, umbes kaks kolmandikku Sakalasse trüginud publikust – nagu keegi tabavalt märkis, oli Koopi, nii hea kui ta ka on, enam-vähem adekvaatselt võimalik nautida vaid WC ukse ees...

Eraldi peatüki saaks eesti jazzist Jazzkaarel. Seda ikka oli: Tanel Rubeni ja Weekend Guitar Trio uue plaadi esitus, noorte lauljate paljutöötav kontsert, mitu rahvusvahelist koostööprojekti ning juba mainitud klaverimaraton ja Hortus Musicus. Meie muusikud on kurtunud, et Anne Erm annab neile vähe võimalusi. Kuid suure festivali puhul on tasakaalu leidmine üli raske ülesanne, mitte ainult kodu- ja välismaise, vaid ka jazzit ja mittejazzit, uuenduslikku ja traditsioonilist, publikuhuvi ja optimaalset saali suurust, kommertsit ja tõelise kunsti vahel. Arvestades ülesande keerukust, on Jazzkaar seni auga välja tulnud.

Kevadkülv

ELENA LASS

Reval Ensemble'i viimane kontsert sarjast "Visioonid" 6. mail Tallinna raekojas.

Reval Ensemble'i kontserdisarja "Visioonid" kolmel kontserdil mängiti üldiselt eesti muusikat. Lõppkontserdil esindas välismuusikat helilooja, kes elab oma muusikaga sajandist sajandisse. Ei saagi surra, kui lood selliseid pähkleid, nagu Elliot Carter (s 1908!) seda eluag on teinud. Esitusele tulnud teos "Enchanted preludes" (1988) flöödile ja tšellole võttis paari minutiga kiirendatud korras läbi umbes ühe sajandi jooksul kogetud emotsioonid. Siin valitses tugevalt tihendatud ajataju.

Galina Grigorjeva "Lament" (2000) altflöödile oli Carteri kiiret taipu nõudva muusika järel tõeline kosutus. Grigorjeva vaatleb iga üksikut heli ja selle suhet ümbritsevaga väga põhjalikult ning annab selleks alati piisavalt aega ka kuulajale. Kuigi kavalehes vihjatakse mõneti loo seostele nii antiik-kreeka kui ka vene rahvamuusikaga, rändas kõrv pigem Aasiasse.

Kontserdisarja omamoodi nimihelilooja oli Toivo Tulev, kelle teoseid sai kuulda kõigil kolmel kontserdil. Seekord kõlas aastast 2000 pärinev "He rejoices in This World and He rejoices in the Next World" tšellole ja löökpillidele, rikkalikku löökpillipartiid mängis Madis Metsamart. Tulevi muusikas valitsev ajakäsitlus jäi mõneti Carteri ja Grigorjeva vahepeale. Selles valitses selgelt läbipaistev mitmemõõtmeline ajaskeem. Läbivale igavikulisele pinnale nagu kirjutatakse peale ootamatuid energiapuhanguid tavamaailmast. Loo lõpp liikus suurema sulami poole, valitsemata jäi omalaadselt ülerealne tunnetus.

Tõnu Kõrvitsalt oli kavas kaks teost. Eelmisel aastal valminud jäise ja kirka põhjamaise meeoluga seonduvad "Thulema laulud" flöödile ja klaverile kõlasid viimati osaliselt ka Eesti muusika päevadel. Esiettekandele tuli "Solano" altflöödile, tšellole ja klaverile. Loo pealkiri tähendab Vahemere-äärsetes maades sooja ilma kaasa toovat idatuult.

Muusika aga tundus väljendavat pigem igatsust selle soojuse järele kui soojust ennast. Heliloojalt võis sedapuhku kuulda tavapärasest veidi raskemaid meeolusid. Tõnu Kõrvits väljendas kord kaudselt mõtet, et kirjutab muusikat lihtsalt lootuses, et see võiks inimese elu kergemaks ja ilusamaks muuta. Siiski ka seekordne teos leevendas meeolu, küll aga mingi teise mehhanismi, pigem vastu resoneerimise läbi.

Helilooja kõlavõluri-anded suurenevad aga üha. Puhtalt akustiliste vahenditega saavutatu kõlas kohati, nagu oleks see IRCAMis vargsi valmis tehtud ja nähtamatutest kõlaritest muusikute imiteerimisele peale mängitud. Sedavõrd usumatult imepärased leiud poleks ellu ärganud ilma Reval Ensemble'i mängijate Neeme Punderi, Lea Leiteni ja Aare Tammesalu kaasabit.

Märt-Matis Lillelt võis kuulda uut teost "Loen Ryokani" flöödile, tšellole, klaverile, löökpillidele ja baritonile. Üks heliloojat paelunud mõte oli anda teksti kuulajale edasi vahetult ja mitte lasta trükkida seda tavapäraselt kavalehele. Nagu ka lavastaja ei trüki vaatajale ära näidendi teksti. Selleks puudub muide igasugune vajadus, iseäranis kui on hea näitleja. Atlan Karp oma laulja- ja näitlejameisterlikkusega kandis selle kõik tööpoolest ka välja.

Huvitav on helilooja idee kasutada teose tekstina mitte ainult Ryokani luulet, vaid ka kommentaare sellele ning luule tekitatud assotsiatsioone. Eri tekstiliike annab laulja edasi ka erinevas intonatsioon.

Nii vaatleb helilooja kogu lugemisprotsessi, vaatleb ennast lugemas, vaatleb ennast kõrvalt. "Loen Ryokani"! Kaug-Ida kõike sisaldav luule on iseenesest napp, tausta tundmata võib selle lugemine olla mõneti raske. Kommentaarid aitavad traditsioone mitte tundvat lugejat/kuulajat läheneda sealse luulemaailma olemusele, annavad aimu selles sisalduvatest tagamaadest.

Võib mõelda, et nagu ka muusikapäevadel ettekandele tulnud "Taeva jõgi",

Kõlavõlur Tõnu Kõrvits.

FOTO KAUPU KIKKAS

kätkes seegi teos kõrvuti mõneti dünaamilist ja staatilist, kuivõrd paljutahulist teksti annab kindlasti vaadelda ka kui lihtsalt veerand tunni jooksul igati ausalt algusest lõpuni hargnevat lugu. Algpunkti teise kulges silmanähtavalt ka esitaja ruumis. Muusikas aga võiks hetkelistele puhangutele vaatamata rääkida pigem staatikast. Algusest lõppu kulgeva, tüüpiliselt mahasurutud äärtega kõveraga seda naljalt juba ei kirjelda.

Helilooja kirjutab, et ka muusikaline väljendus on seotud luules esineva traditsioonilisuse ja eksperimentaalsusega. Seetõttu on lihtsalt kahetsusväärne, et Tallinna raekoda on kui jäme tünn, mis osa selle ilusa teksti sõnu pudruks kokku keetma tükkis.

Mõneti õnni veel, et teksti ei oma keegi. Muidu võiks kõige selle ümber mõrsklema jääda. Et see oleks põnev, selles ei ole õrna kahtluse kübetki.

Sama kavaga astuti järgmisel päeval üles ka "tuulest viidud" Pärnu kontserdimaja kammersaalis. See sari andis meile kuus uut eesti helilooja teost.

Viljandist uusi värve muusikasse.

Muusikatriaad 2003

ANTS JOHANSON

Igakevadised levimuusikapäevad, mida Viljandi Kultuurikolledžis juba pikemat aega korraldatud, on üliõpilastele tühelt poolt veel üks väljakutse enne arvestusi ja eksameid, teisalt hea võimalus näidata oma loomingulist nägu. Projekti juht Ülle Jantson soovis muusikasündmust ajalisel ja ruumiliselt laiendada. Nii toimus sel aastal kolmepäevane muusikatriaad.

Esimesel päeval andsid tudengid kontserte maakonnas: Võhma ja Tarvastu gümnaasiumis ja linnas – Viljandi Maagümnaasiumis, Paalalinna Gümnaasiumis ning hotellides Grand ja Centrum.

Muusikatriadi kõrgpunktiks sai teise päeva Oma Pilli Konkurss, kus osales külalisi ka Eesti Muusikaakadeemiast ja Viljandi Muusikakoolist. Eriti rõõmustav ja tähtis on, et mitmed esinejad sõandasid nii vabalt valitud kui ka rahvamuusikaloo ette kanda oma eriala instrumendiga, oli selleks siis saksofon, hääl või trummi-komplekt. Žüriis istusid Jüri Leiten, Riho Sibul, Jaak Johanson, Indrek Kalda ja levimuusikapäevade staažikas eestvedaja Helju Meriste. Konkurssi parimaks osutus Marko Mägi saksofonil, rahvamuusika-esituse preemia läks Viljandi Muusikakooli õpilasele Dagmar Rannakule (klaver). Auhinna vaimukaima rahvamuusikaesituse eest sai kirikumuusik-muusikaõpetaja eriala üliõpilane Elviira Varik Zaborski.

Pärastises arutelus esinejate ja kuulajatega toodi tehniliste oskuste hindamise kõrval enim esile kolledži *black box*'is sündinud uusi, üllatuslikke kõlavärve ja kompositsioone ning vaatamata rahvarohkusest tingitud hapnikuvaegusele ülimalt loomingulist õhkkonda.

Jüri Leiten: "Ma arvan, et Eestimaal pole väga palju selliseid koole, kus õpitakse muusikat ja kus õpilased saavad aru, miks üldse muusikat tehakse ning kes peavad sellest osa saama. Minu tänane mulje kontserdist ja sellest võistumängimisest on, et noored inimesed tulevad lavale, nad ei karda (võib-olla nad kardavad, aga seda ei ole näha) ja nad meeldivad kõigepealt iseendale, mis on väga tähtis, ja see positiivsus kandub

Karl Laanekask.
FOTO TAUNO UIBO

ka publikusse. Osavõtt konkursist oli mulle väga huvitav, õpetlik kogemus. Olen veendunud, et need, kes paistsid oma mänguga siin silma, ei jää mitte mingil juhul märkamata ka edaspidi."

Riho Sibul: "Erakordne rõõm on olla nii paljude selgesilmsete ja ilusate inimeste keskel. Thelonious Monk on öelnud, et geenius on see, kes on kõige rohkem iseenda moodi, nii et ma soovin selleks jõudu – saage siis iseendaks!"

Jaak Johanson: "See on väga paljus teie enda teha, et muusika tuleks tagasi nendesse õigustesse, kus ta peaks olema. Ei saa olla ka tippmuusikat, ükskõik kuidas keegi sinna tippu jõuab, kas hariduse kaudu või hariduseta, kas Peterburi või Helsingi kaudu, kui ei ole head kohvikumuusikat, kas või head pubimuusikat, mida inimesed tõesti omavahel rõõmuga jagaksid. Teil on käes see koolimaja, see saal, te võite siin kas või iga päev mängida – tehke see maailm enda omaks, tehke see Eesti enda omaks, tehke see muusika enda omaks, siis on ta jälle meie kõigi oma."

Järgnes arutelu teemal "Muusiku leib", kus Jüri Leiten, Jaak Johanson, Riho Sibul, Ain Agan ja Anzori Barkalaja koos tudengitega lähenesid loomingu, vabaduse, töö ja raha suhetele mitmest vaatenurgast. Muusikute klubis "Suur Vend" said seejärel triaadilised ja ka linnakodanikud jälgida fantaasialende meistrite-õpilaste ning žüriiliikmete ideekarikast.

Viimane päev oli oma loomingu konkursi päralt. Seegi võistlus, mis on alati kõigile eesti noortele tegijatele avatud olnud, andis taas märku vee-lahkmest, mis meie muusikaelu jälgides laiemaltki silma torkab. Ollakse julged kahte moodi: ühed julgelt "peaaegu nagu läänes", "vastavalt turu nõudmistele", "mida kuulan ja kuulatakse", ja teised julgelt "nišilooming", "oma näoga", "huvitav", "oma *sound*'iga".

Kohtunike eelistuste vaekauss kaldus teise kategooria poole: Tonio Tamra, Sirje Medell, Andres Noormets, Villu Veski ja Helju Meriste otsustasid pärast tasavägise tipu kaalumist anda välja kaks esimest auhinda: Silver Sepale laulu "Vee piiril" ja Sandra Sillamaale pärimusmuusikakõlalise instrumentaalteose "Oh kui hea" eest. Kolmanda auhinna sai Karl Laanekask kitarri-samplerikompositsiooni "Päev septembris" eest. Parima teksti kaks preemiat anti vastavalt Eva Tolsale ja Roman Noginile, trubaduuri-preemia Mikk Tammepõllule Viimsist.

Õhtu ja kogu triadi lõpetasid menulikalt Toomas Vulli sekstett ja Ultima Thule.

"Muusikatriaad 2003" tänab paljusid toetajaid, iseäranis Vello Kuurat Pärnu kauplusest Muusik. Kuigi ka see muusikasündmus ei saanud anda vastuseid Eestis taas tugevasti kõlama hakanud küsimustele: "Kuidas õpetada muusikat?", "Kas käsitöö ja/või kunst?", "Akaademiiline ja/või emotsionaalne?" vms, andis ta kindlasti kõigile võistlejatele, publikule ja korraldajatele hulga olulisi märke ja kogemusi, mida tasub hoolikalt arvestada õppetöös ja järgmisel muusikatriaadil.

Underground A Le Coqi tööpükstes

MIRJAM TALLY

Jazz. Tants. Mood. Tallinn Underground 17. aprillil kell 19.30 Kanuti gildi saalis. Ansamblid: Phlox, Beggars Farm, Luarvik Luarvik, Mesi. Lisaks tantsijad rühmitustest Zuga, S.P.A., flies.doc. Tantsijate kostüümid disainis Reet Ulfsak.

Järjekordne tantsu, muusika ning videoinstallatsioonide kohtumine moeka *underground*'i sildi all. Publik on paljutöotav. Valdab karvaselt hipilik "pilvepillerkaaritaja" tüüp: avatud hoiakuga kuulaja-vaataja, kel silmis lillelapselik rõõm. Killuke *underground*'i ka publiku ridades.

Ehedust jagus lavalegi. Tants ja muusika "täitsid saali", ei tekkinud naljalt "tühja hetke", kuigi just lõpp tsipa venis. Enim ootamatusi, vaimukust või *underground*'i sisaldaski lavaline liikumine. Tantsuks oleks seda raske nimetada – tantsijate abstraktne (kohati ka humoriga) liikumine sunnib vaatajat ise asju suhestama, leidma impulsse muusikantsu vastastikusel koostöös. Otsest muusikalist "torget"/ajendit, millele tantsija liigutusega reageeriks (või muusikat illustreeriks), ju polegi. Ja kas peakski olema? Siis meenutaks kaasaegne tants pigem marionettide hüplemist.

Visuaalne element köitis suurema osa tähelepanust, muusika jäi tagaplaanile,

kulgedes pehmes klubilises hoovuses. Neli bändi olid üsna ühte nägu, mõjutatud mahedast klubijazzist, mis kõrva ei kriipinud. Hiljaaegu leidis ka Eesti Muusika Päevade raames aset tantsuetendus, mis jättis võrreldes Tallinn Undergroundiga tunduvalt "lagedama" ja ideeavaema mulje. Seda ei saa ajada ka akadeemilisema öhkonna süüks, sest DJ-de ja jazzmuusikute kaasamine ning india linnaolustiku salvestuste kasutamine on kõike muud kui igapäevane, vähemalt EMPitaolisel festivalil. Siin aga sõandasid bändid ka hoogsalt jämmida (ansambli Mesi liikmete koha hõivasid hetkeks suisa tantsijad), seega emotsioon kandis. Öhtu olulisim komponent oli improvisatsioon, mis loomulikult tõi liikumisse ootamatuid ideelahendusi. Improvisatsioon aga nõuab nii tantsijailt kui ka muusikult mõttetavust ja värskest, et miski ei jääks venima. Siin õnnestus see liikumise osas paremini kui EMPil, muusika näis tantsu inspireerivat, liikumine suhestus helimaailmaga. EMPi tantsuetendusel jäi mulje, et muusika ei suuda olla (või lihtsalt ei ole) tantsule ideede allikaks. (Ometi oli küll ka neli neljandikku meetrumis "korrektsed" tantsulugusid DJ-de *remix*'ingus.)

Pöördudes tagasi Tallinn Underground'i juurde: videoinstallatsiooni

FOTO PELLE KALMO

poole pealt toimus nagu esitsa rohkem, oli lähedaid *mix*'e vähemalt kolmest videost kokku, kus linnakaadrid ja inimesed moondusid päris sürriks ja unenäoliseks olustikuks.

Tantsijate naljakad kostüümid põhjustasid kuulajate ridades naerukihinaid.

Elegantselt küütlevasse pidurüüses rõivastatud tantsijanna Katrin Essenson (loomingulisest ühendusest S.P.A.) aga vedas ühtäkki lavale pehmet vetruvast materjalist voodi ega suutnud leida laval magamisasele sobivat positsiooni. Ühel hetkel oleks ta selle peaaegu publikusse kukutanud, kes ruumipuudusel lava ääre peal kõssitas. Kolm graatsiat kollektiivist Zuga aga rõhusid naiivlapse-likkusele.

Ansambli Mesi esinemist ilmestasis flies.doci "tantsutüdrukud", kes olid ühtlaselt rõivastatud A Le Coqi sildiga punastesse töömehepükstesse ning lisanud kilekottide abil soengusse UFO-likku (ehk maavälist) koloriiti. Neid "abis-tasid" ka muusikuid ning haarasid neilt mõneks hetkeks pillidki, tuues kuuldavale nüüdismuusikale lähedasi kakkooniaid. Etendus lõppes piduliku šampanja avamisega. Šampanjapudel õngitseti välja ekstra selleks tarbeks lavale vee-tud vetsupotist. Otsene *underground*.

Ebafolklorism ja "metsatölldid"

MIRJAM TALLY

Aprilli lõpul esitles Eriti Kurva Muusika Ansambel mitmete kontsertidega uut plaati "Ebafolklorism", väljaandjaks ARM Music. Peale hapukapsaste ja -kurdide ning viina mekkimist sai vaadata teatraalset janti, mille eestvedajaks ja "hingeks" oli Sven Kuntu. Kuntu esine-

mismaneer pani publiku lõbusalt lõkerdama. Panus oligi tehtud Kuntu näitlejameisterlikkuse ja bändi hajevil kurvameelsuse peale: mis vaadates ajab naerma, tundub kuulates pisut nukram. Väline sarm ja lavalisus mõjub, pole midagi parata. Aeg-ajalt oli lavale palutud ka RAM, kes seekord mõjus üsna ebaakadeemilise üksusena. RAMi kaasamine on hea idee, asetab "metsatölldid" sootuks uude, kentsakasse konteksti. Süntees toimib, kuigi vastandid ühinevad. Kuntu näitab end enamikus lugudes ka vaimuka

tekstiautorina. Etenduse lõpupoole kõlab Kuntu "aaria", *laptop*'iga laval, väike armas kulminatsioon: ma olen surelik klõp-klõp-klõp... see on nii inimlik klõp-klõp...(...) sünnitunnistus klõp-klõp... see on kirjalik: sotsiaalne loom – väga sõbralik... Fraaside vahele klõbistab Kuntu *laptop*'i klahve.

Kurb, et Kuntu vaimukad muusikalade vahejutud pole plaadile pandud. Küllap oleks sellist ehedust studios raskem luua, kui publiku ees, kes kohe reageerib, esinejaid sütitab.

Jaani päevad enne jaanipäeva

MART JAANSON

Enne tänavust jaanipäeva (17.–21. juunil) toimuvad, nagu möödunud aastalgi, Tartu Jaani kiriku päevad ja selle raames Eesti noorte heliloojate festival.

Jaani Päevad on osa ulatuslikumast projektist, mille taga on MTÜ Tartu Jaani Kiriku Kultuuriprojekt (juhatuse esimees Marika Petti, kes on ka Jaani Päevade peakorraldaja), EELK Tartu Ülikooli Jaani kogudus (õpetaja Urmas Petti) ja SA Tartu Jaani Kirik (direktor Roman Levin). Projekti eesmärk on kujundada taastatav Tartu Jaani kirik, Euroopas ainulaadne kultuurimälestis, euroopaliku kultuurielu keskuseks. Kuna elame järjest rohkem sakraliseerivas ühiskonnas (see väide tundub kummaline, kuid vähemalt Eesti puhul ei näi olevat võimalik enam rohkem desakraliseeruda, vaid ainult resakraliseeruda), on põhjust mõelda, et kiriku algne roll kultuurikeskusena, kas või professionaalsete muusikute või

kunstnike leivaisana, hakkab tasapisi taastuma.

Projekti esimene etapp lõpeb 2005. aasta juunis jaanipäeva paiku (Jaani kirik ongi ju pühendatud Ristija Johannesele, kelle sünnipäev on jaanipäeval), mil kõigi eelduste kohaselt toimub renoveeritud Tartu Jaani kiriku pidulik taasavamine. Selleks puhuks on planeeritud ulatuslik kultuuriprogramm ning 2002., 2003. ja 2004. aasta Jaani Päevad on mõeldud selle sündmuse ettevalmistamiseks. Projekti järgmine etapp oleks kiriku kui kultuurikeskuse väljaarendamine.

Jaani Päevade raames toimuv Eesti noorte heliloojate festival (ENHF) on katse hakata professionaalse muusika uusimat osa järjest enam kirikuga siduma. Kui ENHFil 2002 toimus osa kontserte ka Tartu Ülikooli aulas, siis tänava leiavad kõik kontserdid aset Jaani kirikus, kus nüüdseks on juba pörand all ja aknad ees.

Neljapäeval, 19. juunil esineb kirikus ansambel Küberstuudio, vist enamikule Eesti kontserdikülastajatest juba tuntud omapärane kollektiiv, kes on kesken- dunud uue ja uusima muusika esitamisele, ühendades tavapärase instrumentaal- heli (flötist Monika Mattiesen ja sõbrad) elektroonikaga (tavaliselt Margo Kõlar, seekord Mirjam Tally ja Toomas Trass) ja valgusemänguga (Airi Eras). Kavas on Mirjam Tally, Toomas Trassi, Toivo Tulevi, Mart Siimeri, Galina Grigorjeva, Rauno Remme ja Erkki-Sven Tüüri teosed.

Reedel, 20. juunil kell 12.00 peetakse ENHFi töötuba "Materjal ja tehnika uusimas muusikas". Sel koosviibimisel räägivad mõned nooremad heliloojad oma muusikast, toimub diskussioon.

Sama päeva õhtul saab kirikus kuulda Tatjana Kozlova, Age Hirve, Kristjan Kõrveri, Tauno Aintsi, Lauri Jõehe ja Mirjam Tally kammerteoseid, vähemalt poolt neist esiettekan- des.

Laupäeval, 21. juunil esitab Tartu Jaani kiriku kammerkoor, mis on eespool kirjeldatud projekti olulisi koostisosi ja juba praegu selle visiitkaart, dirigent Lilyan Kaivi käe all kava uuest ja uusimast vaimulikust koorimuusikast (Toomas Trass, Mart Jaanson, Aare Kruusimäe, Katrin Aller, Piret Rips, Kristo Matson, Urmas Sisask). Ka sel kontserdil kuuleb mitut esiettekan- net.

Lisaks ENHFi kontsertidele on Jaani Päevade kavas veel kaks kontserti. Teisipäeval, 17. juunil esineb kirikus Eesti Rahvusmeeskoor, dirigent Ants Soots. Kui eelmistel päevadel esitas see koor kava armeenia kirikuliturgiast, siis tänava on kavas gruusia vaimulik ja ilmalik muusika.

Kolmapäeval, 18. juunil esineb kirikus ansambel Rondellus, kes hiljaaegu kogus tublisti rahvusvahelist tuntu- oma- laadsete seadete- rockansambli Black Sabbath repertuaarist.

Lõpetuseks tasub mainida, et Jaani Päevade ajal on võimalik kompetentsete inimeste juhatusel tutvuda Tartu Jaani kiriku ajaloo ja tänapäevaga.

EMA magistrantuuri lõpetajate kontserdid juunis 2003

1. 06 kell 16

Alla Popova, sopran
EMA kammersaal

2. 06 kell 18

Edmunds Altmanis,
klarnet
EMA kammersaal

3. 06 kell 17

Pille Metsson, orel
EMA orelisaal

4. 06 kell 18

Kristiina Villem, viiul
Vanalinna Muusikamaja

7. 06 kell 13

Külliki Kuulmann, klaver
EMA kammersaal

7. 06 kell 16

Olga Skatško, klaver
EMA kammersaal

10. 06 kell 18

Aleksandr Maruhmitš,
klaver
EMA kammersaal

12. 06 kell 17

Eike Sild, klaver
EMA kammersaal
Lilian Kapp, klaver

14. 06 kell 15

Diana Gromova, klaver
EMA kammersaal

14. 06 kell 17

Ebe Müntel, klaver
EMA kammersaal

16. 06 kell 18

Ardo Västriku, tšello
EMA kammersaal

17. 06 kell 17

Maris Oidekivi, orel
EMA orelisaal

Kavas võib esineda muudatusi.

Uhke nimega ansambel ja tagasihoidlikud saksofonistid

KRISTINA KÖRVER

Viimastel aastatel on Eesti muusikaellu lisandunud mitmeid põnevaid kammerkoosseise. Nende seas püüab pilku uhke nimega saksofonikvartett Sax Quatuor, mis tegutseb alates 1999. aastast koosseisus Ivo Lille (sopransaksofon), Virgo Veldi (altsaksofon), Lauri Sepp (tenorsaksofon) ja Sulev Sommer (baritonsaksofon). Ehkki koos on musitseeritud vaid mõned aastad, on kvarteti senised kontserdid äratanud küllaltki suurt publikuhuvi, seda eelkõige tänu huvitavatele kavadele ning elavale, spontaansele musitseerimislaadile.

Et Sax Quatuori tegemistest ja eesmärkidest rohkem aimu saada, vestlesin ansambli muusikalise juhi Virgo Veldi ja noorima/uusima liikme Ivo Lillega.

Milline on ansambli sünnilugu?

Virgo Veldi: Suhteliselt segane. Mina, Lauri ja Sulev alustasime kvartetis mängimist juba konservatooriumi tudengitena rohkem kui kümme aastat tagasi. Vahepeal jäi asi soiku – aeg kulus enesetäiendamisele ja õpingutele välismaal. Kvartetis mängimise kindel soov aga jäi. Praegune koosseis kujunes välja alles 1999. aastal, kui meiega liitus Ivo. Ansambel võttis oma nime Pierre Max Dubois' teose "Quatuor" järgi – see oli üks esimesi teoseid, mida mängisime.

Ehkki kvartetis mängivad koos neli erilmelist muusikut, kujuneb igal ansambli ajapikku välja ka n-õ oma nägu. Missugune on teie endi hinnangul Sax Quatuori nägu?

... (Pikk paus.)

Või olete lihtsalt järjekordne saksofonikvartett?!

V.V.: Ma arvan, et me oleme järjekordne

Lauri, Ivo, Virgo, Sulev – pildil mustvalged, tegelikult värvikad.

FOTO KAUPU KIKKAS

saksofonikvartett, kuid me tahame teha head muusikat ning musitseerida koos üha paremini.

Millised on teie repertuaarieelistused?

Ivo Lille: Põhimõtteliselt pole ühegi ajastu muusika vastunäidustatud, me huvitume kõigest põnevast. Suurem osa meie praegusest repertuaarist moodustab siiski prantsuse muusika, millest saksofonimängijad kuidagi mööda vaadata ei saa. Heal meelel mängime ka nüüdismuusikat, mõnes mõttes on seegi meie missioon – inspireerida heliloojaid saksofonikvartetile looma. Repertuaari valik lähtub paljugi sellest, kuidas moodustub terviklik kontserdiprogramm.

Saksofon on alati olnud mõnes mõttes kahepaikne pill, see tähendab, jaganud end akadeemilise ja n-õ kerge muusika vahel. Sax Quatuor on selgelt klassikalisele muusikale orienteeritud, samas on mitmed teist mänginud "eraviisiliselt" ka kerget muusikat.

Mitmekülgne muusik on tervitav nähtus, kuid kas te näete selles ka mingeid riske?

V.V.: See on saksofonimängijale väga raske teema ja tegelikult sõltub kõik konkreetsest interpreedist – kui suur on tema muusikaline intelligents ja kohanemisvõime. Üheaegselt mitmes valdkonnas tegutsemine nõuab äärmiselt suurt individuaalset tööd ja peent maitset, et erinevaid stiile mitte meelevaldselt sega-

da. Selliseid saksofoniste, kes mängiksid väga kõrgel tasemel klassikat ja oleksid sama hinnatud ka näiteks džässmuusikuna, on äärmiselt vähe, sest selline kahepaikne muusik saab paratamatult nii klassika- kui ka džässigurude kriitika osaliseks.

Olen ka ise paralleelselt klassikat ja poppi mänginud ning varem tundus mulle, et nad segavad teineteist. Praegu aga leiän, et kerge muusika on lihtsalt mõnus vaheldus. See ei tähenda, et ma end kohe džäss- või popmuusikuks peaksin.

I.L.: Tegelikult võib sama öelda ka saksofoni eri liikide ja nende valdamise kohta. Põhimõtteliselt on saksofoni perekonna pillide sörmestus, huulik ja mänguvõtted ju sarnased, kuid et neid pille väga hästi mängida, tuleb nende kõikidega eraldi vaeva näha.

Sax Quatuori on iseloomustatud kui ühtlase kõla ja laia dünaamilise diapasooni-ga ansambli, kelle mängus on nõtkust ja loomingulisust. Mis suunas te ise veel arenedate tahaksite?

V.V.: Loodame, et paremuse suunas...

Ansambli liikmete ja saksofoni kohta saab rohkem lugeda koduleheküljelt www.hot.ee/saksofon

18. juunil kell 20 annab Sax Quatuor kontserdi Tallinnas Niguliste kirikus sarjas "Niguliste suvemusika". Kavas on Händel, Singelee, Rivier, Dedrick, Jeanjean, Conley ja teised.

Parimad noored saksofonistid ja trompetistid selgunud

21.–25. aprillini toimus Eesti Muusikaakadeemias rahvusvaheline Hillar Kareva nimeline saksofonistide ja trompetimängijate konkurs. Eriti rohkesti oli osavõtjaid saksofonistide seas; kokku osales 24 mängijat seitsmest riigist (Eestist, Lätist, Leedust, Soomest, Venemaalt, Prantsusmaalt, Kasahstanist). Rahvusvaheline žürii pidas I koha ja 10 000 Eesti krooni vääriliseks Arvydas Kazlauskast Leedust, II koha (7000 krooni) pälvis Oskars Petrauskis Lätist ning III koha (5000 krooni) Antonin Serviere Prantsusmaalt.

Kui saksofonistide voorus ei õnnestunud eesti puhujatel kõrgetele kohtadele tõusta, siis trompetivoorus osalesid ja võitsid ainult eestlased. Seitsmest võistlejast võlus žüriid enim Ivar Tillemann (I koht - 7000 krooni), II (5000 krooni) ja III (3000 krooni) koha saavutasid vastavalt Arne Ots ja Neeme Ots.

Žüriisse kuulusid Christer Johnsson Rootsist, Joel Versavaud Prantsusmaalt, Neeme Birk Venemaalt ning Olavi Kasemaa, Jüri Leiten ja Aabi Ausmaa Eestist. Konkursi auhinnafondi rahastas Eesti Kultuurkapital.

Parim noor saksofonist Arvydas Kazlauskas.

FOTO MAREK VILBA

JUBILATE Aleksandra Juozapenaite- Eesmaa 60

TAAVI KERIKMÄE

Pealtnäha võib ta tunduda range, kuid inimesed, kes temaga rohkem kokku puutuvad, tunnevad teda äärmiselt sooja ning osavõtliku inimesena.

Pianisti ja pedagoogina iseloomustab teda äärmine professionaalsus. Ta hindab seda, kui õpilased kaasa töötavad, siis on temalt palju õppida. Oskab tunda heameelt õpilase arengust. Eestis tuntakse teda võib-olla rohkem pedagoogina, kuid ta on väga palju salvestanud, andnud lugematuid kontserte välismaal. Vähem teatakse siin tema suurepäraseid salvestisi näiteks Čiurlionise või Messiaeni muusikast, salvestamise juures puutus ta ka ise Messiaeniga Pariisis kokku.

Proua Juozapenaite on eesti kultuuri hoolega uurinud ja palju lindistanud ka eesti muusikat. Siinjuures mõjub tema alati isikupärane interpretatsioon isegi tuntud ja eesti klaverimuusika klassikasse kuuluvate teoste puhul väga värskest.

Sügav kummardus Meistri ja Õpetaja ees. Palju õnne!

*

Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa sai 1999. aastal Leedu kõrgeima au-tasut – suurvürst Gediminase ordeni.

5.–7. maini käis Eesti Orelisõprade Ühing vaatamas ja mängimas läti oreleid. Huviliste seltskonna moodustasid (vasakult) Otsa kooli orelil eriala õpilane Kristel Kask, Läti Muusikaakadeemia professor Talivald Densnis, publitsist Ivalo Randalu, bussijuht Lembit Kutsar; helilooja, organist ja EMA õppejõud Toomas Trass, toomkiriku organist Kadri Ploompuu, orelimeister Olev Kents, pianist Liia Tamleht, organist ja EMA õppejõud Andres Uibo, EMA orelilõpilased Ulla Villenthal ja Gustav-Leo Kivirand, organist ja EOÜ esimees Aare-Paul Lattik, organist Maris Oidekivi ja EMA üliõpilane Marelle Siitas.

FOTOD ULLA VILLENTHAL

Liepājas Sv.Trīsvienības baznīcā
2003.gada 6.maijā plkst.19.30

ĒRĢELMŪZIKAS KONCERTS

Piedalās Igaunijas ērģelnieki:

Andreas Uibo

(Organists Māris Oidekivi padoms)

un

Tomass Trass

* Aare Pauls Lattik *

Ulla Villentals

Gustav Leo Kivirand

Programmā:

I.S.Baha, M.Rēģera, A.Gilmāna,

E.Bossi un A.Karindi

ērģelmūzika.

Veļa jautā zibidzintāru

Akustilistel ja ruumilistel põhjustel tuleks uue oreli ehitamiseks pildi keskel näha oleva augu ette rajada rõdu, mis küll ei saaks olla sama suur kui ennesõjaegne, et mitte varjata vastavastatud skulptuure.

FOTO EVE ALITTOA

Kindlasti on paljud muusikud juba nii mõndagi kuulnud Tartu Jaani kiriku uue oreli kavandatavast ehitusest. Kuna tegu on erakordselt tähtsa Eesti muusikaelu eden-dava ettevõtmisega, rääkis ajakiri Muusika sellest lähemalt projekti juhtfiguuri, orga-nist Aare-Paul Lattikuga. Aare-Paul on pro-jektiga hõvatud olnud selle algusest peale.

Aare-Paul Lattik: Kuna Tartu Jaani kiriku restaureerimine hakkab tasapisi lõpule jõudma, jõudis kätte ka aeg mõelda kirikut kaunistava oreli peale. 25. jaanuaril tuli Tartus kokku Jaani kiriku juhatus, kus otsustati sihtasutuse Tartu Jaani Kirik kõr-vale luua seitsmeliikmeline komisjon, mis tegeleks uue oreli ehitamisega seotud organisatoorsete ja kunstiliste küsimustega. Peale minu kuuluvad mainitud komisjoni veel Jaani kiriku juhatuse esimees Roman Levin, Jaani kiriku arhitekt Udo Tiirmaa, organistid Toomas Trass, Aaro Tetsmann, Andres Uiibo ja oreliehitaja Olev Kents.

On kuulda, et otsustasite prantsuse romantilist tüüpi oreli ehitamise kasuks. Miks just see orelitüüp?

Ülekaalulal enamusel meist oli just selline mõte. Ei oskagi täpselt öelda, kuidas see idee tekkis. Oleks nagu kõrgemalt poolt ette antud, nagu nii suurte ettevõtmiste puhul alati olema peab.

Eesti orelimaastik on suhteliselt rikas. Siin on säilinud puutumata kujul suure-päraseid saksa romantismiajastu orelid sel-listelt meistritelt nagu Sauer, Walcker, Ladegast. Panuse eesti oma orelikultuuri on andnud oreliehitajad vennad Kriisad, Gustav ja August Terkmann, Normann, Mülverstedt... Oreliehitus areneb Eestis uue hooga ka tänapäeval. Järjest enam restaureeritakse vanu pille, ehitatakse uusi. Hiljuti valmis Eesti Muusikaakadeemias uus Põhja-Saksa stiilis barokkorel, looda-me, et lähiajal valmib ka Pärnu kontserdi-maja uus kontsertorel.

Aga siia maani ei ole meil veel ühtegi prantsuse romantilis-sümfooniist tüüpi orelit. See oreliehituse haru hakkas Prantsusmaal arenema 19. sajandi keskel ja

KADENTS

Lootestaadiumis uus orel

Prantsusmaal õppinud organist, muusika-magister Aare-Paul Lattik selgitab, miks taastatavasse Tartu Jaani kirikusse oleks mõistlik ja muusikaliselt põhjendatud prantsuse tüüpi oreli ehitamine

saavutas oma tipu kuulsal orelimeistri Aristide Cavaillé-Colli (1811–1899) käe all. Tema on ehitanud orelid peaaegu kõikidesse Prantsusmaa tähtsamatesse katedraalidesse ning väiksematesse ja suurematesse kirikutesse. Cavaillé-Collilt telliti pille väikestest koduorelitest suurte viiemanaaliliste katedraalioreriteni kõikidest Euroopa maadest, ta on ehitanud koguni Ladina-Ameerikasse ja Venemaale. Geograafiliselt meile kõige lähemal asuv Cavaillé-Colli orel ongi Moskva konservatooriumi Suures saalis. Muuseas, eelmainitud saksa orelimeistrid Ladegast ja Sauer on mõlemad õpipoistena Pariisis Cavaillé-Colli ateljees töötanud.

Kahetsusväärne on see, et paljud eesti organistid ei kujuta ettegi, millest nad seni ilma on olnud. Üliõpilased mängivad prantsuse muusikat niinimetatud sünteespillidel, nagu näiteks Niguliste orel, mis loob sellest muusikast väga kaheldava pildi. Lähitulevikus, mil oleme veelgi rohkem euroopa kultuurisfääris, võib see anda suure tagasilöögi, kui näiteks Prantsusmaale mängima sattuv organist ei pruugi toime tulla isegi elementaarse registreevimisega, muusika esteetilisest kujundamisest rääkimata, aga see on esitamisel kohe kuulda.

Peale prantsuse sümfoonilise pilli ei ole Eestis stiilpillidest esindatud näiteks ka prantsuse ja hispaania barokkorelid. Miks siis ikkagi prantsuse romantiline orel?

Kuna Tartu Jaani kiriku näol on tegemist tegutseva kirikuga, siis tuleb eelkõige mõelda selle oreli rollist luterliku kiriku põhipillina. See eeldab koguduse laulu saatmist, soolo-koorilaulu saatmist, ansambli mängu teiste instrumentidega, orkestriga. Sellest ka oreli stiilivalik – prantsuse romantiline orel vastab täielikult eespool mainitud nõudmistele. Kuna tegemist on ühtlasi stiilpilliga, on võimalik nii teenistustel kui ka kontsertidel esitada autentselt prantsuse romantilist oreli muusikat, mille repertuaar on väga suur. Peale selle on pillil võimalik suurepäraselt mängida nii nüüdisaja, saksa romantilist kui ka prantsuse ja saksa barokkmuusikat, sest prantsuse romantilise stiili oreli ehituses on jälgitud vanaprantsuse ja mõningal määral ka hispaania barokkpillile omaseid jooni, seda eelkõige keelregistrite osas. Näiteks võib tuua Pariisi Saint-Sulpice'i kiriku oreli, mille ehitamisel jättis Cavaillé-Coll puutumata eelmise orelimeistri Clicquot' keelregistrid ning kasutas oma töös

Selline oli Tartu Jaani kiriku sisemus enne sõda.

vanade meistrite muidki võtteid.

Ma arvan, et tulevikus võiks see orel olla ka Elleri-nimelise muusikakooli ja EMA Tartu filiaali üheks õppeorelik, millel teha tunde, korraldada õpilaskontserte jne... See oleks suurepärase võimalus ja suur luksus, mida mujal maailmas ei kohta just sageli. Tunde tehakse ikka klassides viletsatel harjutusorelitel ja võimalus harjutada kirikus mõnel ajaloolisel pillil sõltub ainult pedagoogi renomeest.

Hispaania barokkpilli vastu ei oleks mul iseenesest midagi. Mul on olnud suurepärase võimalused õppida Hispaanias neid tundma ja hiljem käia ka seal esinemas – see on omaette kaunis oreli maailm. Kuid paraku ei ole praeguses olukorras hispaania tüüpi pilliga mitmel põhjusel midagi peale hakata. Esiteks, seda ei saaks kasutada EELK liturgilise pillina, kuna hispaania barokkpillil puudub ajalooliselt pedaal, tal on niinimetatud lühike (45 klahvi) klaviatuur *octava corta* (puuduvad suure oktavi do-diees ja re-diees), üldjuhul on ta keskhäälestuses (kuni 6 puhast tertsi!). Juba see kõik teeb koraali saatmise võimatuks, siis peaks kogudus koraali laulmisega ise hakkama saama, ilma saateta.

Teiseks on sellel mängitava repertuaari valik väga piiratud, ainult hispaania, mõningal määral ka itaalia vanamuusika.

Hispaania tüüpi pilli võiks tulevikus ehitada Tallinna Nigulistes, kus põhipill juba olemas: kooriorelik, silmarõõmuks ja kõrvahellitajaks. Aga sellegipoolest ei puudu Jaani kirikusse ehitataval pillil hispaania oreli iseloomulikud detail-vertikaaltrompetid – *trompettes en chamade*. Cavaillé-Coll võttis selle traditsiooni üle ja kasutas paljude oma tipporelite registripaleti rikastamiseks, näiteks Pariisi Madeleine'i kiriku oreli juures. Vertikaaltrompetite kasutamine annab oreli *tutti*'le erilise pidulikuse ja suursuguse, kui vaja, siis ka sõjakuse.

Mis puutub prantsuse barokkpilli puudumisse Eestis seni, siis olen ma selle siamaale ehitamisest juba ennegi mõelnud. Ühes meie kirikutest peaks ilmingimata olema see eriti kauni hingeeluga kuninglik orel. Ma arvan, et küllaltki sobiv koht võiks olla ka Tallinna Püha Miikaeli kirik. Selle pilli olemasolu annaks ehk põhjust suhtuda ka põhjalikumalt prantsuse vana orelimuusika õpetamise meie muusikaõppeasutustes, sest tundide osatähtsus, kus sellega tegeldakse, on nullilähedane. Igati loomulik oleks, et kõrvuti Buxtehude või Bachiga mängitaks Grignyd, Couperini, Lebegue'i, Clerambault'd... Prantsuse vana muusika repertuaar on rikkalik.

Kas on juba teada, kes uut oreli ehitama hakkab?

Hetkel täpselt veel mitte. Kuulutasime veebruaris välja konkursi parima pakkumise peale ning võtsime sihikule seitse orelifirmat: kaks Prantsusmaalt, kaks Hollandist, ühe Saksamaalt, ühe Šveitsist ja ühe Hispaaniast. Kõik tuntud orelihitajad, tõestanud end paljude oreli ehituse ja restaureerimisega mitmel pool maailmas. Pakkumiste laekumise tähtaeg on 31. mai, kuid juba praeguseks on kohapeal olukorraga tutvumas käinud kolme oreli töökoja esindajad ja neljas on oma pakkumise saatnud posti teel.

Kui suurt oreli soovite ehitada?

Seda on hetkel raske otsustada. Enne Teist maailmasõda oli selles kirikus kõige suurem Saueri 1892. aastal Eestisse ehitatud orel. Sellel oli neli manuaali ja 52 registrit. Kuid siis oli ka kiriku sisekujundus pisut teistsugune. Orel paiknes suurel kooripealsel, kiriku seinad olid kaetud klassitsistlikult siledalt valge krohviga. Sõja ajal sai kirik pommitabamuse ja kogu interjööri koos suurepärase oreli ning suure kooripealsega hävis. Restaureerimise käigus avastati kirikust sellesama krohvikihi alt

hulganisti 14. sajandist pärinevaid terrakottaskulptuure, skulptuurid paiknevad ka kiriku lääneseinas, just seal, kuhu peaks tulema oreliprosppekt. Kuna muinsuskaitse ei lubaks skulptuure prospekti taha varjata ja seda pole kavaski teha, siis ei saa ka oreli tribüüni taastada selle 19. sajandi kujul ja mahus. Tuleb leida kompromiss orelele sobiva asukoha, selle suuruse ja kiriku interjööri vahel. Ilmselt peab leppima väiksema orelirõduga, seda on kinnitanud ka kõik oreliehitajad, sest olemasolevasse auku ei saa akustilisest ega ka ruumilisest seisukohast lähtudes paigutada ühtegi orelit. Aga ma arvan, et ehitatava oreli registre arvuks võiks tulla 36–40 registrit kolmel manuaalil.

On seda palju või vähe?

Selle võiks liigitada keskmise suurusega orelite hulka. Kuid vaadates registripaletti, rahuldab see iga organisti mis tahes repertuaari mängimisel. Eriti uhke tuleb keelregistre valik. Ja tegelikult, kui arvestada kiriku suurust, ega siis rohkem registreid ei olekski vaja. Peab säilima tasakaal oreli ja kiriku mõõtmete vahel. Orel on oma suurusele vaatamata suhteliselt pindlik pill

Näiteks niisugune võiks Jaani kiriku tulevane orel välja näha.

ning osava meistri kohandatult võib temal kiitust mängida ka üpris väikeses palvekojas, see ei pea ilmingimata olema rohkem

kui saja meetri pikkune katedraal. Tartu Jaani kirikule vastavate mõõtmetega kirikuid, kus hüüab mõni Aristide Cavallé-Colli 35–45 registriga orel, on Euroopas palju. Samas võib ka öelda, et oluline ei ole niivõrd registreite arv, kui nende intonatsioon. Oli ju ennesõjaaegsel Saueri oreli 52 registrit neljal manuaalil ning kindlasti kõlas see orel kirikus suurepäraselt just tänu intonatsioonile, mis vastas kiriku mõõtmetele ja akustikale. Ühe näiteks võib ju tuua Eesti Muusikaakadeemia uue Põhja-Saksa barokkoreli, mille õige koht, arvestades registreite arvu ja nende kõlalisi võimalusi, oleks ikkagi lahtisemas ruumis, kui mitte kiriku võlvide all. Aga ta on intoneeritud vastavalt sellele ruumile, milles ta parasjagu on.

Kas seni on kõik läinud plaani kohaselt?

Ei, kahjuks mitte. Õudust tekitav on viimane uudis Jaani kiriku arhitektidelt, kes on tulnud välja mõttega, et Jaani kirikusse ei olegi orelit vaja, kuna orel hakkab skulptuuride üle domineerima ja et siis poleks võimalik näha korraga seitset läänetiiva skulptuuri (kaks alumist jäävad alt vaadatuna pisut oreli külgtiiva taha varju). Loomulikult hakkab orel domineerima, ta peabki seda tegema. Vaadake Lääne-Euroopa vanu kirikuid ja nende ajaloolisi oreleid, üks uhkem kui teine. Orel oligi üks põhilisi kiriku sisekaunistusi. Oreli järgi otsustati ühe või teise linna jõukuse üle, sest orel on kallis pill ja oreli koht on ajalooliselt kiriku läänetiiva kooripealsel.

Minu arvates ei jää Jaani kirikusse sisenud inimesel midagi nägemata, kuna me ju liigume kirikus. Samas võib ju disainimisel leida oreli ja skulptuure ühendavaid elemente. On ju leitud võimalusi roosakna väljatoomiseks oreilivalede paigutamiseks selle ümber, mida iganes! Lõppude lõpuks võib ka valgustuse appi võtta, sest niikuinii ei erista hämaras kujusid. Kõige masendavam on muidugi see, et kuulutasime välja konkursi oreli ehitaja leidmiseks meie nendesamade arhitektide esitatud esialgsete tingimuste alusel, millest olulisim oli kujude otsese katmise keeld. Orelimeistrid on nüüdseks oma kulul Euroopast kohal käinud ja teinud oma pakkumised just nende tingimuste põhjal. Pole midagi parata, eks hakkame selgitustööd tegema.

Millal peaks orel valmis saama?

Kui kõik siiski hästi läheb, siis aastal 2005, kui kirik avatakse.

TARTU ORELIMUUSIKA PÄEVAD
25. - 30. MAI 2003

25. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU PEETRI KIRIK	<small>Narva aint. 104</small>
AVAKONTSERT	
Andres Uibo orel	
Heiki Mätlik klassikaline kitarr	
26. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU PAULUSE KIRIK	<small>Rita 27</small>
Toomas Trass orel	
27. mail 2003.a. kl. 12.00 TARTU PEETRI KIRIK	<small>Narva aint. 104</small>
Tuuliki Jürjo ja tema oreliõpilased	
27. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU PEETRI KIRIK	<small>Narva aint. 104</small>
Rolf Uusväli orel	
28. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU SALEMI KIRIK	<small>Kalvi aint. 98</small>
Tiia Tenno-Ratas orel ja Uku Ratas metsasarv	
29. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU PEETRI KIRIK	<small>Narva aint. 104</small>
Urmas Taniloo orel ja Jüri Pärj bariton	
30. mail 2003.a. kl. 19.00 TARTU PEETRI KIRIK	<small>Narva aint. 104</small>
LÕPPKONTSERT	
Merle Kollom orel, Lembit Saarsalu saksofonid ja Taisto Noor bass	
Sissepääs kontserditele vaba annetusega	
Peasponsor Tartu Kultuurkapital	

Ajakirja Muusika internetikodu
muusika.kul.ee

Kes käib Eestis kontserdil?

ANNIKA METSALA

Concerto Grosso kontserdiagentuur (edaspidi CG) korraldas oma kontsertidel publiku-uurimuse, et teada saada, millise tausta, soovide ja eelistustega inimesed meie kontserte külastavad. Samuti pakkus huvi publiku arvamus kontserdikorralduse praktilise külje kohta, nagu kontserdi info otsimise harjumused, piletimüük ja kohviku vajalikkus kontserdipaigas.

CG on kontserdiagentuur, mis korraldab eelkõige barokkmuusika kontserte ning koolitust. Kontserttegevuses lähtutakse sellest, et muusikat esitatakse oma ajastu pillidel (barokkviiul, -tsello, -trompet, traversflööt jm).

Kontserdiküsitlus

Valisin uurimuse teostamiseks kuus erinevat CG agentuuri korraldatud kontserti ajavahemikus veebruar 2001 kuni august 2002. Need olid barokkmuusika kontserdid, mis toimusid barokksaalides Tallinnas ja Tartus ning erinevates Eesti mõisates. Kontsertide vaheaegadel tutvustasid kunstiajaloolased Jüri Kuuskemaa ja Mart Helme vanade majade ning nendes elanud suguvõsade ajalugu.

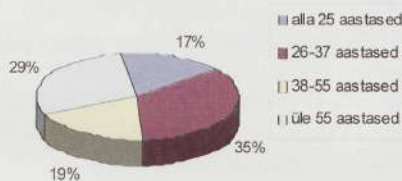
Publiku huvi kõigi nimetatud kontsertide vastu oli ootuspäraselt suur, samuti oli meeldivalt üllatav ankeetidele vastanute suur hulk.

Kuidas küsitleda kuulajat?

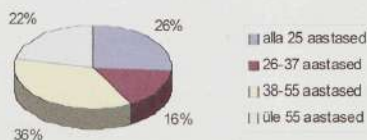
Uurimaks CG publikut, koostas ankeedi, mille jagasin välja kontserdi alguses ja palusin tagastada kontserdi lõpuks. Küsimused olid järgmised:

- 1) üldised andmed vastaja kohta (vanus, sugu, miks kontserdile tuli);
- 2) kontserdiinfo kättesaadavus (reklaamid, CG kodulehekül, internetis leiduv info, eelistused info saamiseks edaspidi);
- 3) piletimüüki puudutavad küsimused (kust ostis pileti, kui kalliks peab piletihinda);

Publiku vanuseline koosseis 24. augustil 2002 Suure-Lähtu mõisas

Publiku vanuseline koosseis 25. augustil 2002 Maidla mõis-lastekodus

Publiku vanuseline koosseis kahel kontserdisarja "Eesti mõisad 2002" kontserdil.

4) küsimused kontserdiga seonduva kohta (kohviku vajadus vaheajal, stiileelistused, teadlikkus CG projektidest, hinnang kontserdile);

5) täpsemad küsimused vastaja kohta (töövaldkond, ligikaudne sissetulek, kontserdil käimise keskmine sagedus, raamatute ostmine, kui suure huviga jälgib kultuurivaldkonnas toimuvat).

Uurimuse tulemused

Publikut küsitleti kuuel kontserdil. Selline küsitlus on kasulik infoallikas, et edaspidi muuta kontserdikorraldus publikule mugavamaks.

Selle põhjal võib väga üldistatult väita, et CG korraldatud kontsertidel käib peamiselt keskealine ja vanem haritud ning sotsiaalselt välja kujunenud kuulaja. Kuue kontserdi jooksul oli näha ka keskealisest pisut noorema generatsiooni esindajate osavõtu sagenemist.

Concerto Grosso agentuuri juht Egmont Väija Ammende villa ilu nautimas.

FOTO ANNIKA METSALA

Võrdleme näiteks kahe kontserdi vanuselist koosseisu (vt joonist).

Saame tulemuseks, et tihel kontserdil osales enim 26–37-aastaseid inimesi, teise kontserdi publiku hulgas olid ülekaalus 38–55-aastased muusikahuvilised. Siin probleeme ei teki. Eksitava mulje võib uurijale jätta noorima vanuserühma suurem osatähtsus teisel kontserdil – 17% asemel 26% vastanute! Selline hulk alla 25-aastaseid kontserdikülalastajaid tekkis aga seetõttu, et kontsert toimus mõislastekodus ning paljud hoolealused tulid kontserdi kuulama.

Sooliselt jaguneb publik meeste ja naiste vahel 2:1 naiste kasuks. Üldise vaatluse alusel on kirjutajal tekkinud mulje, et Tartus käiakse kontserdil rohkem muusika või kultuurielamuse pärast, kas siis üksi või sobiva huviliste seltskonnaga. Tallinnas ja suvel linnast väljas toimuvatel kontsertidel lisandub muusikaelamusele võimalus minna partneriga meeldivalt õhtut veetma.

Paistab silma tendents, et CG kontserte külastavad inimesed, kes töötavad kõrgematel või keskmistel ametikohtadel, mis üldjuhul eeldab kõrgharidust. Õigupoolest saigi idee korraldada uurimuse alguse omavahelistest vaidlustest publiku töövaldkondade ja positsioonide üle. See, kui suure osa kontserdikülalastajatest moo-

dustavad muusikud, firmajuhid või poliitikud, juhtivtöötajad või spetsialistid, on väga oluline info. Eriti sponsoritega suheldes. Paljud potentsiaalsed sponsorfirmad arvavad, et kontserte käivad kuulamas ainult muusikud ise, ja seega näib auditoorium neile raha eraldamiseks liiga ühetaoline ja väike. Eriti suur paistab see hirm olevat just varasema muusika puhul. Nii CG kogemus kontserdisaalis kui ka uuringu tulemused näitavad, et CG kontserte külastav publik on atraktiivne sihtgrupp paljudele mainekatele ettevõtetele.

Sotsiaalsed eelistused

Lisaks faktilistele küsimustele olid ankeedis ka küsimused publiku sotsiaalsete eelistuste kohta. Küsisime näiteks kontserdil käimise sagedust ja ka seda, kui palju inimene enda hinnangul kultuuri-probleeme teadvustab.

Otsides seoseid kontserdil käimise sageduse ja elukutse vahel, selgus, et kõige sagedamini käivad kontserdil õpetajad ja õppejõud – 4–6 korda aastas, ning et 3–5 korda aastas käivad kontserdil juhtivtöötajad ja teenistujad. Analüüs näitas, et kontserdikuulaja on

esitatava suhtes seda nõudlikum, mida sagedamini ta kontsertidel käib. Sagedase publiku kriitilisema hoiaku kuuldu suhtes põhjustab tõenäoliselt suurem kogemus ja sellest tulenev kõrgendatud kriitika-meel.

Vanamuusikat selle ajastu pillidel vahendava agentuurina huvitas CGd ka see, kui oluliseks peab publik ajastule vastavate *show*-elementide kasutamist (kostüümid, parukad). Kõne alla võiksid tulla ka nn stiilipeod, kus ajastu stiili järgiksid nii esinejate kui ka publiku riietus ning kontserdipaiga interjöö. Ajastu stiili jäljendamises on publik üsna tolerantne. Enamik publikust ei pea *show*'d ja eriefekte kontserdil vajalikuks, kuid vahelduseks võiks neid aeg-ajalt ka lisada. Saadud tulemuste alusel soovib enamik kuulajaid jätta endale võimaluse valida vastavalt olukorrale ja meeleolule üks või teine suund.

Reklaam

Kontserdi kohta teabe leidmise ehk reklaami nägemise või otsimise allikas (ajaleht, raadio, televisioon või sõbra soovitus) ei ole seotud sellega, kui sageli inimene kontserdil käib. See tähendab, et

inimene, kes käib kontserdil tihedamini, kasutab kõiki talle kättesaadavaid ja harjumuspäraseid allikaid. Kaks rohkem nimetatud infoallikat on ajaleht ning "sõber/tuttav rääkis".

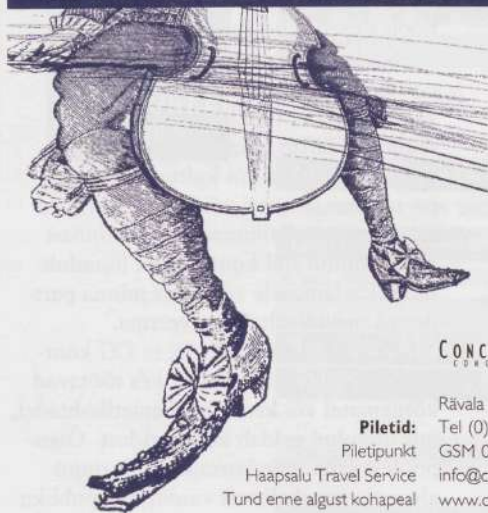
Olulisemate märgatud reklaamiallikatena oli nimetatud ajalehti Postimees ja Eesti Ekspress, Kuku ja Vikerraadiot ning telekanaleid ETV ja TV3. Tartu publiku vastustest selgus, et seal loetakse oluliselt rohkem Postimeest. Kontserdisarjade puhul, mida reklaamiti ka televisioonis, oli vastustest selgelt näha tele-reklaami suur osatähtsus. Seega on televisioon jätkuvalt oluline reklaamikanal. Kuna küsitlus toimus pooleteise aasta jooksul, siis pole ka imestada, et interneti mainimine reklaamiallikana on kontsertide kaupa aja jooksul järjest sagenenud.

Publiku-uurimuse korraldamine on tükk tööd, kuid see tasub end pikaajaliselt kindlasti ära. Tundes oma publikut, on võimalik luua erilisi kontserdisarju, miks mitte lausa publiku tüüpi kui sihtgruppi arvesse võttes, pakkuda uusi lahendusi. Samas ei tohi unustada kõige tähtsamat – kontserdikülastajate rahulolu, mida nad saavad ootusi ületavast kontserdist!

X HAAPSALU VANAMUUSIKAFESTIVAL

2.-6. JUULI 2003 kell 20.00

HAAPSALU TOOMKIRIK

CONCERTO GROSSO
CONCERT AGENCY

Rävala 12, Tallinn 10143
Tel (0) 646 6655
GSM 052 57 537
info@concertogrosso.ee
www.concertogrosso.ee

Piletid:
Piletipunkt
Haapsalu Travel Service
Tund enne algust kohapeal

K 2.07 **Lauldud Sõna - Saksa heliloojate motette 17. sajandist**

Haapsalu Festivali Koor

Dirigent Toomas Siitan

Ene Salumäe (orel)
Egmont Välja (tšello)
Indrek Pajus (kontrabass)

N 3.07 **Gregooriuse laul**

Ansambel *Vox clamantis*

Dirigent Jaan-Eik Tulve

R 4.07 **Trubaduuride laule 12. ja 13. sajandist**

Paul Hillier (banton)

Andrew Laurence-King (harf)

L 5.07 **Ansambel II Gardellino (Belgia)**

"European Tour"

Händeli, Telemanni, Forqueray', Couperini jt. kammemuusikat

P 6.07 **Johann Sebastian Bach - Kaunimad kantaadid**

Halt im Gedächtnis Jesum Christ (BWV 67)

Vergnügte Ruh, beliebte Seelenlust (BWV 170)

Jesu, der du meine Seele (BWV 78)

Ein Herz, das seinen Jesum lebend weiß (BWV 134)

Teele Jöks (metsosopran)

Mati Turi (tenor)

Uku Joller (bass)

Marcel Põnseele (oboe)

Ansambel *Studio Vocale*

Tallinna Barokkorkester

Dirigent Toomas Siitan

Liisi Koikson ehk
Eliza enne harimist...

... ja tulehtliku
daamina.
FOTOD KAUPU KIKKAS

MUUSIKAL

Otsa kooli veetlev leedi

Raili Sule ärgitas mõtteid avaldama kaht "Minu veetleva leedi" lavastuse asjaosalist

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusika-kooli pop-jazzmuusikaosakonnale oli kevad tähtpäevaline – veerand sajandi eest uue eriala ellukutsuja ja asutaja Uno Naissoo saanuks 75-aastaseks ja 28. märtsil esietendus Salme Kultuurikeskuses pop-jazzmuusikaosakonna 25. aastapäevaks muusikal "Minu veetlev leedi". Seda maailmakuulsat Frederick Loewe lugu etendati viis korda ja kui esimestel etendustel oli veel üksikuid vabu kohti, siis viimaste eel pidid paljud soovijad ukse taha jääma, sest kohad olid välja müüdnud. Sellest kujunes sündmus kooli elus. Pop-jazzmuusikaosakonna õpilaste kõrval osalesid laulu-, koorijuh-

timise, keel- ja puhkpilliosakonna õpilased ning kooris kaasalööjaid oli teisteltki erialadelt. Etenduse valmistasid ette kooli õpetajad – lavastuse juhendaja oli Ivo Eensalu, muusikajuht (vokaal), stilist ja inspitsient Leelo Talvik, muusikajuht ja dirigent Jüri-Ruut Kangur, liikumisjuht Alar Kaasik, kontsertmeistrid Dede Noodla ja Riita Michelson. Peaosi laulsid Liisi Koikson, Aare Kodasmaa ja Sergei Solovjov.

Nüüd, mil koolielu käib jälle oma rada ja eksamipinge alanud, olid tehtu üle nõus mõtteid jagama Leelo Talvik ja Jüri-Ruut Kangur.

Eestis on praegu muusikalibuum. Kas te ei kartnud, et õpilastöö jääb suurte projektide varju?

Leelo Talvik: Mina kartsin küll. Plaanisime lavastust teha õpilastööna ja kutsuda vaatajaid ainult koolidest.

Jüri-Ruut Kangur: Meil ei olnud alguses mõtteski pileteid avalikku müüki panna. Kaalusime mitmeid variante, kus seda muusikali ette võiks kanda. Salme Kultuurikeskus oli nõus meile ruume üürima ja seal on kõik vajalik olemas – orkestriauk, suur lava, avarad lavatagused ruumid, remonditud saal, garderoobid. Märtsi keskel oli koolis ette nähtud projektinädal, see andis julgust

ning võimaluse tihedaks tööks ja täismahus proovideks. Kooliperelt oli toetus ja positiivne suhtumine, direktor Madis Sander oli hingega asja juures ja aitas igati. Nüüd on hea mõelda, et sellest kujunes sündmus ja et see publiku poolt hea vastuvõtu leidis.

Miks just "Minu veetlev leedi"?

L.T.: Teeme igal õppeaastal katkendeid mõnest muusikalist. Paari aasta eest, kui koolis õppisid Kaire Vilgats, Bert Pringi, Kärt Kaljaspolik ja teised, mängisime Estonia Talveaias läbilõiget samast muusikalist, tookord klaveriga. Nüüd tingis selle kavvavõtmise kahe peosalise olemasolu, kellele võisime kindlalt loota – Liisi Koikson pop-jazzmuusikaosakonna II kursuselt Elizana ja Aare Kodasmaa klassikalise laulu III kursuselt Henry Higginsina. Liisi on ennast juba muusikalilaval tõestanud, aga Aare oli leid, kelle plussiks on ka hea sõnavaldamine, kuna ta on kaks aastat õppinud lavakunstikoolis.

J.-R.K.: Kui ise Otsa koolis õppisin, etendati 1993. aastal Urmas Sisaski lasteoperit "Kuri kuningatütar", 1994. aastal minu ja Jaanus Torrimi lühiooperit "Miski on mäda". Olin kuulnud ja pilte näinud ka varasematest ooperilavastustest, ajast, mil koolis õppisid Olav Ehala, Lauri Nebel, Riho Ridbeck. Eelmisel õppeaastal kooli tööle tulles ehmusin madalseisust, kuhu kooli vaimsus oli vajunud. Tekkis soov tuua välja mõni kõiki erialasid liitev projekt. Ja toetajaid leidis.

"Minu veetlev leedi" on kirjutatud esitamiseks professionaalsetele muusikutele. Oli vist omamoodi julgustükk asuda seda ette valmistama kooli orkestriga?

J.-R.K.: Loomulikult oli. Umbes aimasin, et orkester tuleb ikka toime. Rohkem kui viit etendust ei julgenud üldse välja pakkuda, seegi tundus alguses liig. Autorikaitsega sõlmisime vastava lepingu.

Orkestratsioon ei ole originaal. Partiid saime Estonia teatrist, need on kuuekümnendatest aastatest, mil seda lagu seal mängiti.

Kuidas toimus projekti käima lükkamine ja kuidas te omavahel tööülesanded ja gasite?

L.T.: Mina panin järjekorra kokku, Jüri-Ruut vastutas muusika eest ja Ivo Eensalu oli kohe nõus hakkama lavastuse juhendajaks.

"Minu veetlev leedi" lavastamine liitis Otsa kooli kollektiiviks, õpetas distsipliini, loomingulist suhtumist proovidesse ning laval käitumist ja julgustas uusi suuri asju kavandama.

Muusikaline pool on üks asi, aga lavakundus, kostüümid, rekvisiidid, valgus ja nii edasi – kuidas see tööjaotus käis?

J.-R.K.: Meil oli palju abilisi. Tallinna Majanduskool abistas videoprojektsiooni, tehniline personal ja valgus oli Salme Kultuurikeskusest, samuti saime sealt mõned rekvisiidid. Piletilevi ja reklaamiga tegelesid produtsendid. Meid toetasid Tallinna linn ja Kuku raadio.

Aga kostüümid?

L.T.: Stilisti rolli julgesin enda peale võtta. Olen konstruktor-modelleerijana kergetööstustehnikumi lõpetanud ja diplomitööks oligi teatrikostüüm. Hilisem teatritöö kogemus, küll juba lauljana, on palju juurde andnud. Kui "Leediga" proovid algasid, ütlesin kohe, et hakake vaatama vanaema riidekappidesse. Kohale toodud asjadest tuli teha valik, mis võiks sobida ja oleks stiilne. Veel tuli appi õnnelik juhus. Mu naaber, endine teatritöötaja Kristina Aasa tegi koostööd *second-hand*'iga ja sealt saime kotiga seelikuid ja pluuse, mida oli vaja veidi kohendada. Poiste riided, smokinid ja ülikonnad, saime laenata Salme Kultuurikeskusest. Need olid kooride vanad riided ja seegi oli hea lahendus. Oli minu isiklike riideid, mis kokku kombineeritud. Liisi sai tutvuse kaudu mõned kostüümid. Publiku järelkajadeski on kiidetud Eliza kostüüme. Grimeerimisel saime abi ja näpunäiteid Estonias töötavalt Tiiu Luhtilt, kes on

ühe meie õpilase ema. Nii et jälle vedamine. Enamik rekvisiite tuli kodunt tassida.

Kas nii suuremahuline töö tõi välja ka mõned nõrgad kohad, mida võiks edaspidi kooli õppekavades arvestada?

J.-R.K.: Kõigepealt liikumisõpetus, aga liikumine on ju muusikaga seotud! Koolis puudub igasugune kehaline kasvatus, on ruumipuudus ja pole ka duširuume. Orkester on vahepealsetel aastatel tegutsenud erinevate koosseisudena. Ja sellise projekti teoks tegemine vajaks rühmaproove.

L.T.: Eestis lavastatakse praegu palju muusikale, aga samas puudub muusikalialane koolitus. Pop-jazzmuusikaosakonna lauljatel on nädalas kaks tundi, mis sisaldavad lavakõnet, tantsu, muusika õppimist. Seda on vähe. Rohkem oleks vaja tegelda sõna valdamisega, ja tants on ka pigem teoreetiline, sest puuduvad pesemisruumid. Eks näe, mis saab uue maja projektist.

Aga millist kasu see töö andis?

J.-R.K.: Kõigepealt liitis kooli ja õpetas distsipliini, kohusetunnet, tööharjumust, kokkuvõtmist, vastutust. Probleeme muidugi oli, aga see andis ka elementaarse kogemuse orkestritööst – kuidas istuda, astuda, kuidas dirigenti jälgida, mida üldse orkestri koosmäng tähendab, milline on pillimehe kutse-eetika, mis on teatritöö.

L.T.: Õpetas lavaeetikat: mida tohib laval teha ja mida mitte, kuidas tuleb käituda lava taga ja kuidas suhtuda teiste töösse; andis rollitunnetuse ja oskuse kanda kostüümi. Õpiti mõistma, mis on teatritöö spetsiifika, et kõik kulgeb kindlas järjekorras. Kui võrrelda esimesi ja viimaseid proove, on see nagu öö ja päev, sest tasapisi õpiti proovidesse loominguiliselt suhtuma ja teisi jälgima.

Missugused on teie edasised plaanid?

J.-R.K.: Plaane muidugi on, aga ilmselt igal aastal nii suurt ettevõtmist ei jõua teoks teha, ehk üle aasta, eks elu näita...

L.T.: Hea vastuvõtt ja järelkajad andsid usku ja kindlust. See oli tunnustus kõigile kaasalööjaile ja toetajaile ning innustab uusi plaane pidama. See oli kogu Otsa kooli veetlev leedi.

On ilmselge, et Memoriaalansambli liikmete hinges pesitseb tung parema kunsti järele, soov avada maailmale oma hing ja olla oas, kus inimene saab end hetke tunda looduse rüppe tagasi pöördununa.

FOTO EGGLE HAIDAK

SKERTSO

Vähetuntud defitsiitbänd Eesti muusikataevas

Memoriaalansambel annab aastas ainult ühe kontserdi, käib mõned korrad stuudios ja ikkagi müüdi viimast singlit kümneid tuhandeid eksemplare

LAURI LEVO

Nädala keskel Memoriaalansambli liiget Meelis Villi tabada ei õnnestu. Sekretärit saab teada, et Meelis sõitis Brasiiliasse puhkusele. Nagu rokistaarile kohane. Paar nädalat hiljem proovin uuesti ning pika veenmise tulemusel saan Villi interv-

juule. Hiljem taban Memoriaalansambli teise liikme, Kaarel Kose, kes on samuti nõus bändi teemadel vestlema. Olen õnnega koos. Kuuldavasti on Memoriaalansambli liikmetega kohtumise võimalus tõeline defitsiit.

“Miks üldse bändi tehakse? Et naisi saada!” ütleb Memoriaalansambli trummar Meelis Vill kindlameelselt. Naised ja tuntus on tema meelest rokkmuusika kõige tugevamad tõukajad. Teine põhjus bändi tegemiseks on seltskond. Üksinda

on maru nukker pilli harjutada. Pillimäng on oma olemuselt tõsine tegevus – olete näinud küll liikumatute nägudega pillimehi. Depressiooni vältimiseks tuleb valida kõige lõbusamad sellid, keda õnnestub kokku saada.

Enda õnnetuseks oskab Vill mängida vaid kõige ebasõbralikumaid instrumente, mis jäävad bändi koosseisus tagaplaanile. Trummikomplekt on iseenesest vastik elukas, kuid selle mängimine on väga kerge. Oma läkituses muusikahuvilistele teatab Vill kurbusega: “Kui võimalik, mu noored, püüdke hoiduda trummimängija saatusest!” Trummimängija peab ilmuma esimesena kohale ja asuma oma sajast raskest ühikust koosnevat komplekti üles sättima. Pärast esinemist kordub sama rutiin, lammutad oma valusate näpukestega trummikomplekti uuesti laiali ja tassid autosse, mis on õnnestunud parkida vähemalt kilomeetri kaugusele.

Enne MicroLinki tööle asumist töötas Meelis Vill Raadio 2s. Vill pääses, kuid teised bändiliikmed püsivad siiani R 2 leival. Tõuge bändi asutamiseks saadi regulaarsest Raadio 2 sünnipäevast, kus iga kord on olulisel kohal isetegevusprogramm. “Seega, puhas vajadus kolleegide silmis mitte häbisse jääda sundis meid Memoriaalansamblit looma,” lausub Vill. Esimesse koosseisu kuulusid Jansa (Jaan Elgula), Miq (Mihkel Raud), Erik Morna, Mallar Prandi, Kose ja Meelis ise. Voolpüüdi poisse polnud Villi sõnutsi siis veel olemaski.

“Meie meelest oli maru naljakas esitada “Neiut mustas kleidis” (2 Quick Starti repertuaar) poole kiiremas tempos,” ütleb Vill. Ja nii see hoog üles jäigi. Poole kiiremini lugusid esitades kimbutab probleem, et kontserdiks peab valima topeltportsu laule või siis esitama neid mitu korda, mida bänd on samuti praktiseerinud. “Kui aeg pole täis mängitud, alustame kavaga otsast peale,” lisab Vill.

Kose sõnul sünnib Memoriaalansambli lugu kõigepealt teiste inimeste peas, kes ei oska asja õigesti teha, ja siis tulevad nemad ja õpetavad lugusid õigesti esitama. “Ja sellepärast me leiame taga ansamblit Mono Fäns, mis oli geniaalne grupp,” lisab Kose.

Kõik, mida Memoriaalansambel esitab, on hitid, teab Kose öelda. Mõnikord lihtsalt inimesed ei tea, et see, mida nad kuulevad, on hitt.

Memoriaalansambli lugu “Helista

Valik tuntud teostest, mida Memoriaalansambel koosseisus Kaarel Kose, Mallar Prandi, Meelis Vill, Margus Voolpüü ja Urmas Voolpüü “melodilise neopungi stiilis” (väljavõtte ansambli koduleheküljelt) esitavad:

**“Nii kuum on tunne”,
“Kikilips”,
“Luuser”,
“Ootan tuult”,
“Ainult sinuga”.**

mulle mobiilile” müüdi kokku aukartusäratavas koguses, mis on kohane ainult tõelistele rokistaaridele. Kose lubas endale selle puhul lausa rekordhulga kõnesid EMT võrgus – paistab küll liigne priiskamine, aga rokistaarile on see ju ometi lubatud.

Igal liikmel on Villi sõnul bändis oma kindel ülesanne. Urmas Linnamägi on puuduja. Puudub nii paljudest proovidest kui võimalik, tavaliselt sõidab selleks ajaks komandeeringusse. Kui juhtubki, et ta on proovi või kontserdile tulnud, siis on tema ülesanne viia tüdrukud Mercedesega enda või teiste koju. Kaarel Kose ülesanne on jääda alati hiljaks. Teine olu-

Tuntud lugusid poole kiiremini esitades kimbutab Memoriaalansamblit probleem, et kontserdiks tuleb varuda topeltportsu laule või alustada aja täis mängimiseks sama kava otsast peale.

line asi on unustada oma püksilukk lahti, eriti kontserdidel.

Jätkates rollidega... Urmas Voolpüü kogub Memoriaalansambelis ideesid ja inspiratsiooni oma südamekese, bändi Blind jaoks. “Need laulud, mis liiga hästi kõlavad, rändavad Blindi repertuaari. Ta on nagu spioon,” ütleb Vill.

Villi enda rolli kirjeldab meelsasti Kose. “Ilus näolapp, ega muud. Ja tegelikult mängib Memoriaalansambelis trumme Gunnar Graps.” Kontserdil pidavat Meelis olema viisakas, sest mikrit talle ju keegi ei anna. “Kui tütarlapsed teda prooviruumis kuuleksid – oi-oi-oi! Aga tegelikult on ta ohutu,” lisab Kose.

Margus Voolpüü filmib Memoriaalansambli esinemist ja harjutusi “Aktuaalse kaamera” tarvis. “Tal on harva võimalus kaasa lüüa muusikuna, aga operaatorina on ta osav,” kinnitab Vill. “Mina õhutan kõiki laiali minema, sest võimatu ja samas ka mõttetu on selliste tüüpidega bändi teha.” Enda meelest on see Villil juba paar korda õnnestunud, kuid mingi aja pärast on taas kõik lollide nägudega üksteisele otsa vahtimas.

Keeruliseks muutub olukord, kui Memoriaalansamblit on vaja kokku kutsuda. Selleks on halvematel päevadel kulunud kuni aasta. Bändi esinemisgraafik, kontsert kord aastas, jätab teistele eesti levimusikutele aega luua surematuid heliteoseid.

Kaarel Kose peab bändi repertuaari kauniks lihtsal põhjusel: “Sest me oleme ilusad inimesed. Ma arvan, et kurjas, õelusest ja poliitikast pakatavas maailmas on vaja oaasi, kus inimene saab end hetke tunda tagasi looduse rüppe pöördununa,” lausub Kose. “Me pakume n-õ hingelist puhastusteenust.”

Kose julgeb väita, et lisaks kaheldamatult kõrgele kunstilisele väärtusele on nende teostel ka ilmne teraapiline toime. “Tean mitmeid teaduslikult tõestatud juhtumeid, kus inimesed on saanud pärast Memoriaalansambli kuulmist nägijaiks või lombakad hakanud sirgelt kõndima,” ütleb Kose. “Samas ei taha me endale võtta mingit lunastaja rolli. See on meile lihtsalt töö.”

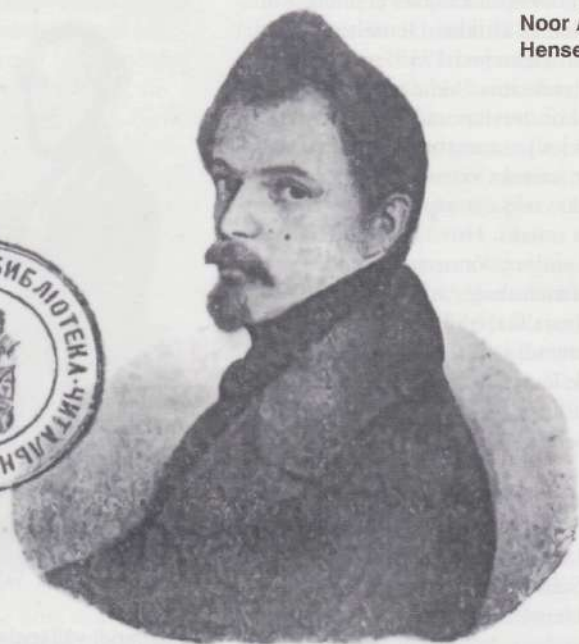
Kose jaoks on bänd selgelt artistliku sisepõlemise väljund: “Julgen väita, et sügaval hinges pesitsev tung hea ja veel parema kunsti järele ning sisemine veendumus maailmale hinge avamise vajaduses on pannud mind sellele ansamblile oma aega pühendama.”

1836. aasta lõpul kirjutas Robert Schumann oma ajakirjas: “Viimastel kuudel on meie muusikamaailma, vähemalt klaverimängijate lipukirjaks saanud Henselti nimi. Meile näib, et see klaveriheeros on tõepoolest varju jätnud kõik senikuuldud. Tehniliselt on ta tõusnud peadpõõritavale kõrgusele. Kui see anderikas artist näitab ka sama suurepäraselt muusikaalsust, saab saksa kunst tema näol talendi, mis toob talle uut kuulsust klaverimuusika vallas.”

Paljud väljapaistvad kaasaegsed, nagu Ferenc Liszt, Anton Rubinstein ja Mili Balakirev, pidasid Adolf Henseltit geniaalseks pianistiks. Üheksateistkümnenda sajandi lõpul ilmus Peterburis tuntud noodikirjastaja ja aldimängija Vassili Besseli paljuütleva pealkirjaga artikkel “Kolm suurt pianisti: Ferenc Liszt, Adolf Henselt ja Anton Rubinstein”. Sankt-Peterburgi riigiametnik ja pianist, Ignaz Moschelesi õpilane Vassili (Wilhelm) Lenz kirjutas: “Liszt, Chopin ja Henselt on mandrid, Tausig, Rubinstein ja Bülow aga maad.”

Minu huvi Henselti loomingu vastu tärkas eelkõige seetõttu, et Henselt on korduvalt esinenud Eestis. Sellest annavad tunnistust pianist Virve Lippuse ja muusikateadlase Karl Leichterit uurimused. Lisaks on tema klaveriteoseid Eestis esitanud teisedki pianistid, näiteks Henselti ja Lisztit õpilane Theodor Stein ning Peterburis sündinud Ingeborg Stark von Bronsart. Henselti õpilane vürstinna Maria Aleksandrovna Volkonskaja (krahv Benckendorfi tütar) mängis oma õpetaja arvukaid miniatuure suguvõsa mõisas (sks k Schloss Fall). Vürstinna lapselapse Sergei Mihhailovitš Volkonski mälestuste järgi musitseeriti lossis sageli, nii pereringis kui ka külaliste seltskonnas. Need nokturnid, eksromptid ja valsid kõitsid alati oma meloodilisuse, elegantsi, romantilise ülevuse ja lüürikaga. Ta kirjutas: “Imelises Fallis Reveli lähistel, istus ta õhtuti oma “Érardi” taha. Kui palju leegitsevaid loojanguid läibus vetesängi, kui palju videvikuarje laskus kõrge-laelisele, lillede ja puunikerduste järgi lõhnavale võõrastetoale tema habraste sõrmede alt kõlavate õrnade helide saatel.”

Külaliste seas, kes veetsid 1840. aasta Keila-Joa lossis, oli tuntud lauljanna krahvinna Rossi (neiuna Henriette Sontag). Koos kaunist bassihäält omava vürst Grigori Petrovitš Volkonskiga laulis

Noor Adolf Henselt.

RETRO

Adolf Henselti (1814–1889) taassünd

VLADIMIR IGOŠEV

Rossi suure pianisti Adolf Henselti saatel.

Henselti muusika, mis juba vähemalt sada aastat pole Eestis kõlanud, on nootide ja plaatide vahendusel üllatavalt hästi kättesaadav. Rahvusraamatukogus avastasid vinüülplaadi Henselti teostega: Kaksteist karakterset kontserttüüdi op 2, pühendatud Tema Kõrgusele Baieri kuningale Ludwig I, ja Kontserdi f-moll op 16, esitab ameerika pianist Michael Ponti. Muusikaakadeemias leidub CD, millel on sama kontsert ning Variatsioonid orkestriga op 11 alapealkirjaga “Kui ma lahkusin Normandiast”. Need variatsioonid Meyerbeeri teemale ooperist “Robert le diable” (“Robert-kurat”) kirjutas Henselt juba 1840. aastal Vene keisrikoja õukonnapianistina ja pühendas

need Kogu Venemaa Valitsejannale – keisrinna Aleksandra Fjodorovnale. Kontserdi ja variatsioonid on CD-le salvestanud Marc-André Hamelin, prantsuse päritolu Kanada pianist, kes oma kunstiga korduvalt ka Eesti muusikaarmastajaid köitnud. Muusikaakadeemia raamatukogu riulitel leidub küllaltki palju Henselti klaveriteoste noote (andsin mõned palad kohe oma õpilastele mängida). Ameerika muusikasõnastiku “The New Grove Dictionary” viimase väljaande ulatuslikust artiklist Henselti kohta sain teada, et 1993. aastal ilmus Sankt-Peterburgis Gljantseva-Zenzerova raamat “Adolf Henselt ja tema roll vene klaverimängukunsti arengus”, kuid Eesti raa-

matukogudes seda kahjuks ei leidu. Küll aga on olemas artikkel Henseltist Aleksandr Aleksejevi 1980. aastal ilmunud raamatus "Vene pianistid". Siinkohal on huvitav märkida, et vene leksikonides ja raamatutes nimetatakse Henseltit suureks vene pianistik ja heliloojaks, saksa ja ameerika kirjanduses aga saksa omaks. Huvitavat materjali Henselti eluloost õnnestus leida ka Rahvusraamatukogu arhiivist – "Russkaja Muzõkalnaja Gazeta" 19. sajandi lõpukümneni ja 20. sajandi alguse aastakäikude kaustast; muusikaosakonnas on aga külluses Adolf Henselti teoste vanaaegseid noote.

Virtuoosne pianist, väljapaistev pedagoog ja helilooja Adolf Henselt sündis 9. mail 1814. aastal väikeses Baieri linnakeses Schwabachis vabrikant Philipp Eduard Henselti peres. Kui Adolf sai kolmeaastaseks, kolis Henseltite kuuelapseline perekond Münchenisse. Ehkki vanemad ei mänginud ise ühtegi pilli, kandsid nad hoolt oma laste muusikalise hariduse eest. Viieaastaselt sai Adolf oma esimesed klaveritunnid asjaarmastajast pianisti proua Fladti juures. Juba 15-aastaselt andis poiss oma esimese kontserdi Müncheneri Odeoni saalis. See tõmbas noorele pianistile mõjukate isikute tähelepanu. Proua Fladt muretses talle Baieri kuninga Ludwig I käest stipendiumi muusikalise hariduse lõpetamiseks Mozarti õpilase, kuulsa Johann Nepomuk Hummeli juures. Aastail 1831–1832 täiendaski Adolf end Weimaris "kõigi aegade pianistide kuninga" juures. Paraku suhted õpetajaga ei laabunud. Henseltit ei rahuldanud täielikult Hummeli õpetuse klassikaline suunitlus. Hummel nimetas oma tõrksat õpilast "anarhistiks", too aga iseloomustas kuulsat maestrot kui "vana filistrit" (tõsi küll, selle tegi ta teatavaks tunduvalt hiljem). Palju suuremat mõju avaldas Henseltile Sigismund Thalberg, kelle mäng vapustas teda ja innustas tööle omaenda pianismi "ümberrelvastamiseks".

Viinis täiendas Henselt end pianistimeisterlikkuses Anton Halmi käe all, õppis kontrapunkti ja komponeerimist teoreetiku, helilooja ja organisti Simon Schechteri juures. Umbes samal ajal õppisid Schechteri juures ka sellised tulevased kuulsused nagu Henri Vieuxtemps, Ernst Pauer, Sigismund

19. sajandi väljapaistvad virtuoosid: (istuvad) Edward Wolff, Adolf Henselt, Ferenc Liszt; (seisavad) Jakob Rosenhein, Theodor Döhler, Fryderyk Chopin, Alexander Dreyschock, Sigismund Thalberg.

CHARLES MAURAINI LITOGRAAFIA

Thalberg ja Anton Bruckner. Pärast õpinguid Viinis tundis Henselt end küpsena kontserttegevuseks, mille algus kujuneski hiilgavaks. Juba esimene ülesastumine Berliinis 1836. aastal tõi kaasa täieliku triumfi, seejärel allutas Henselt publiku paljudes Euroopa keskustes, saavutades kiiresti parimate tolleaegsete virtuoosidega võrdse tuntuse ja isegi ületades enamikku neist. Igatahes erines ta teistest selgelt oma kunstnikupalge poolest, milles oli küll olemas särkev väline virtuoossus, kuid selle jätsid varju interpretatsiooni sügav sisukus, poeetilisus, värvikus ning kõla erakordne laulus.

Ja ikkagi ei täitunud täielikult Schumanni ennustus, et Henselti anne teenib saksa kunsti. 1837. aastal tekitas noor kunstnik suurilma ringkondades sensatsiooni, röövides Weimarist romantiliselt oma armastatu Rosalie Vogeli. Tolle onu, keegi ülik, ei tahtnud saada sugulaseks kodanlase järeltulijaga, pealegi veel kunstnikuga. Lisaks kõigele oli Rosalie tollal abielus hertsog Karl Augusti enese arstiga. Peagi pärast salajast abiellumist 24. oktoobril 1837 siirdus Henseltite abielupaar Oldenburgi printsipi kutsel Venemaale. Rosalie endise abikaasa hoolde jäi neli last. Henseltitel sündis hiljem poeg Aleksander.

1838. aasta alguses saabus Henselt Peterburi ja andis mõned soolokontserdid. Esimene neist toimus 16. märtsil vürst Mihhail Vielgorski muusikalongis, esimese avaliku kontserdiga astus ta kuulajate ette 21. märtsil. Muusikakriitik vürst Vladimir Odojevski kirjutas, et seoses Henselti esinemistega sai selgeks, et hummelliku pianismi aeg on möödas, alanud on uus – romantismiajastu. Vastuvõtt, mille osaliseks Henselt sai, oli niivõrd erakordne, et mõjutas teda jääma Venemaale. Kahekümne nelja aastase noormehena sai temast keisrinna Aleksandra Fjodorovna õukonnapianist. Ta õpetas klaverit õigusteaduste koolis, Smolnõi instituudis, samuti tsaar Nikolai I perekonnas. Hiljem Aleksander II ajal, 1857. aastal, määrati ta keisrinna Mariale alluvate Peterburi ja Moskva tütarlaste-instituutide klaveripedagoogika inspektoriks. Sestpeale jäi Venemaa igaveseks tema teiseks kodumaaks ja just Venemaa, mitte aga Saksamaa kuulsuseks pühendas ta kogu oma loomingujõu. Ajapikku hakati teda kutsuma vene moodi – Adolf Lvovitšiks.

Henselt oli säravalt romantiline pianist. See väljendus nii tema mängumaneeris kui ka repertuaaris, mis sisaldas eeskätt Weberi, Mendelssohni, Chopini,

Schumanni ja tema enese teoseid. “Tema mäng,” meenutab Vassili Bessel, “paistis silma imetlusväärse voolavusega, kõla täiuse ja jõulisusega – löögi uskumatu pehmuse ja tehnilise täiuslikkuse tõttu mõjus ta lummalvalt.” Vassili Lenz meenutab: “Kui Liszt saabus Peterburi, läksin koos tema ja mõlema krahv Vielgorskiga Henselti juurde, kes meid ootas, et Liszt palvel talle mängida. Henselt alustas oma töötusega Weberi “Polaccast” E-duur. Ma jälgisin Liszti – tema näos kajastus selge hämmeldus. Kui Henselt lõpetas, ütles Liszt: “Kui ma tahaksin, võiksid ka minul olla samasugused sametkõpakesed.”” Liszti tunnustus Henseltile oli niivõrd tingimusteta, et oma teisel Peterburi-külastusel vastas ta Lenzi täiesti heasoovlikule märkusele “Henselt on teinud suuri edusamme”: “Teadke, et niisugune kunstnik nagu Henselt ei tee edusamme.” Clara Schumann, ise suurepärase pianist, on kirjutanud: “Olles kord kuulnud Henseltit, oli mul teda juba võimatu unustada. Need palad lõhnavad mu mälestustes siiani nagu lilled, tema virtuoossus hurmab oma veetlusega.”

Henselti õpilane parun Boriss Fitinghof-Schell kirjutab oma mälestustes, mis on ilmunud raamatus “Maailmakuulsused” (1899): “Henselt säilitas sõrmede paindlikkuse, mängides kannatlikult iga päev kaks tundi heliredeleid ja harjutusi. Et mitte kaotada aega, harjutas ta tihti tundide või vestluse ajal tummal klaviatuuril, leides, et see on väga kasulik vastupanu tõttu, mida rasked klahvid sõrmede survele osutavad. Ta sundis mindki sellise tumma klaviatuuri ostma ning sellel harjutama. Harjumus oma käte eest hoolitseda läks tal nii kaugele, et riitades ei pannud ta kunagi ise nõõpe kinni ega sidunud salli – kõike seda tegi kammerteener. Isegi nuge ja kahvleid kasutades hoidis ta neid kuidagi oma-moodi, toetamata neile nimetissõrmega, nagu seda harilikult tehakse, et mitte jätta kätele pingutuse jälgi. [—] Tookord peeti kõigis Peterburi aristokraatlikes majades ja rikastes perekondades otse kohustuslikuks, et muusikaõpetajaks polnud keegi muu kui Henselt. Tünnid, mida ta mulle andis, vältasid enamasti mitu tundi. Tihti mängisime koos kontsertpalu kahele klaverile, sealhulgas tema äsja ilmunud kontserti, kusjuures ta usaldas mulle esimese partii...”

Henselt, nagu ka Liszt, loobus varakult süstemaatilistest kontsertidest.

Mõlemad olid tol ajal tippvormis pianistid ja kõigile nende austajatele tuli see ootamatult. Selleks oli aga tõsine põhjus – mõlemad tundsid üha tugevamat vajadust heliloomingule pühenduda. Nende hinges küpsesid uued loomingukselised kavatsused, mida polnud võimalik teostada rändvirtuoosi rahutut elu elades. Katkestanud kontserdireisid, jätkasid nad esinemisi vaid erandkorras, eeskätt mitmesugustel tähtpäevadel ja pidulikel tseremooniatel.

Kaasaegsete mälestuste järgi säilitas Henselt elu lõpuni oma pianistliku vormi, esinedes Sankt-Peterburgi ja Moskva muusikalis-kirjanduslikes salongides solisti ja ansambli mängijana.

Oma eluajal oli Adolf Henselt üsna kuulus ka heliloojana. Tema romantilises loominguks on omalaadset originaalsust. Teosed paistavad silma meloodilisuse, elegantsuse, hea maitse ning suurepärase klaverifaktuuri poolest. Henseltit tunti eelkõige muidugi tema noorpõlves loodud klaveriteoste põhjal. Kõige tuntumad olid tollal kaks etüüdi tšüklit (op 2 ja op 5), mida Hans von Bülow juba 1857. aastal kõrvutas Chopini ja Liszti etüüdidega. Ta hindas ka “Poème d’amour” ja “Tõsist rondot”. Schumann on nimetanud Karakteerseid kontsertetüüdi op 2 “kaheteistkümneks lembelauluks” ja lisanud, et nende looja on genius.

Ei saa tähelepanuta jätta Anton Rubinsteini sõnu, kes, tehes ülevaadet 19. sajandi muusikast, tõstis esile kolm isiksust, kes andsid klaverile sootuks uue iseloomu, kes suunasid selle gammadelt

Muusikakriitik vürst Vladimir Odojevski kirjutas, et seoses Henselti esinemistega sai selgeks, et hummelliku pianismi aeg on möödas, alanud on uus – romantismiajastu.

ja passaažidelt orkestraalsusele (Liszt), laulule arpedžode saatel (Thalberg) ning mitmehäälsusele ja laias seades harmooniale (Henselt). Rubinsteini sõnul andis Henselt kõrvuti Lisztiga etüüdižanrile esteetilise iseloomu, tuues selle pedagoogilisest praktikast kunstielu (võrdset etüüdidega maalikunstis). See on väga kõrge tunnustus.

Peale klaveriteoste olid muusikaavalikkusele hästi tuntud Henselti Klaveritrio ning duetid tšellole ja klaverile. Henselt on teinud ka hulgaliselt seadeid ja klaveritöötusi Beethoveni, Weberi, Mendelssohni, Dargomõžski jt teostest.

Henselti loomingu tipuks on tema kuulus Kontsert klaverile ja orkestrile f-moll op 16, mis on loodud 1844. aastal. Henselt esitas seda avalikult harva, kuid iga kord muutumatu eduga. On teada, et Liszt on seda mänginud n-õ lehest. Teised pianistid, kes Henselti kontserdi oma kavva võtsid, olid Liszti õpilased: Hans von Bülow, Artur Friedheim ja Emil Sauer. Viimane esitas seda oma debüüdil New Yorgis 1899. aastal. Hiljem on kontserti mänginud Ferruccio Busoni, seejärel tolle õpilane Egon Petri, kes kuulutas, et pole elus mänginud midagi tehniliselt nii rasket. Kontserti on esitanud ka Luis Moreau Gottschalk, nagu ka Henseltit isiklikult tundnud ja tema teoseid kirjastanud virtuoospianist Vladimir Pachmann. Ja eriti rabas mind, et Henselti kontserdi esmaesitaja 1844. aastal oli Clara Schumann (tookord polnud teos veel trükitis ilmunudki). Henselti õpilane Vladimir Stassov toob ära muusikateoreetiku, kriitiku, helilooja ja laulupedagoogi Juri Arnoldi sõnad (too oli kuulnud Clara Schumanni mängu tuntud viiuldaja ja helilooja Aleksei Lvovi muusikasalongis): “Ta näitas end suure kunstnikuna, tema esituses ja tõlgenduses oli mehist energiat ja naiselikku instinkti.”

Ameerika pianist Raymond Lewenthal, kes esmakordselt salvestas kontserdi vinüülplaadile, juhtis tähelepanu sellele, et Sergei Rahmaninov kasutab oma Preliüdis op 2 nr 3 otsekui austusavalduse-na maestro Henseltile fraasi tema kontserdist, sümboliseerimaks fataalsust, möödapääsmatust. Õpiaastatel Henselti õpilase Nikolai Zverevi juures lihvis Rahmaninov oma meisterlikkust just Henselti teoste varal ja tundis hästi tema muusikat.

Pedagoogina oli Henselt väga nõudlik

ja range. Tal oli omapärane õpetamis-meetod, ta nimelt nõudis, et mängides oleksid pianisti randmed võimalikult liikumatud ja pinges, mistõttu oli vaja eriliste harjutustega saavutada sõrmede suur elastsus. Nende võtetega saavutas ta haruldaselt laulva *legato*. Henseltil enesed olid looduse poolt antud lühikesed sõrmed ja väike käsi. Pidevate harjutustega jõudis ta selleni, et oli võimeline võtma vasaku käega (arpedžeerimata!) akordi C-E-G-C-F, parema käega aga B-E-A-C-E.

Oma tõsise ja laialdase pedagoogitööga oli Henselt eelkäijaks Peterburi konservatooriumile, mis asutati Anton Rubinsteini initsiatiivil Vene Muusikaühingu poolt 1862. aastal. Aastail 1838–1862 (seega 24 aasta jooksul), mil Vene Muusikaühingust, veel vähem tema õppeasutustest, keegi ei osanud mõeldagi, pani Henselt aluse laialdasele, hoolikalt koolitatud pianistide ja klaveriõpetajate võrgule. Sellest kirjutab Mili Balakirev 1888. aastal ajalehes *Novoje Vremja* tähtsaimaks Henselti 50-aastast muusikalist tegevust Peterburis: “Igaüks, kes on elanud provintsis, eriti aastat 30 tagasi, kui polnud veel kuuludki konservatooriumidest ja muusikakoolidest, teab hästi, millist huvi äratas mingi Peterburist saabunud, instituudi lõpetanud neiu, kes oli saanud muusikahariduse kui mitte Henseltilt eneselt, siis vähemalt tema järelevalve all. Kogu linn tahtis teda kuulata, sest noor muusik, isegi kui tal polnud erilist tehnikat, mängis kindlasti mõtestatult, maitsekalt, ja kujunes kohe kõigi linnas toimivate kontsertide ja muusikaõhtute kangelannaks.”

Henselt suhtus oma inspektorikohustustesse suure vastutustundega. Ta külastas iga päev mõnda Peterburi instituuti ning sõitis kolm korda aastas Moskvasse põhjaliku kontrolli teostamiseks. 1880. aastatel esitas Henselt üksikasjaliku aruande oma inspeksiooni tulemustest. Selles aruandes tegi ta ühtlasi ettepanekuid tütarlaste instituutide muusikaõpetuse taseme parandamiseks.

Huvitavalt võrdles Henselti ja Anton Gerke (pianist ja Peterburi konservatooriumi professor) klaverimetoodikat mõlema pianisti juures õpetust saanud muusika- ja kunstikriitik Vladimir Stassov: “Need olid kaks täiesti erinevat muusikaõpetajat, kes teineteisega põrmugi ei sarnanenud. Henselt oli rohkem klassitsismi pooldaja, kuid lisas sellele ka oma teo-

Krahvinna Henriette Rossi.

seid; Gerke pooldas rohkem uut muusikat ja ei lasknud kunagi mängida oma teoseid, ehkki tal oli neid virnade viisi. Gerke juures mängisime Moschelese etüüde, hiljem Chopini, Henselti juures polnud pääsu Cramerist, millega ta kõiki oma õpilasi aastaid lämmatas, kuid lisas sellele pisut ka oma etüüde. Muide, mõnikord andis ta meile klaverietüüdide pähe Bachi “Clavecin bien tempéré” prelüüde. Paladest mängisime Gerke juures tihti Thalbergi, Henselti juures polnud meie repertuaaris midagi sellist: tuli igavesti mängida Hummeli või siis Henselti enda teoseid: “Poème d’amour”, “Rhapsodie”, “Wiegenlied” jne.” Samuti mängiti Stassovi sõnul Chopini etüüde, Weberi palu, sonaate ja populaarset “Kutset tantsule”. Liszti ja Thalbergi Henselt kategooriliselt ei tunnistanud. Gerke aga andis oma õpilastele ka Thalbergi, Liszti ja Chopini etüüde ning Schumanni palu. Ta jutlustas *jeu perlé* mängustiili, kuid seejuures võrdles head pianisti hea kutsariga, kes peab hobuseid tagasi hoidma, tõmmates ohje pingule, mõnikord aga ergutama neid piitsaga.

Sellise metoodika ja repertuaari erinevuse puhul, kirjutab Stassov, näis, et eelistus peaks langema Gerkele. Kuid aja möödudes pidid Stassov ja teisedki õpilased tunnistama, et Gerke tundidest said

nad “hea, hoolikalt välja töötatud ja korrektse tehnika”, aga tööst Henseltiga kõige tähtsama – “poetilisest häälestusest, peenusest, värvikusest ja kunstilisest mitmekülgsusest”.

Eespool nimetatutele lisaks olid Henselti kuulsamate õpilaste hulgas veel Nikolai Zverev, kelle käe all omakorda õppisid Aleksandr Ziloti, Sergei Rahmaninov, Aleksandr Skrjabin ja teised vene pianismi suurkujud. Kahtlemata oli Henselt loonud tõelise koolkonna hulk aega enne Peterburi konservatooriumi sündi. Selles seisnebki tema ajalooline teene. Huvitav on märkida, et konservatooriumi asutamisel ei saanud Henseltist selle pedagoogi – ilmselt ei tahtnud ta katkestada enese väljakujundatud inspektori- ja õppejõutegevust oma armastatud instituutides. Ja ikkagi, juba elu lõpul, sai ta vabatahtlikult, ehkki lühikeseks ajaks, konservatooriumi professoriks. See fakt kuulsalt pianisti, helilooja ja pedagoogi eluloost rõhutab veel kord, kuivõrd siiralt armastas ja austas Henselt oma õpetajatööd. 1887. aastal, kui pärast Davõdovi erruminekut Anton Rubinstein taas direktorikohale asus, lahkus konservatooriumist mitu professorit. Juba elatanud Henselt saatis Rubinsteinile kirja, mis trükiti ära ajalehes *Herold*. Selles kirjas tegi ta ettepaneku, et asendab õppeaasta keskel lahkunud pedagooge. Ja saanud nõusoleku, asus noorusliku energiaga tööle. Vaatamata kõrgele vanusele töötas Henselt õpetajana veel viimastelgi eluaastatel. Ta suri 10. oktoobril 1889. aastal Bad Warmbrunni linnas Sileesias, praegustel Poola aladel.

Kahekümneenda sajandi algul kadus Henselti heliloominguline pärand näiliselt igaveseks repertuaarist, nagu juhtus paljude romantilise pianismi ajastu virtuossete teostega. Jäi vaid üks sädelev jälg, mis teda meenutas, – see oli Kontsertetüüd op 2 nr 6 “Oleksin lind, lendaksin su juurde” Rahmaninovi hiilgavas ettekandes, mis salvestati 1923. aastal vinüülplaadile. Kuid möödusid aastakümned ja ilmnis, et on vara saata selle helilooja loomingut arhiivi. Meie päevil on Henselti muusika taas elustanud sellised pianistid nagu Raymond Lewenthal, Michael Ponti, Marc-André Hamelin, kes on salvestanud peaaegu kõik selle tähelepanuväärse klaverimuusika meistri parimad teosed. Pole võimatu, et need peagi naasevad ka kontserdiafišsidele ja pedagoogilisse repertuaari.

KEVAD 2003 II: rock Jazzkaarel, Supilinna folk ja röömustavaid uudiseid

MARGUS KIIS

Naljakuu tähtsaim muusikasündmus on ikka olnud Jazzkaar, seekord siis 12.–27. aprillini. Aga mitte puhtast jatsust ja paljudest välismaa korüfeedest ei tahtnud ma seekord rääkida. Eestlased tegid viimase kaare raames paar korralikku rockiüritust.

17. aprillil toimus Tallinna vanalinnas Kanuti gildi saalis kontsert-*show* nimega "Tallinn Underground". Tegelikult elustati vaim nimega "Tartu levimuusikapäevad". Kes mäletab, siis kaheksakümnendatel toimusid Tartus Vanemuise kontserdisaalis mitmepäevased rockifestivalid, kus endast vähegi lugupidavad bändid tulid lagedale mingi keerulise kontseptuaalse kavaga, nii et suvalisest süldibändist võis saada tõsine proge-saurus. Aga toonaseid *prix'*sid, eriti neid *grand'*e, võitsid hea näpujooksuga jazzi- & progerocki pundid, eriti Radar.

Kanuti gildis toimus midagi väga selle-sarnast. Esiteks, nagu Tartus, oli sisse soovi- ja tunduvalt rohkem kui saajaid, ning kehtisid mingid privilegeeritute nimekirjad. Karmid piletikontrolliplikad tõrjusid jõuga nurujaid ja panid esinemise ajaks koridoriukse lukku. Sees astusid üles noored *fusion'*i harrastajad ehk bändid Phlox, Beggars Farm, Luarvik Luarvik ja Mesi. Esimene oma lihtsama jatsugruuviga, teine avangardsema abstraktsusega, kolmas ehtradarliku efektsusega, neljas traditsioonilisema keerulisusega. Nalja ja silmailu pakkusid niinimetatud tantsijad truppidest ZUGA, S.P.A. ja flies.doc, kes paigutasid ümber hiiglaslikku svammitahukat, segasid muusikuid ning lõpuks ehitasid lavale peldiku, kust leidsid pudeli šampat. Kogu selle kunsti kohal kõrgus ja kulges vist Sandra Jõgeva meisterdet videoteos Tallinna raudteejaamast, plögina näkku purskamisest ja muust sellisest.

Mart Karu Luarvik Luarvikust Tallinn Undergroundil. Taustal Mihkel Kleisi video.

FOTO PELLE KALMO

Teine võimas rockiüritus toimus 24. aprillil Sakala keskuses, kus Andres Mustonen ja tema ansambel Hortus Musicus otsustasid endale pisut äkilisema perkussiooni taha saada. Ja väga õigesti tehti. Mustoneni-suguse teravmeelse tüübi puhul on ammu imestatud, miks ta on aastakümneid jäänud suhteliselt kitsalt

**Jazzkaarel rokkis
Mustonen, must ürp
seljas ja vihane
viola käes, mitme-
kümne aasta eest.**

keskaegse ja renessanssmuusika tõlgenda- jaks ja eksperimenteerima hakanud alles viimasel ajal. Aga parem hilja kui mitte kunagi ja Andres Mustoneni puhul kohe palju parem. Sakala keskuses paistsid Hortusele visuaalse vaatluse järgi lisalööki andvat Tanel Ruben, Aivar Vassiljev, Dmitri Dmitrenko, Brian Melvin ja (muil aegadel trompetivirtuoos) Nick "Brownman" Ali ning tööd oli neil kõvasti. Sest Mustonen, must ürp seljas ja vihane viola käes, rokkis mitmekümne aasta eest. Tõsiselt, kontsert algas tõelise 20. sajandi seitsmekümnendate-kaheksakümnendate austamisega, kus vanamuusika moonud järskude riffidena Focuseks, Jethro Tulliks, Gentle Giantiks ja Led Zeppeliniks. Ja... ee... Mahavokiks (kui seal veel Peeter Oronen saagis).

Keskpaiku võeti hoogu maha, lavale tulid zudad kõhutantsu tegema ning muusikagi muutus tunduvalt eksootilisemaks, sisaldades elemente nii araabia, india, juudi kui ka latiino võtmehelindeist. Lõpuosa läks aga hoopis ajalainetele rändama, tekitati ikka väga veidraid helisid ja liikumisi. Ögele "rokipeerule" omaselt lõpetas Mustonen kontserdi nii võimsa mürtsuga, et seda lihtsalt pidi kordama.

Ebakuulid stiilid pardale

Üks selle kevade teemasid eesti popis on väga huvitav ja isegi veider. Nimelt on mitmeid meie noori muusikuid tabanud suur selliste ebakuulide stiilide nagu jazz-rock, *fusion* ja *progressive rock* vaimustus. Igatahes sai välja uuritud, et mujal maailmas küll midagi sellist ei ole. Endised pungi, *metal*'i ja *ska* mehed viskavad üle parda lihtsad, selged, ranged struktuurid ja hakkavad improviseerima, sooleerima, ludistama, venitama, efektitsema, rändama oma kallitel instrumentidel ja nende veel kallimatel muundamisplokkidel. Laulust loobuvad enamasti sootuks. Selliseid bände pole mitte ainult Tallinna teatud ringkondades, vaid ka mujal ja neid tuleb aga juurde.

Eespool mainisin seoses Jazzkaarega nelja sellist bändi. Nad kuuluvad Tallinna rühmitusse MKDK, mis on nii klubi, plaadifirma kui ka sõpruskond ja ei tegele ainult *fusion*'i, vaid ka elektroonilise tantsumuusika, kunsti ja muu sellisega. Phlox (Kristo Roots – kitarr, Pearu Helenurm – klahvpillid, Raivo Prooso – bass, Allan Prooso – kongad, Priit Luming – saks, Margo Pajula – trummid) on veidi vähem tõsine ja tantsulisem. Beggars Farm (Kalle Tikas – klahvpillid, Heiki Tikas – bass, Madis Zilmer – trummid) aga, vastupidi, keerulisem, abstraktsem, rändavam. Luarvik Luarvik, kõige kuulsam (Mihkel Kleis – klahvpillid, süntesaatorid, Andres Lõo – trummid, Mart Karu – kitarr, Tanel Põld – bass), on olnud väga huvitavate süntesaatorikõlade kasutaja, viimasel ajal aga paneb rohkem rõhku mängutehnilisele meisterlikkusele ning sarnaneb juba veidi häirivalte teatud kaheksakümnendate Eesti mammutbändidega. Mesi (Tarvo Kaspar Toome – klahvpillid, Mihkel Mälgand – bass, Iljo Toming – kitarr, Ahto Abner – trummid) on mingis mõttes Luarvikust välja kasvanud ja natuke teises, nii-öelda kunsti-pärasemas ja mõnele arusaamatumas suunas arenenud kooslus. Siis on veel Romb

Pastacas.

FOTO KODULEHEKÜLJELT WWW.KOHVIRECORDS.EE

(Peeter Salmela – kitarr, sitar; Ziil – trompet, Siim Soop – bass, Arno Kalbus – trummid; Allan Prooso, Kill Kaare, Kristjan Jõemägi – erinevad löökpillid), mis segab rocki lisaks jatsuelementidele veel erinevate rahvaste muusikat. Küllap on selliseid bände Tallinnas veel ja veel, kuid nad pole nii silma paistnud. Ja mitte ainult päälinnas. Tartus on samuti – üllatus üllatus! – *fusion*'ihuvi agarasti võrseid ajamas. Seal küll päris kindlat keskust pole, kuigi teatud mõttes on bändid nii või teisiti seotud Tartu Kunstikooliga.

Martin Tamm Quartet (Martin Tamm – trummid, Siim Randveer – kitarr, Tõnu Vorms – trompet, Tanel Põld – bass), kvintett Rhino järglane, on kõige jatsulembesem ja neliku seos rockiga on üsna sporaadiline. Radio de Libertad (Tõnu Kilusk – kitarr, Boheem – flööt, Aladar Rebane – löökriistad; Sven Antson – kitarr, vokaal; Jan – räpp; Hindrek Kaasik – tiidelituutorud; Jakov – bass; Marek Kütt, Martini – löökriistad) seostub aga sama vähe jazziga, kuid segab *fusion*'ile kohaselt kokku peaaegu kõike:

Tallinna ja Tartu vastasseis on jälle olemas – Tallinn oma tehnika ja võimalustega, Tartu oma naiivse huvi ja pühendumusega.

rocki, bluusi, *ska*'d, *reggae*'t, rahva-muusikat, *funky*'t ja pikki improviseerimiseid. Jazzi ja bluusi vahel kõõluvad osavalt noored kutid Tanel Vahisalu, Silver Lepik (kitarrid) ja Kaarlo Nõmm (trummid) triost Rumours Is News. 1995 alustanud NE! (Mardus & Martini – iga-sugu pillid ja vokaal + Erkki Hüva – kitarr, Marek Kütt – löökriistad, Lauri Sommer – trummid) on avangardgrupp, mida jazziga seob võib-olla see, et totaalse lihtsuse otsinguil on loobunud proovide tegemisest ja ettevalmistatud lugudest, lastes muusikal tekkida üksnes kohapeal. Improvisatsioonilist Supilinna folkmuusikat on läbi aastate tekitanud Budapest (Juka Käärma, Martini, Kaspar, Margus Liivak, Mehis Heinsaar jt).

Kindlasti on nii Tartus kui ka kogu Eestis jazz-rocki punte veel ja andku nad edaspidi endast julgesti märku. Aga jah, Tallinna ja Tartu vastasseis on jälle olemas – Tallinn oma tehnika ja võimalustega, Tartu oma naiivse huvi ja pühendumusega. Eks siis näe, kuhu see välja viib.

Uni, Barbaris ja Pastacas Euroopasse

Rõõmuvastavaid uudiseid on ka eesti elektroonilise muusika rindelt. Kohvirecords on võtnud karmiks nõuks eestlaste oskust igasugu piiksatusi ja hääliitsusi tekitada (OK, nali) ka muule maailmale tutvustada. Kevadtuur on ette võetud ja nagu Kohvi boss Hannes Praks ülbekõlaliselts väidab, esinevad tema leibeli artistid tunduvalt rohkem raja taga kui kodusel Marjamaal – iga kahe kuu peale üks välistuur. Muidugi, mis Praksil viga, tema "bändid" Uni, Barbaris ja Pastacas koosnevad ühest liikmest, seega on üsna mugav neid Londoni, Berliini, Peterburi klubidesse, kunstikoolidesse ja festivalidele tarida, eriti kui igal pool sotid sees ja sõbrad ees. Nii ütleb kade rockimees, kes ei viitsi oma pekke liigutada.

Rõõmu on tegelikult veelgi. Eesti (Raadio 2) ametliku plaadimüügitaabeli esikümnesse on selliste südiartistide vahele nagu Nõöp, Ervin Lillepea, Mari-Liis ja Üllar Jõrberg end vaikselt libistanud mitte nii väga võdisevad Jaan Tätte, Claire's Birthday, Singer-Vinger ja Liisi Koikson, ning Genialistid oma heliribaalbumiga olid aprillis vahepeal isegi esimesed. Kuigi film, mille heliriba Genid muusikasse kastsid, kaldus küll kallerdama.

Philippe Herreweghe – geniaalsuse ja inimlikkuse kordumatu kooslus

KRISTINA KÖRVER

See oli 1970. aastal, kui tollane Genti ülikooli meditsiini- ja psühhiaatriatudeng Philippe Herreweghe asutas oma ülikoolikaaslastest koori nimega Collegium Vocale ning hakkas uurima ja esitama vanamuusikat. Ennekuulmatu ja värske lähenemine renessanss- ja barokkmuusikale, eriti aga Bachi vokaalteoste uudne tõlgendamine äratas kiirelt tähelepanu ning peagi oli Herreweghe üks hinnatumaid ja omapärasemaid vanamuusikadirigente kogu maailmas. Täna võib vanamuusika interpretatsiooni puhul rääkida “Herreweghe-eelsest ajast” ja “Herreweghe ajast”. Loomulikult ei ole ta ainus särav dirigent, kes vanamuusika esitustraditsioonis uusi teid rajanud – oma muusikukarjääri alguses käis ta paljuski eelmise põlvkonna teisitimõtlete Nikolaus Harmoncourt'i ja Gustav Leonhardti jälgedes. Kuid praegu troonib see 56-aastane flaamlane oma muusikalise säraga üle kõigi eakaaslaste ning sugugi mitte ainult vanamuusika vallas. Tema repertuaar on laienenud ka 19. ja 20. sajandi muusikale, iga muusikastiili jaoks on ta aga loonud spetsiaalselt selle ajastu muusikat esitava projektorkestri ja -koori. Nii seostubki Herreweghe nimega mitu Euroopa kõrgetasemelist kollektiivi: Collegium Vocale (Gent) saksa renessanss- ja barokkmuusika, eriti Bachi suurvormide esitamiseks, Chapelle Royale (Pariis) prantsuse barokkmuusika jaoks, Orchestre des Champs-Élysées valdavalt 19. sajandi muusika esitamiseks ning Ensemble Européen, mis tegeleb spetsiaalselt renessansspoliifooniaga.

Herreweghe meeletu töövõime ja inimlik soojus on temast teinud armas-

tatud koostööpartneri ka lauljate ja pillimängijate seas. Kuid milles seisneb Herreweghe kordumatus?

26. mail juhatab Philippe Herreweghe Tallinnas Collegium Vocale ning suurepärase lauljate Letizia Scherrerri, Andreas Scholli, Mark Padmore'i ja Morten Ernst Lasseni ees Bachi h-moll missat, mille

plaadistusi peaaegu sama koosseisu poolt peetakse selle teose ideaaliks. Et Herreweghe ilmutab end meedias suhteliselt harva ning annab intervjuusid vaid erandkorras, vestlesin Herreweghe fenomenist Eesti ühe hinnatuima vanamuusikauurija, muusikateadlase ja dirigendi Toomas Siitaniga.

Oled ka ise Herreweghega kokku puutunud. Millised tunded see tutvus sinusse jättis?

Jah, see oli 1996. aastal, kui Herreweghe ja Collegium Vocale kooriturnee algas Eestist, kontsertidega Tallinnas ja Tartus, ning eelnevalt tegid nad Mustpeade Majas nädal aega proove. Projektikoor ja -orkester, nagu on Herreweghel, koguneb enne kontserdireisi nagunii kuskil Euroopa linnas, et proove teha, miks mitte siis Eestis, kus tol ajal olid muu hulgas ka hotellid oluliselt odavamad kui mujal Euroopas.

Kava koosnes saksa motetidest Schützist Bachini ning kuna proovid olid lahtised, avanes näiteks muusikaakadeemia tudengitele suurepärase võimalus Herreweghe tööd jälgida. Ka mulle endale oli see väga ilus kogemus, veetsime Herreweghega palju aega koos, vestlesime pikalt ning see kõik oli kokku väga õpetlik.

Samamoodi oli see huvitav nädal ka Herreweghe koorilauljatele, kes nautisid väga, et Herreweghe terve nädal ise proove tegi. Tema puhul on ju täiesti normaalne, et põhitöö teeb koormeister ning Herreweghe juhatab viimase proovi ja kontserdid.

Herreweghe on õelnud, et ta on amatöördirigent. Akadeemilist dirigendiharidust tal tõepoolest ei ole. Kuid selles hoolimata on ta teinud häämas-tavalalt edukat karjääri ning pannud vähe-malt vanamuusikaväljal maha sellised märgid, mida paljud teised, olgu siis koolitatud või koolitamata dirigendid, ilmselt kadestavad.

Eks see ole viimasel ajal ju küllalt tavali-ne, et dirigendipultil tullakse mõnest teisest ametist – palju on dirigentide seas näiteks andekaid instrumentaliste ja ka lauljaid. Herreweghe puhul mängib väga olulist rolli see, et tal on ka muusikatead-lase haridus ja samas korralik pianis-tikoolitus. Ühesõnaga, ta tunneb väga hästi muusikat. Dirigendina on tema suurim trump see, et tal on teosest väga elav ja ere ettekujutus ning et ta suudab seda oma muusikutele edasi anda. Ja see ongi kõige olulisem. Kõrgkoolides õpi-vad dirigendid ju suures osas tehnikat ehk vahendit, kui aga inimesel on loomupärane oskus oma mõtteid vahenda-da ning kui need mõtted on väga selged, siis pole vahendil enam nii suurt tähtsust.

Muusikatööstuse kõige kurjem pool seisneb selles, et ta muudab musitseerimise masinlikuks. Tase võib olla vägagi hea, aga sageli see ei huvita kedagi, sest et see ei puuduta.

Samas on Herreweghe õelnud, et ta ootas väga kaua, enne kui hakkas juhata-ma 19. sajandi ja veel uemat muusikat, sest paratamatult on selles muusikas diri-gendi manuaalne oskus palju olulisem kui näiteks varasemas muusikas, mida ju loomupärast esitatigi ilma dirigendita. Võiks isegi öelda, et kui Herreweghe juhatab Bachi, on see pigem tema eelis, et ta pole dirigeerimist õppinud – nii suhtleb ta oma muusikutega samal tasandil, olles *primus inter pares*.

Kas see pole ehk veidi edvistav, et ta endiselt (veel mõne aasta taguses intervjuus) armastab rõhutada, et on amatöördirigent? Kogemuste ja oskuste poolest ei ole ta ju enam ammu amatöör. Loomulikult ei tee diplom dirigenti, aga ma arvan, et küllap talle on seda diplom-i puudumist nende n-õ päris dirigentide poolt ka sageli meelde tuletatud.

Ehkki Herreweghe muusikuks olemise nurgakiviks on ja jääb vanamuusika, ei tegele ta ammu enam ainult sellega, vaid on jõudnud juhata ja plaadistada ka 19. ja 20. sajandi muusika olulisi teoseid (näiteks Brahmsi "Ein deutsches Requiem", Mendelssohni oratooriumid, Schönbergi "Pierrot Lunaire" või Kurt Weilli laulud). Ja kõike seda ühtlaselt kõrge kvaliteedimärgiga. On see diri-gendile loomuo mane ambitsioonikus "juhata da läbi" võimalikult palju erinevat muusikat?

Ma arvan, tõelise muusiku jaoks on ambitsioon üldse teisejärguline tegut-semise motiiv. Neis erilmelistes teostes Herreweghe ilmselt otsib ennat ja avab end üha uue muusika kaudu. See, milline repertuaar tema jaoks mingil hetkel kõige

kõnekam on, peegeldab seda, missugust eluetappi ta parasjagu elab. Juba reper-tuaari valik üksi on muusiku eneseväljen-dus, pealegi võimaldab Herreweghe töö-meetod tal seda ainuisikuliselt otsustada.

Muuseas, see on üks oluline punkt, milles ta vastandab end nn akadeemilisele muusikatööstusele, kus määndžerid ja suurorganisatsioonid teevad dirigendile liigagi palju ettekirjutusi – mida ta peab juhatama ja millised on tema võimalused. Tippdirigentidel on tööplaan ju aastateks päevade kaupa paigas. Aga kuidas võib üks inimene ette kujutada, mis teda näiteks viie aasta pärast kõige enam erutab? See on võimatu.

20. sajandi teisel poolel vanamuusika interpreteerimises toimunud revolutsioon seisneb suuresti mõtteviisis, et mineviku meistriteosed on väärt, et neid esitataks vastava ajastu instrumentidel ehk pillidel, millele need teosed on loodud. Samas on mitmed selle mõtteviisi radikaalsed pooldajad ja viljelejad (Hamoncourt, Leonhardt, Brügggen) kinnitanud, et autentset esitust kui sellist ei ole olemas ning ajastu pillidest tähtsam on ikkagi elav musitseerimine ja loov tõlgendus. Siiski on Herreweghel iga ajastu muusika jaoks spetsiaalne koor ja orkester ning tema viimaste aastate suurim soov on ette kanda ja plaadistada kõik Bruckneri sümfooniad ajaloolistel instrumentidel.

Ma usun, et Herreweghet ei eruta vanade pillide puhul mitte niivõrd nende ajalooline tõesus, kuivõrd võimalus leida mingi hoopis uus kõlamaailm nendest teostest, mida on tuhandeid kordi ette kantud. Kuid selleks tuleb enamasti luua täiesti uus koosseis, kes pole varem koos mänginud, ning otsida uusi värve ja kõlavahekordi.

Mind on Herreweghe puhul alati kõige enam köitnud tema äärmiselt ere kõlaline ettekujutus. Ta lähtub kõlavisioonist ning see on väga erinev sellest, mida vanamuusikas enne teda ja ka tema kaasajal on tehtud. Näiteks kõlab koor tema Bachi-interpretatsioonides hoopis teistmoodi kui teisel sama põlvkonna väl-japaistval dirigendil John Eliot Gardineril. Samas on ka Herreweghe enda Bachi-interpretatsioonid aja jooksul tublisti muutunud. Mulle oli tõeline šokk tema uus Matteuse passiooni ettekanne ja salvestus aastal 1999. Ma tunnen hästi esimest salvestust aastast 1985, mis on väga õnnestunud ja mis oli kaua aega

selle teose esitamisel eeskujuks. Kuid Herreweghe teatas, et ta ei ole oma tõlgendusega vormi ja terviku seisukohast rahul, ning tegi uue variandi, mis on tõesti väga erinev, minu arvates erutavalt elusam ja impulsiivsem. Ka koori osas on ta saavutanud uusi kihte, me ei kuule ainult seda taevalikku pehmust, mis on tema kooritämbrile ikka iseloomulik olnud, vaid ka hoopis dramaatilisemaid värve.

Tema väljendusvahendid on aja jookul tublisti laienenud, aga see ei ole väline, efekti taotlev, vaid erakordse süvenemise tulemus. Kõige rohkem hämmastas mind, kuidas see äärmiselt ulatuslik teos võib nii orgaanilise tervikuna hingata – sellist sisemist ühtsust ei ole ma Matteuse passioonis iialgi varem kogenud. Ta oskab panna muusikas elama selle kõige olulisema. Näiteks Bachi teostes, mida ta jätkuvalt väga palju juhatab, on selleks eelkõige tekst. Kui Herreweghe seitsmekümnendate algul muusikaellu tuli, tõi ta kaasa palju uut: näiteks ei teinud varem kooride puhul keegi nii palju tööd verbaalse tekstiga. See osa tööst oli ka Tallinnas toimunud proovitsükli puhul kõige elamuslikum. Tema väga kogenud koor viimistles suure osa proovidest kuival teksti – seda loeti üheskoos valjult ja lihviti ütlemisviisi viimse peensuseni. Ning kui see oli tehtud, tuli meloodia vaid “peale asetada” ja muusika elas... Akadeemilisest muusikatraditsioonist lähiv muusik adub teksti sellist tähtsust kahetsusväärset harva, sest näiteks laulmise puhul peetakse olulisemaks vokaali ja hääle kvaliteeti, kuid muusika sisemine sõnum, mis on enamasti tekstiga vahetult seotud, jääb vajaliku tähelepanuta.

Milles seisneb sinu arvates Herreweghe fenomen?

Herreweghe tuli muusikasse täiesti teise nurga alt, tema koor Collegium Vocale oli alguses ju ülikooli kammerkoor, mis koosnes lihtsalt ärksatest tudengitest, ja ilmselt oli see atmosfäär selline, mis võimaldas tal uusi ideid teostada. Ka hiljem olen ma sageli mõelnud, et Herreweghe koorid ei hülga mingi erilise vokaalse kvaliteediga, sama häid lauljaid leidub palju, kas või Eestis. Kui näiteks Gardineri koor šokeerib alati oma hästikoolitatud hääletega, siis Herreweghe komplekteerib koori hoopis teistel alustel ja vokaalne meisterlikkus ei ole siin

esmatähtis.

Ta on alati töötanud alternatiivsete struktuuridega – loonud projektorkestreid ja -koore ning leidnud selleks ka haruldaset paindlikke rahalisi võimalusi. Lisaks sellele, et ta on geniaalne muusik, on ta ka geniaalne organisaator. Täna on Herreweghe selja taga nii tugev agentuur, et see annab talle dirigendina vapustavad ja kadedaks tegevad vabadused. Kuid oma algsest ideest otsida igale teosele just sellele ainuomane esituskoosseis ja kõla pole ta loobunud. Ja seda ideed ei ole võimalik teostada, kui sul on n-ö etteantud kollektiiv. Näiteks kui dirigent tahab ühe väga professionaalse kooriga ette kanda nii Brahmsi motette, Bachi kantaate kui ka Lassuse “Jeremija nutulaule”, siis ta peab kuskil tegema väga tõsiseid kompromisse. Herreweghe neid kompromisse ei tee, vaid loob peaaegu iga kava jaoks uue koori. Ja see on ka loomulik, sest need teosed seavad ühele koorile liiga erinevaid nõudeid. Herreweghel on muidugi ka oma püsivad mänijad ja lauljad, aga ta komplekteerib needki alati ümber.

Teine asi on see, et nii tegutsedes avaldub ka muusika energeetiline pool täiesti teistmoodi. Muusikatööstuse kõige kurjem pool seisnebki selles, et ta muudab musitseerimise masinlikuks. Ka Herreweghe on õelnud, et kuigi näiteks Belgias on mitu väga head professionaalset sümfooniaorkestrit ja ta on alati oodatud nendega töötama, ei saavuta ta ometi kunagi nii säravat muusikalist tulemust kui projektorkestritega. Selles mõttes on ta end muusikatööstuse masinavärgile selgelt vastandanud ning õigupoolest ongi see üks oluline osa tema fenomenist.

Kui projektorkestrid nii hea tulemuse annavad, siis miks ei ole see töömeetod muusikute seas valdav. On see liiga riskantne?

Jah, see on riskantne, sest püsikollektiivide puhul on paljud kvaliteetid kindlasti garanteeritud. Aga peamiseks probleemiks on siiski fakt, et projektidega töötamine on oluliselt kallim, kuna puudub püsiv finantseerija. Näiteks võiks Eestis kaua igatsetud oratooriumikoor tegutseda vabalt projektikoorina, sest suure koori pidev kooshoidmine on liiga kallis ja ebaotstarbekas. Paraku oleks ta projektikoorina peaaegu sama kulukas. Selle asemel püütakse meil probleemi lahendada näiteks RAMi ja Ellerheina

jõude ühendades, kuid nii saavad kokku hoopis kahe süsteemi halvemad küljed – puudub püsikollektiivi tagatud kvaliteet, aga sisemisest väsimusest pole ikka pääsu.

Nii et Herreweghe revolutsioonilisus on suuresti seotud ka muusika korraldusliku poolega. Ta töötab mitme riigi egiidi all – tema Collegium Vocale kannab Flandria kultuurisaadiku tiitlit, Chapelle Royale ja Orchestre des Champs-Élysées on Prantsuse riigi finantseeritavad, Ensemble Européen toimib ilmselt mitme Euroopa fondi rahade toel jne. Ühesõnaga, ta oskab kaasata riikide majandusstruktuure oma kunsti teenistusse, ja see on samavõrd imetusväärne kui tema muusikaline tegevus.

Kas Eestis on ehk projektide suhtes mingi ebausku või on küsimus lihtsalt rahas, õigemini selle puudumises?

Ma ei usu, et see oleks ebausku, ja raha jätkub ka kõigele, mida tõesti oluliseks peetakse. Puudu on ehk mõtlemise ja otsustamise julgusest. Ma ise otsin dirigendina alati võimalust töötada suhteliselt noorte muusikutega ajutiselt tegutses koosseisus. Ja kui tulemus polegi oma tehniliselt teostuselt alati täiesti see, mida ma ette kujutan, siis sisemine energeetika ja väljenduse intensiivsus kaaluvad minu jaoks mõningase tehnilise puudujäägi alati üles. Oma isiklike kogemuste põhjal võin väita, et projektikoosseis võib olla vägagi väljendusjõuline ja suure kunstilise potentsiaaliga. Püsikollektiivi musitseerimine tagab küll kindlama kvaliteedi, kuid on ilma eriliste üllatusteta. Tase võib olla vägagi hea, aga sageli see ei huvita kedagi, sest et see ei puuduta.

Kas Herreweghe on sinu ettekujutuses ideaalne dirigent?

Eks see ole ju väga harv juhtum, kui kuulates mõnd kontserti või plaadistust, tunned end olevat interpreediga absoluutselt nõus. Tegelikult on see üks suur õnnehetk, kui tajud end mõtlevat samamoodi kui tema. Tegemata kellestki ideaali, tean temalt tõesti mõnd erilist ettekannet, mida kuulates olen üdini õnnelik, sest ma ei suuda ette kujutada midagi enam. Kas või seesama Matteuse passiooni uus tõlgendus, mõned Bachi kantaadid või Lassuse “Jeremija nutulaulud”, mille puhul koged hetkeks, et oled jõudnud oma unistuse ja fantaasia piirini.

Laudaukse
kääksutajad.

FOTO LABS-FARAGO

ETNO

Kümneaastane Viljandi folk

Eesti esinejad läbi aastate

ANU SÕORO

Viljandi Pärimusmuusika Festivali (VPMF) asutamisest saab tänavu kümme aastat.¹ Kui esimene festival 1993. aastal oli vaid ühepäevane üritus maikuuks, siis kõigil järgmistel aastatel on folkijatel olnud võimalus olla juuli lõpul Viljandis tervelt neli päeva. Festival on tihedalt seotud Viljandi Kultuurikolledžiga (VKK): VPMFi põhitiim on VKK lõpetanute üks lend eesotsas Ando Kiviber-giga. Festivali loomisele andis tõuke Noorte Moosekantide Seltsi asutamine ja

Eesti taasiseseisvumine. Kuigi festival on rahvusvaheline, on pearõhk siiski eesti rahvamuusikal. Kümne aastaga on VPMF õppinud kindlalt jalul seisma, hulkunud kõikvõimalikel rahvamuusika ääremaa-del, enam-vähem oma piirikivid paika pannud ning kujunenud eneseteadlikuks liberaaliks.²

VPMFi iseloomustab just selline inno-vatiivsuse määr, mis balanseerib rahva-muusika teistsuguse esitusega harjunud ringkondade jaoks valuläve piiril. Neile,

kes harjunud rahvapärimuseks pidama laval jalga keerutatavat rahvariities tantsurühma (loomulikult rahvariities pillirühma saatel) ning telekast nähtud setu eitesid, jääb arusaamatuks, mida tee-vad ühel folkloorifestivalil sellised kollek-tiivid nagu Minu Isa Oli Ausus Ise, Um-mamundu või L'Dorado. Folklorist Kristin Kuutma sõnul eristab VPMF end teadlikult sellisest Eestis üldiselt levinud festivalitüübist, kus esitatakse õpitud tra-ditsiooni; Viljandis on primaarne lisada

traditsioonilisele muusikale oma tõlgendus. Kuutma kutsub siiski üles teatud ettevaatusele, et side juurtega säiliks. Oma uljuse ja julgusega muudab festival aktuaalseks sellised teemad: mis on autentne rahvamuusika, mis on üldse rahvamuusika, millest alates hakkab uudsus laastama traditsiooni? Festivali korraldajad ei pea rahvamuusikaks mitte ainult vana külapärimust, vaid täna rahva hulgas elavat, pärimusega seotud muusikat.

Mõisteid "autentsus" ja "traditsioon" võib käsitada loomulikult mitmeti. Neil Rosenberg selgitab, kuidas 50.–60. aastate Ameerikas muutusid teksti kõrval autentsuse kriteeriumideks esitusstiil ja kontekst. Traditsiooni mõiste hõlmas kõiki kolme. Martin Stokesi väitel tuleks autentsust näha jõuna, mis aitab mõista mingi muusika juures olulist ja eristab teda teistest muusikatest. Ehk on mõistel "autentsus" eesti keeles tekkinud tülikas (lisa)tähendus "nii nagu vanasti". Võib-olla tuleks autentsust mõista pigem eesti-keelse "ehedusena". Ka traditsioon ei pea tähendama tingimata midagi fossiilset. Ron Eyerman ja Andrew Jamison näevad traditsiooni kui teadlikult kujundatud nähtust, virtuaalset, moonutatud reaalsust. Nende jaoks on traditsioon pidev protsess, mille käigus seostatakse kasutatavat osa vanast uue, kaasaegsega.

Kuigi seda kõike näikse väärtustavat ka VPMFi eestvedajad, ei tähenda see veel, nagu püüaks festivali korraldajad igal juhul kannelt kitarriga ristata. Pigem vastupidi. (Aga küsimusele, mida teeb folgfestivalil L'Dorado, tuleb vastus siiski edaspidi.)

[Väikeste Lõotspillide] Ühingut kutsuti esinema üha suurematele üritustele, mistõttu võeti tarvitusele võimendustehnika ja suuremad pillid. Selleks ajaks olid uuema aja rahvalaulud hõivanud valdava osa repertuaarist. Uusi laule kuuldi kas otse laulikutelt või siis otsiti Tartu Kirjandusmuuseumi fondidest. (VLÜ endast. <http://www.vly.ee>)

Festivali eesmärgiks oli asutamisel ja on jäänud eesti pärimusmuusika populariseerimine heal tasemel esitamise kaudu (Ants Johanson, intervjuu); tagant tõukas soov leida tänaseks valdavalt katkenud eesti rahvamuusika traditsioonile kaasaegses elus mõistusepärane koht, uus funktsioon. (...) Elab see nähtus, millel on funktsioon või kasutus, ra-

Oma uljuse ja julgusega muudab festival aktuaalseks sellised teemad: mis on autentne rahvamuusika, mis on üldse rahvamuusika, millest alates hakkab uudsus laastama traditsiooni?

kendus. (Ando Kiviberg, intervjuu). Selleline mõttelaad ei piirdu muidugi VPMF-iga, pigem on VPMF selle VKKs kultiveeritava hoiaku tulemus.

Seda on ka esinejate valiku põhimõtted: rahvamuusika sisuline tundmine, pillimänguuskus, elava traditsiooni viljelemine. Festivalil soovitakse näha muusikuid, kelle kava on põhiliselt üles ehitatud rahvamuusikale, kes ei kasuta seda ainult teema või illustratsioonina; seos pärimusega peaks olema tuntav. Oodatakse pikema perspektiiviga grupe, mitte festivaliks kokku tulnud projekte. Kuna pakkumine ületab nõudmist, on aasta-aastalt võimalik rohkem nõuda pilitehnilist kvaliteeti. Ning eestlaste esituses eelistatakse eesti muusika viljelemist, põhimõttel *kui iiri muusika, siis tahame iiri bändi, kui kreeka muusika, siis tahaks kreeka bändi* (Ando Kiviberg intervjuus). Need korraldajate printsüübid on kümne aasta jooksul jäänud samaks ning määranud valikuid. Kuigi need on teadlikumalt läbi mõeldud ning kirja pandud alles 2001. aastal.

Krista Sildoja koostatud liigituses jagunevad eesti esinejad üheksasse rühma: 1) külamuusikud, 2) VKKga seotud muusikud, 3) harrastusmuusikud, 4) VKKlaste juhendatavad muusikud, 5) festivaliprojektid, 6) professionaalsed rahvamuusikud, 7) kunstmuusikud, 8) popansamblid, 9) folkarid ("mees-kitarriga-tüüpi"). Intervjueeritud, Ando Kiviberg ja Ants Johanson, olid jaotusega üldjoontes nõus.

Nagu valiku kriteeriumidest nähtub,

on VPMFi korraldajad võtnud kursi asjatundlikkuse suurendamisele ja popansamblite, projektide, rahvamuusikavälise suunitlusega muusikute (klassika, jazz) osa vähendamisele esinejate hulgas. Asjatundjateks ei tule festivali kontekstis pidada muidugi mitte ainult vastava haridusega muusikuid (eelkõige VKK lõpetanuid), vaid ka külamuusikuid, suulisest traditsioonist välja kasvanuid (nt lõotsamees Aivar Teppo).

Paratamatult on korraldajatel tulnud minna kompromissidele, eelkõige rahalisel põhjustel ning eriti algusaastail kindlasti ka publiku peibutamiseks. Kõigi valikute taga ainult korraldajate püha tahet näha ei maksa. Siiski on VPMFi kaleidoskoobis praegu taotluslikult teised värvid kui kümme aastat tagasi.

Esimeste aastate VPMF-il andsid tooni Eestis üldtuntud popansamblid (Justament, InBoiler, Kukerpillid, Suveniir, Folkmill), moodustades peaaegu 2/3 kõigist eesti esinejatest. Eriti torkab popparite rohkusega silma 1995. aasta, mil akadeemilisem ja rahvamuusikatundjam suund (VKK, külamuusikud) oli eriti kasinalt esindatud. Kindlasti pole enamikul popansamblistest korraldajate (sala)soovitud ideaalmõõtusid, ent neid võis rahvamuusika perifeerias uitamas näha/kuulda piisavalt tihti, et neid Viljandi lavalaudadele lasta.

Alates 1996. aastast, mil VPMF hakkas ilmselt kindlamini jalgu alla saama nii rahaliselt kui ka põhimõtetes, on korraldajad hakanud popansambleid VPMFilt pidevalt ja järjekindlalt koonutama. Üldiselt popparid erilise kiindumusega regilaulu vastu just ei hülga. Aga nagu Ando Kiviberg intervjuus sõnab, on näiteks VLÜ ja Kukerpillid ise rahvalaulu uurinud ja seda kogumas käinud; rahvamuusikale toetub ka oluline osa Johansonide repertuaarist.

Õde ja kolm venda jätkavad aina ilmavaatlust, võttes abiks vanu, veel vanemaid, uusi ja veel uuemaid laule, rahvasuust, autoripuust, pärimusest ning omapeast. Kasutavad suuremaid ja pisemaid näppepille. (Johansonid endast. <http://www.folk.ee/2002/>)

Eriti viimastel aastatel näeb VPMF-il neid popansambleid, kes ühendavad rahvamuusikat mingi uuema *sound*'i, stiili (eriti pop-rock, ka jazz), tekstiga (nt Tulli Lum, Dagö, Ummamuudu/Ummaleelo).

Just nende ansamblite puhul on selline tähendusi teisendav joon eriti määrav: nad vaatlevad rahvamuusikat läbi väga erinevate prismade. Selline mäng publikule meeldib: värviline ja liigub. Uued eredad värvingud ei pruugi samavõrd meeldida konservatiivsemale tiivale. Siiski näib uue ja vana ühendusel tekkiv vaheldus- ja värvirikkus miskipärast rikastavam kui aastatepikkune ühetoonilisus. Küsimus on suhestuses. Ja suhtumises materjali. Seda probleemi tuleks ehk rohkem teadvustada Viljandis juuli lõpul folkivale hulgale, kellest (loodetavasti mitte liiga suur) osa käib festivalil eelkõige muusika taustal muidu-ära-olemise, sõprade ja künkal õlle limpimise pärast.

VKKga seotud muusikute peaks olema küll koolist kaasa antud respekt materjali vastu. Just VKKlased on kõige stabiilsemalt festivalil osalenud (läbi aastate 20–30% kõigist Eesti esinejaist) ja vastavad hästi valiku kriteeriumidele. Professionaalide (VKKga seotud ja mujal koolitatud muusikud, nt Hõbejoude, Oort) osa on alates 1996. aastast järjest kasvanud. Peale VKK tõhusa töö peitub selle taga kahtlemata korraldajate üha suurenev vilumus.

Alati on VPMFi oma koht olnud külamuusikutel. Mõned neist on lausa aastaid kohal käinud (Aivar Teppo, viimase ajal ka Ants Taul). Alates 1996. aastast osaleb festivalil üha rohkem harastusrahvamuusikuid. Ja kunagi ei puudu nn folkarid, nagu Torop või Minu Isa Oli Ausus Ise. Viimastest on saanud omamoodi VPMFi maskott, paradoksaalsel kombel – korraldajate valikutingimustega see krehvtine naljabänd ehk kõige paremini ei sobitu. Aga VPMFi õhustiku-ga küll.

Minu Isa Oli Ausus Ise on ansambel.
(Ansambel endast.
<http://www.folk.ee/2002/>)

Projekte ning kunstmuusikuid, kes festivali korraldajate põhiideedega väga kooskõlas pole, esines VPMFi eelkõige vahepealsetel aastatel: 1996–2000. Siis oli VPMF juba jalad alla saanud, et seigelda rahvamuusika piirialadel, kus leidis selliseid fenomene nagu Rein Rannap ja Põhjala Saarte Häälled. Neil aastatel avar-dus ka popansamblite osavõtt, ulatudes L'Dorado ning Henry Laksi & Doorani. Viimastel aastatel on kunstmuusikuid ja

Väikeste Lõõtspillide Ühing.

FOTO TAUNO UIBO

festivaliprojekte VPMFi minimaalselt; otsingud näivad olevat kui mitte lõppenud, siis tugevalt taandunud oma liini ajamise ees. Näib, et oma põhimõtete kirjapanek, selgem ja laiem teadvustamine 2001. aastal aitas eesmärkide suunas veel sammu edasi. Vahepealsete kõrvalekallete (L'Dorado jt) põhjusi on mitu: ilmselt põnevusjanu, pakkumise juhus, vajadus kompromissile minna... (Ning mõõngem, lõpuks on ka ladinameerika muusika rahvamuusika.)

Lavalt voogavad helipildid on kui uljalt projekteeritud hoone, milles avaldub harmooniliselt minevik ja tulevik. See on just nagu esiisade palkhüti ja klaasist-plastist-metallist kõrghoone süm-bioos. (Raimu Hanson Dagöst. Postimees 24. 12. 1999)

Võrreldes praegust VPMFi selle toimimise algusaastatega, on rahvamuusika süvitsi tundjad (VKKlased, professionaal-sed rahvamuusikud, külamuusikud) pop-ansamblitega tähtsuselt kohad vahetanud ning moodustavad poole kõigist esinejaist. Veel veerand moodustub rahvamuusika harrastajatest. Allesjäänud pole muidugi vana rahvamuusika, kültradit-sioon. Need rahvamuusika põhjalikult tundjad, kes VPMFi tooni annavad, käi-vad pärimusega avatult, vabalt ringi; korraldajate kreedo on luua tänasest silda vana pärimuseni. Konservatiive sunnib

see skepsisele.

VPMFi korraldajad on jõudsalt eesmärkidele lähenenud ning rahvamuusika-välist üle parda heitnud. Järgmine töö-lõik on end teistele rohkem mõisteta-vaks/nähtavaks teha, teadvustada oma missiooni lähtealuseid laiemalt. Ning üha jälgida, et murdepunkti ületamine vana ja uue vahel, fokuseerimine ühelt teisele oleks võimalikult sujuv. Ning peenetundeline.

Viited:

- Eyerman, Ron, Jamison, Andrew (1998). Taking Traditions Seriously, Music and Social Movements: Mobilizing Traditions in the Twentieth Century. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kuutma, Kristin (1998). Rahvamuusika rekontekstualiseerimine. Pärimuskultuur festivaliareenil. Keel ja Kirjandus, nr 6.
- Rosenberg, Neil V. (1993). Transforming Tradition – Folk Music Revivals Examined, Neil V. Rosenberg (toim). Urbana ja Chicago: University of Illinois Press.
- Stokes, Martin (1994). Introduction: Ethnicity, Identity, and Music; Ethnicity, Identity, and Music: The Musical Construction of Place, Martin Stokes (toim). Oxford: Berg.

¹ Artikkel on valminud samateemalise proseminaritöö põhjal ja selles on kasutatud proseminaritöö raames tehtud intervjuusid festivali pealiku Ando Kiviberi ja programmikomisjoni liikme Ants Johansoniga. Samuti kasutab autor festivali korraldustiimi liikme Krista Sildoja koostatud VPMFi Eesti esinejate liigitust.

² Intervjuud Kiviberi ja Johansoniga, isiklik vestlus korraldustiimi liikme Krista Sildojaga.

M E L O M A A N

Erkki Otsman / Vox Clamantis / Stephen Micus / Weekend Guitar Trio / Tanel Ruben & Victoria

Erkki Otsman. Erkki Otsman.
Eesti Tantsu Agentuur E.T.A.
TZ 002

Minu Stalini ajal sündinud ema on alati öelnud: "Pole midagi naljakamat naiseks riietatud meest." Aga transvestiitsus on Eestis kui mitte alati, siis pikka aega olnud väga populaarne. Üheksakümnendatel müüs mees-tekst riietunud naiste mölabänd Seelikukütid kümneid tuhandeid kassette, hiljem tulid "Vanad ja kobedad" ning "Wremja"; ka Twisted Sisteri võimalikku *come-back*'i tervitati maailmas vist kõige palavamalt just Eesti kommentaariportaalis.

Seejuures on paradoksaalne, et ala üks kohalikke pioneere, vist oma kümme aastat tagasi androgüünset Zarah Leanderit veelgi keskooslemalt tõlgendanud Erkki Otsman alles nüüd plaadiga maha saab. Kuid plaadiümbrist ehtivatel Volkmani pildidel Otsman end ümber ei riieta. See olekski liiast. Sest mida on meisterliku vaheda vokaaliga Erkkil pistmist mingi labase eesti nalja ja meelelahutusega. Paljude inimeste koostöös on valminud plaat, mida kuulates ei jää meeltes tõusmata oopiumipilved ega haise-mata absint ning ümberringi möllab juudi getos sam-bakarneval, kuigi ise istud hoopis Pariisis, mingis räpases kaba-reekeses, kus laval laulab keegi, kelle rahvuslikus, soolises ja seksuaalses olemuses ei saa kuidagi

kindel olla. See on nagu situatsioon, kus tead, et tegemist on unenäo või illusiooniga, kuid mitte kusagilt pole kinni haarata, et naasta reaalsusse. Ei mingit stiiliviga, maitsevääratust või muud sellist. Tõeliselt tasemel lohus maailmas AD 2003.

Margus Kiis

IEREMIAS. VOX CLAMANTIS.
ARION ARN 68602

Aprilli lõpul, vahetult enne ülestõusmispühi esitles gregoriaaniansambel Vox Clamantis oma uut plaati "Ieremias". See on viimase poole aasta jooksul juba ansambli teine CD – möödunud aasta detsembris ilmus sama plaadifirma märgi all Pärdi orelimuusikaga põimitud kogumik "Annum per annum".

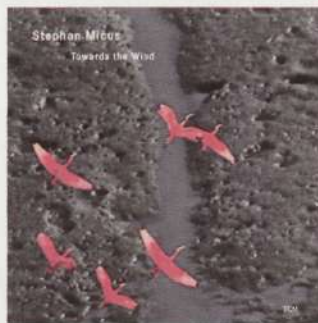
Muusikalise lõpptulemuse ja kõla lihvituse poolest on see CD minu meelest tagasihoidlikum kui "Annum per annum" ja kindlasti tagasihoidlikum kui ansambli esimene, samuti kannatusaja lauludega plaat "Haec dies" (1998). Ka ei vaimusta mind mõningate tämbriiliste iseärasuste tõttu solisti interpretatsioon. Kuid uuel plaadil kõlab Jeremija nutulaulude tsikkel nii, nagu seda kannatusnädala kolmel päeval traditsiooniliselt esitatakse. Ja öieti ongi see plaadi üks suurimaid väärtusi.

Liturgia vahetatud puudust ei saa ilmselt laserplaadile püüda,

kuid Vox Clamantise hingestatud esitus ja Jeremija poeetilised-valulised tekstid hakkavad elama ja kõnelema ka linnakorterite kiviseinte vahel. Laulude liturgiline ülesehitus võimaldab kuulajal teha mõtteis läbi sama pika teekonna ja kogeda reaajas samasugust pinget kasvu, nagu kirikus või kloostriteenistusel osaledes.

Solisti Jean Pascal Ollivry esituses on Jeremija dramaatilised tekstid saanud erilisel ekspres-siivse ja kaebleva kõla. Retsitatsioonidega vahelduvad kogu ansambli lauldud responsooriumid, mis tasakaalustavad solisti väljenduslaadi pehme ja sametise, justkui lohutava tämbri. Väga ilus muusikaline elamus oli Kadri Hundi ja Mikk Üleoja diinaamiline duett plaadi avalaulus "Deus, Deus meus".

Kristina Kõrver

Stephen Micus. Towards the wind.
ECM 1804 159 453-2

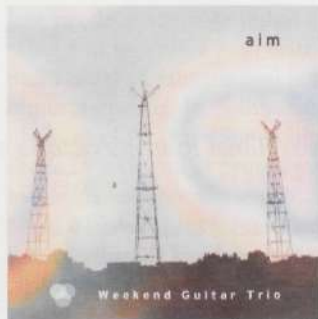
Saksa multiinstrumentalist jätkab kindlalt oma rada, mida juba paarkümmend aastat tema stiilina tunneme. Rännates maailma eri paikades, kogub ta rahvapille, mis ühinevad tema muusikas enneolematuteks kooslusteks. Rahvamuusika kontekstist väljarebimine annab ometi kunstiliselt kauni kõlapildi. Nii jääb mulje, et maailma eri paikade pillid on

pärit justkui ühest kohast – uusi mängutehnikaid leiutades on muusik toonud nad täiesti uude konteksti, "Stephen Micuse maailma". Micuse võime eri kultuuride pillitämbrid ühtseks helikangaks kududa väärrib imetlust, eri tekstuuride segamisel on siin abiks n-ö *multitrack*'i meetod. Ent kõla tihkus ja sidusus on perlik: muusika taga on ikka tema ühemehebänd; (pealtnäha) kadestamisväärse kergusega õpib ta mängima üha uusi ja uusi (rahva)pille. Huvitav, kuidas ta esineks *live*'is ja kas see on üldse sellise loomismeetodi puhul ehadalt teostatav?

Crossover on vahest üldiseim ja ebamäärasem silt, mida Micuse muusikale külge annab kleepida. Samas on see aga üsnagi mittemidagijütlev. Kultuuride ristumine on kliše, mida vähemalt Micuse muusika püüdlikult väldib, voolates oma tundlikku rada. Pehme, sugestiivne, endas-õmbunud olemine. Muusika neile, kes armastavad isekeskis videvikku pidada ja mõtiskleda. Kahju, et huvitavate pillide sekka saab nii vähe kuulda Micuse enda laulu (ainult palas "Eastern Princess"), tema läbitungivalt meelde jääv, võiks isegi öelda religioosne hää on meele plaadilt "Athos". Seal sai tema "üksik" vokaal mitmerealise salvestustehnika abiga mitmehäälese "koorikäsitluse".

Veidi Jan Garbarekit torkab kõrva palas "Birds of Dawn", kus armeenia päritolu pilli *deduk*'i kõla meenutab tõesti kuulsat norralase saksofoni, ainult et jazzbändi asemel ilmuvad siin areenile tansaania *kalimba*'d, jaa-pani *shakuhachi*'d, ghana *dondon*'id ja hiina *sattar*'id. Armsalt ja värskest mõjub ka paar soolopillilugu – "Before Sunrise" ja "Morning Breeze".

Mirjam Tally

Weekend Guitar Trio. Aim.
Beg the Bug 211200-003

“Aim” on Weekend Guitar Trio neljas CD kümne aasta jooksul ta teine Mihkel Raua plaadifirma Beg the Bug märgi all.

Plaadil on külalisi (löökpillimängijad Tanel Ruben ja Riho Ridbeck, laulja Kristiina Killo ning steppija Aleksandr Ivaškevits), kuid nende panus aitab kitarriline vaid markeerida, mitte ei varjuta tuttavlikku WGT faktuuri.

Heliloojatena esinevad plaadil kolmest kitarristist kaks – Mart Soo ning Robert Jürjendal (kolmas, Tõnis Leemets, on vaid ühe loo kaasautor). Paladele on antud sageli visuaalseid assotsiatsioone esilekutsuvad pealkirjad nagu “Pinguinid džunglis”, “Must elevant” või “005 Aafrikas”. Kuulates tekib hulganisti muusikalisi seoseid väga erinevate stiilidega ja üldjuhul ilmub sellistesse peegeldustesse ka huumor. Igal WGT plaadil on olnud mõni hinge kriipivalt kaunis, sisekaemuslik lugu. Uuel plaadil on neid vähemasti kolm: Mart Soo “Ruudule” ja “Katedraal” ning Robert Jürjendali “Teejooja”.

“Aim” jätab Weekend Guitar Trio neljast üpris eriomeliseist plaadist kõige terviklikuma mulje.

Joosep Sang

Tanel Ruben & Victoria. A Sentimental Call.
Ilmarine 001

Trummar Tanel Rubeni värske plaat on üks esimesi kordaminekuid kodumaise nn *nu jazz*’i valdkonnas, kus eesti muusikud

on ennegi püüdnud üht-teist teha, kuid kus vähesed on edu saavutanud. Selline muusika on paha tihti staatiline ja üles ehitatud pinnaepalsetele, välistele atribuutidele, mistõttu traditsioonilisema jazzi mitmeplaanilisuse ja variatiivsusega “ärähellitatud” kõrv selles tihti palju sisu ei leia. Õnneks on Tanel Rubeni muusika vägagi sisukas ning sisaldab lisaks laenudele klubimuusika kõla- ja rütmimaailmast ka jazzi mõõdupuu järgi huvitavaid soolosisid ning harmoonia- ja vormileide.

Tanel Ruben on plaadil ansamblijuhi, perkussionisti, helilooja, arranžeerija ja produtsendi rollis. Objektiivsetel põhjustel kuulub plaadi kõige kuuldavam hääle lauljatar Victoriade, kelle sensuaalne tamber sobib hästi laulude inimsuhteid vaagivate tekstidega. Väga oluline roll on ka klahvpillimängija Taavi Kerikmäel, kelle suurepärased *sound*’id lisavad paladele palju värvi. Peale mainitute on albumil veel rida eesti jazz tegijaid, kes loovad koos veatu ning paiguti lausa impressionistliku helikanga. Võib-olla on veidi üleekspluateeritud keelpille, mis puhkavad vaid ühes loos. Selle asemel võinuks siin-seal värskendada kõlapilti puhkpilliseksiooniga.

“A Sentimental Call” valmis kahe aasta jooksul ning küpsemisprotsess, areng heast väga heaks on plaadil mõneti tuntav – mida aeg edasi, seda tõhusamalt Tanel Rubeni kontseptsioon töötab. See tõus kulmineerub ainsa tänava salvestatud looga “Never Say”, mis on täiuslik pärl omas žanris ning mida allakirjutanu kuulas mitu korda järjest (ja pärast mitu korda veel).

Joosep Sang

COLLAGE

Juuni

Tallinnas

- 1. 06 kell 16 Orelipooltund: Andres Uibo Niguliste kirikus
- 1. 06 kell 16 Magistrikontsert: Alla Popova (sopran) Eesti Muusikaakadeemias
- 1. 06 kell 17 Akadeemiline kamermuusika Kadrioru lossis: Kristijan Saar (tšello), Ralf Taal (klaver)
- *
- 2. 06 kell 18 Magistrikontsert: Edmunds Altmanis (klarnet) Eesti Muusikaakadeemias
- 3. 06 kell 17 Magistrikontsert: Pille Metsson (orel) Eesti Muusikaakadeemias
- 3. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Pille Metsson (orel) Niguliste kirikus
- 4. 06 kell 18 Magistrikontsert: Kristiina Villem (viul) Eesti Muusikaakadeemias
- 5. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula (dirigent), Tomi Rahula (dirigent) Niguliste kirikus
- 6.–14. 06 Festival “Eduard Tubin ja tema aeg”
- 6. 06 kell 20 Kümme aastat loomingulist tegevust: Weekend Guitar Trio Kanuti gildi saalis
- 7. 06 kell 12 Orelipooltund: Gustav-Leo Kivirand Tallinna toomkirikus
- 7. 06 kell 13 Magistrikontsert: Külli Kuulmann (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 7. 06 kell 16 Magistrikontsert: Olga Skatško (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 7. ja 8. 06 kell 16 Orelipooltund: Tiit Kiik Niguliste kirikus
- 8. 06 kell 17 Akadeemiline kamermuusika Kadrioru lossis: Reet Sukk (plokkflööt), Taavi-Mats Utt (barokkoboje, plokkflööt), Lembit Orgse (klavessiin)
- *
- 10. 06 kell 18 Magistrikontsert: Aleksandr Maruhnits (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 10. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Ulla Villenthal (orel) Niguliste kirikus
- 12. 06 kell 17 Magistrikontsert: Eike Sild (klaver), Lilian Kapp (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 12. 06 kell 20 Niguliste suve-

- muusika: Tütarlastekoor Ellerhein, Tiia-Ester Loitme (dirigent) Niguliste kirikus
- 14. 06 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu, Maire Martinson Tallinna toomkirikus
- 14. 06 kell 15 Magistrikontsert: Diana Gromova (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 14. ja 15. 06 kell 16 Orelipooltund: Andres Uibo Niguliste kirikus
- 14. 06 kell 17 Magistrikontsert: Ebe Müntel (klaver) Eesti Muusikaakadeemias
- 15. 06 kell 18 Suvemuusika Pirita kloostri. Salve Regina: Tallinn Baroque
- *
- 16. 06 kell 18 Magistrikontsert: Ardo Västriku (tšello) Eesti Muusikaakadeemias
- 17. 06 kell 17 Magistrikontsert: Maris Oidekivi-Kaufmann (orel) Eesti Muusikaakadeemias
- 17. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Maris Oidekivi-Kaufmann (orel) Niguliste kirikus
- 18. 06 kell 20 Ballett kirikus: Ines Maidre (orel), Kaie Kõrb (tants) Estonia kontserdisaalis
- 18. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Sax Quatuor Niguliste kirikus
- 19. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Niguliste kirikus
- 21. 06 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe Tallinna toomkirikus
- 21. ja 22. 06 kell 16 Orelipooltund: Tiit Kiik Niguliste kirikus
- 22. 06 kell 17 Lossikontsert: Pille Lill (sopran), Peeter Paemurru (tšello), Piia Paemurru (klaver) Kadrioru lossis
- *
- 25. 06 kell 20 Tallinna Keelpillikvartett Niguliste kirikus
- 26. 06 kell 20 Niguliste suve-muusika: Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent) Nigulistes
- 28. 06 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu Tallinna toomkirikus
- 28. ja 29. 06 kell 16 Orelipooltund: Andres Uibo Niguliste kirikus
- 29. 06 kell 18 Suvemuusika Pirita kloostri: Eda Peäske (harf), Raivo Peäske (flööt)

Tartus

1. 06 kell 14 Olav Ehala muusikal "Nukitsamees": Rahvusooperi Estonia külalisetendus Vanemuise teatris

1. 06 kell 18 Olav Ehala muusikal "Nukitsamees": Rahvusooperi Estonia külalisetendus Vanemuise teatris

1. 06 kell 16 Tosin + 1. Torisevad vanamehed: Peeter Sarapuu (fagott, barokkfagott), Peeter Klaas (tšello, barokktšello)

Linnamuuseumis

6. ja 7. 06 kell 21.30 Elton Johni ja Tim Rice'i muusikal "Aida": osades Janika Sillamaa, Liisi Koikson, Lauri Liiv, Tõnis Mägi ja teised, Tarmo Leinatamm (dirigent), Mati Unt (lavastaja), Vanemuise sümfooniaorkester, ooperikoor ja ballett, ansambel Family Tartu laululaval

6.–14. 06 Festival "Eduard Tubin ja tema aeg"

11. 06 kell 21 Ansambel Kolmkõla: Maria Väli (vokaal), Tiit Paulus (kitarr), Lembit Saarsalu (saksofonid) Peetri kirikus

13., 14. ja 15. 06 kell 21.30 Elton Johni ja Tim Rice'i muusikal "Aida": osades Janika Sillamaa, Liisi Koikson, Lauri Liiv, Tõnis Mägi ja teised, Tarmo Leinatamm (dirigent), Mati Unt (lavastaja), Vanemuise sümfooniaorkester, ooperikoor ja ballett, ansambel Family Tartu laululaval

14. 06 kell 20 Tosin + 1. Helisev hing: Silvi Vrait (vokaal), Jaan Willem Sibul (vokaal), Toomas Trass (orel), Jaak Jürisson (klahvpillid) Pauluse kirikus

17. 06 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Jaani kirikus

17.–22. 06 Tartu Jaani kiriku päevad ja Eesti noorte heliloojate festival

18. 06 kell 20 Tosin + 1. Grieg – Norra arm. Ann Õun (flööt), Ralf Taal (klaver) Linnamuuseumis

25. 06 kell 21 Tatjana Lepnurm (hart), Virgo Veldi (saksofon), Mati Mikalai (klaver) Peetri kirikus

26. 06 kell 20 Tosin + 1. Flutish Kingdom: Neeme Punder (flööt), Risto Laur (klaver), Mati Lukk (kontrabass), Vambola Krigul (löökpillid) Püha Luuka kirikus

Pärnus

1. 06 – 31. 08 Reedesed orelikontserdid Eliisabeti kirikus

1. 06 – 31. 08 Pühapäevased promenaadikontserdid

1. 06 – 31. 08 Ammende Aia Muusika: neljapäevased kontserdid

6.–14. 06 Festival "Eduard Tubin ja tema aeg"

11. 06 – 27. 08 Kolmapäevased rahvalikud pargikontserdid Lastepargis

21. 06 Lühima suveöö improvisatsioonikonkurs "Ehast koiduni" Uue Kunsti Muuseumis

28. 06 Kummardus Valgrele: Raimond Valgre loomingule pühendatud kontsert Pärnu kuursaal

28. 06 – 20. 07 David Oistrahhi festival

Kõikjal üle Eesti

1. 06 kell 12 Helisev hing: Silvi Vrait (vokaal), Jaan Willem Sibul (vokaal), Toomas Trass (orel), Jaak Jürisson (klahvpillid) Jõgeva kirikus

1. 06 kell 12 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Keila Mihkli kirikus

5. 06 kell 18 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Elva laululaval

5. 06 kell 19 Hõiskab kiitust kogu maailm: Tallinn Baroque Rõpina Miikaeli kirikus

6.–14. 06 Festival "Eduard Tubin ja tema aeg"

6. 06 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Rõpina rahvamajas

7. 06 Segakooride laulupidu Paides

7. 06 kell 14 Pärimus + A: Mahtra sõja 145. aastapäevale pühendatud pärimusmuusikapäev Mahtra sõjaväljal

7. 06 kell 17 Helletused: Oksana Sinkova (flööt), Külli Mõls (akordion), Kuldar Kudu (kitarr) Võru kultuurimajas Kannel

8.–16. 06 Rippildade kontserdid Keila-Joa mõisa pargis

10. 06 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Narva Aleksandri kirikus

10. 06 kell 21.21 Riho Sibul (kitarr), Robert Jürjendal (kitarr)

Viljandi kultuurimaja hoovis

11. 06 kell 21.21 Päikeseloojangu bossa nova: Sergio Pastos (vokaal, kitarr), Raivo Tafenau ansambel Viljandi kultuurimaja hoovis

12. 06 kell 21.21 Heiki Mätlik (kitarr), Jaak Sooäär (elektrikitarr) Viljandi kultuurimaja hoovis

13.–14. 06 Tabasalu Bigband Fest

14. 06 Meeskooride laulupäev Viljandis

14. 06 kell 21 Mare Väljataga (vokaal), Lembit Saarsalu (saksofon), Olav Ehala (klaver) Rakveres Art Cafe suveaias

15. 06 Horre Zeigeri Big Band Haapsalu kõlakojas

15. 06 kell 21 Heategevuskontsert "Romeo ja Julia": Duo Martinika & Terem Quartet Palmse mõisa pargis

18.–23. 06 Kesksume muusikafestival Suure-Jaanis

19. 06 kell 21 Weekend Guitar Trio Jõgeva suvelaval

19. 06 kell 22 Mare Väljataga (vokaal), Lembit Saarsalu (saksofon), Olav Ehala (klaver) Jõgeva suvelaval

21. 06 Eesti Rahvusmeeskoor Haapsalu piiskoplinnuses

21. 06 kell 20 Tangoballett: Teet Peterson (kitarr), Allan Jakobi (akordion), Helen Org (tants), Dmitri Hartšenko (tants) Narva-Jõesuu rannas

21.–22. 06 Instrumentaalmuusika konkurssifestival Kehra Kunstide koolis

23. 06 kell 03 Päikesetõusu kontsert: Neeme Punder (flööt), Aare Tammesalu (tšello), Mati Palm (vokaal), Fred Jüssi (tekst) Soomaa metsarajal

27. 06 kell 19 Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent) Narva Aleksandri kirikus

27. 06 Neidudekoor "Leelo" ja Tallinna Puhkpillisümfooniakute kontsert Haapsalu toomkirikus

27. 06 TTÜ Akadeemilise Naiskoori kontsert Haapsalu kuursaal

28. 06 Üleriigiline naiskooride laulupäev Haapsalu piiskoplinnuses

ETV muusikasaated:

1. 06 kell 16.05 Muusikatund: Peterburi Filharmoonikud Tallinnas

5. 06 kell 22.45 Tabasalu Bigband Fest 2002 (kordus)

6. 06 kell 12 Muusikatund: Kuningas Arthuri Gala (kordus)

8. 06 kell 15 ja **13. 06** kell 12 Rudolf Tobiase "Joonase läheta-

mine". Videosalvestus Peterburi Filharmoonia Suurest Saalist

8. 06 kell 18.15 Poistelaud 2003

15. 06 kell 16 Muusikatund: Tubin Hiroshimas

Andmed on kontrollitud 9. mail. Täpsem info kodulehekülgedelt:

Eesti Filharmoonia Kammerkoor: www.epcc.ee

Eesti Kontsert: www.concert.ee

Eesti Kunstimuuseum: www.ekm.ee

Eesti Muusikaakadeemia: www.ema.edu.ee

Eesti Televisioon: www.etv.ee

ERSO: www.erso.ee

Kontserdid Tartus: www.tartu.ee

NYVD Ensemble: www.nyvd.ee

Pärnu Kontserdidbüroo: www.parnukontsert.ee

Pärnu Koorifestival: www.prkf.ee

Pärnu Oistrahhi festival: www.oistfest.ee

Rahvusooper Estonia: www.opera.ee

Rein Rannap: www.rannap.ee

Tabasalu Bigband Fest: www.bigbandfest.ee

Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee

Tartu Kontsert: www.kontsert.ee

Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee

Vanemuise kontserdimaja: www.vkm.ee

Üle-eestiline kultuuriürituste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

Juuli- ja augustikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame

6. juuniks aadressil

kristina@ema.edu.ee

VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA FESTIVAL

www.folk.ee

24.-27. JUULI

Kirsi- ja Kaevumägi, Ugala, Suur Tuba, Kultrahoov, Telk keskväljakul, Roheline Lava, Õpitoad, Muinasjututuba, Käsitööhoov ning Pillilaat. Väljasõidu-kontserdid Viljandi maakonnas. Nädal enne peo algust pärimusmuusika õppelaager kõigile rahva- muusika- ja tantsuhuvilistele – Eesti ETNO.

Passid nüüd müügil:
1. maist 31. maini 450.-
1. juunist 24. juulini 600.-

Romano Drom (Ungari), Värttinä (Soome), Haydamaky (Ukraina), Shoghaken Ensemble (Armeenia), Tbilisi kvartett (Gruusia), Balbrozijn (Flandria), Rusk (Norra)+ Irimaalt, Tšehhist, Wales'ist

Wirbel, Vägilased, Suprjadki, Zorbas, Storm...Torm, Virre, Liinatšuraq ja Märt-Matis Lill, Laudaukse kääksutajad, Triskele, Johanson ja Vennad, Untsakad, Minu Isa Oli Ausus Ise, Sille Ilves ja Martin Leamon, Tuulelöötsutajad, Ants Taul, Saba&Sarved, Aivar Teppo ja Juhan Uppin jpt.

Pass tagab sissepääsu kõikidele välikontsertidele, tänavu ka Ööklubidesse!
Sisekontsertidel võimaldab soodushinda.

Passid müügil **PILETIPUNKT** müügikohtades
www.piletipunkt.ee

KEELTÖÖ PARVALEHT
Postimees

Dakala.

PINDI KINNISVARA

The
British
Council

AKTIVIST
www.aktivist.ee

EUROPEAN
FORUM of
WORLDWIDE MUSIC
FESTIVALS

EESTI VABARIIGI
KULTUURIMINISTEERIUM

KUKU
AdiorAAdior
AdiorAAdior
AdiorAAdior
AdiorAAdior

Print Best
TRÜKIKODA

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽ

